

Vipavski glas

letnik XXVII oktober 2011/št. 98

ZA TEBOJ

Pokopališče je kot tihi hram:
Nad mladim grobom senca križa joče
in tja čez sivi zid na goro hoče.
Ob grobu v soju sveč klečim tak sam.

Odšla si v kraje, ki jih ne poznam,
ne vidijo oči, široko zroče,
ne sluti jih srce trepetajoče
in truden več ne vem, ne kod ne kam.

Ko sem po temnih blodnjah srečal tebe,
sem skoraj mislil, da sem zgrabil sanje
in tebe kakor zvezdo vpletel vanje.

In zdaj te ni. Zakaj odšla si v mrak,
ti zadnji žarek sanj, bolesti, sreče?
Bojim se, da ne pridem več iz ječe.

Ne plakaj, dragi, nad pepelom sanj!
Vsa srečna sem v vrtovih svetlih dni,
pri Bogu, ki nad zarjami bedi
in z drobnimi je zvezdami odban.

Da moj je beli svet ti tuj, teman,
le to me peče v srcu in boli.
Glej, ker te ljubim, nudim ti dlani,
da taval več ne boš tako bolan.

Ko noč bo sinja čez grobove pala,
izgrebi belo svečo iz prsti
- prav tisto, ki na srcu mi gori -

in v njenem žaru po samotni poti
do novih zarij pojdi mi naproti.
Takrat bom srečna roko ti podala.

France Balantič

Slovenica s konca 18. stoletja v župnijskem arhivu Vipava*

Župnijski arhiv v Vipavi vsekakor sodi med bogatejše župnijske arhive na Slovenskem, zlasti glede na obseg ohranjenega gradiva in nekoliko manj po starosti najstarejših dokumentov. Videti je namreč, kot da bi do temeljitega čiščenja ali uničenja prišlo nekako v začetku 17. stoletja, proti koncu reformacije, ki je v trgu in okolici doživela močan odmev.¹ Kakšno zvezo, če sploh kakšno, imata z omenjeno arhivsko cezuro reformacija in protireformacija, je vprašanje, na katero za zdaj nimamo jasnega odgovora. Sklepamo lahko, da je bilo starejše arhivsko gradivo uničeno že prej, skoraj gotovo med beneško vojno 1508–1516, ko je celotna Vipava pogorela.²

Drugačno usodo kot starejše gradivo je doživljal župnijski arhiv od 17. stoletja do danes. Ohranilo se je namreč gradivo s številnih področij župnijskega življenja. Najstarejša krstna matična knjiga sega že v leto 1612, urbarji se začnejo z letom 1608, več tematskih sklopov spisovnega gradiva pa sredi 17. stoletja. Samo starejših spisov je za približno 120 urejenih fasciklov, čemur moramo prišteti nekaj deset raznovrstnih knjig, od župnijskih matic, župnijskih in cerkvenih urbarjev, različnih računskih knjig, do beležk iz pastoralnega življenja nekdanje vipavske župnije. Takšno je današnje stanje urejenega arhiva, in to navzlic vnovični nesreči, ki je doletela župnišče pri nenadni evakuaciji na vrhuncu tržaške krize, ko se je nekaj gradiva izgubilo in uničilo. Velika izguba je zlasti izginotje bogate župnijske kronike z zgodovinskim pregledom, napisanim v 19. in 20. stoletju.³

Avtorja pričujočega prispevka je zanimalo zgolj arhivsko gradivo do konca 18. stoletja, kar v številkah pomeni ducat pregledanih fasciklov spisovnega gradiva, dva ducata župnijskih matic in prav toliko urbarjev. Med uporabljenim gradivom je naletel na tri spomenike predrazsvetljenske, izrazito lokalno obarvane slovenščine s konca 18. stoletja. Na tem mestu sta dva v celoti objavljena in komentirana, na tretjega in najobsežnejšega pa velja vsaj opozoriti morebitne potencialne raziskovalce lokalne zgodovine in zgodovine pisanega jezika.

1) Račun ključarjev cerkve sv. Hieronima na Nanosu za leto 1784

Letni račun ključarjev, tako imenovanih starešin romarske podružnice sv. Hieronima na Nanosu, sodi v snopič dokumentov o tej cerkvi, ki zajemajo časovni okvir od 1662 do 1784 in so uvrščeni med župnijske in dekanijske akte.⁴ Obravnavani račun je najmlajši med njimi, pisan na prepognjeno polo papirja s sumaričnimi podatki na hrbtni strani. Brez vsakršnega podpisa in pečata je mogel imeti le omejeno interno veljavo kot predloga pravega računa za sicer obvezno ratifikacijo.

V sumariju na hrbtni strani je iz kratic *lib.* in *s.* razvidno, da gre za enak denarni sistem – dukati, libre in soldi –, kot je bil tedaj nasploh v veljavi v vipavskih župnijskih in cerkvenih urbarjih.⁵ Enak sistem je bil uporabljen pri posameznih postavkah računa, vendar brez izrecne navedbe valute, ki smo jo v objavi dodali. Na levi strani objavljamo izvirno transkribirano besedilo, na sredini denarne vrednosti, na desni pa slovenski prevod, načeloma zvest skladnji besedila s konca 18. stoletja. Zaradi večje avtentičnosti so velike in male črke transkribirane dosledno po izvirniku, le da smo morali iz tehničnih razlogov izpustiti nekatere diakritične znake, zlasti dosledno pisanje preglasa " nad črko y.

Hrbtna naslovna stran:

<i>Breyetye vottega leta 1784</i> <i>12 zheba sl. 30</i> <i>se vum so vsieli 504 l lib. 10</i> <i>almoschne so ie 5 s.</i>	Prejetje od tega leta 1784 12 čebrov (?) sl. 30 za ven so vzeli 504 (dukate) 1 lib.(ro), 10 (soldov) »almožne« (= miloščine) 5 s.(oldov)
---	---

Besedilo računa:

<i>tu ie reytenga S. ieromena staraschinu</i> <i>1784.</i>	duk	lib	sol	To je račun starešin pri sv. Jeronimu 1784
<i>1. vob reytengach se kosilu duhounem</i>	-	3	6	ob računih za kosilo duhovnikom
<i>bendimsko Phescho* vsob</i>	8	1	10	trgatveni (»bendimski«) stroški (»špeža«?) skupaj
<i>se moscht sBesche se worazhe seuob</i>	3	1	-	za mošt stroški, za orače, vse skupaj
<i>se fasigone so dali</i>	-	5	6	za »fasigone«** so dali

<i>se en Blaunig so dali</i>	2	-	-	za en »plavnik«*** so dali
<i>se trebesch sBesche ie blu</i>	3	-	-	za trebež stroškov je bilo
<i>se vielku delu se resane</i>	4	4	4	za veliko delo – za rezanje
<i>se kuri bomozh</i>	1	-	-	za pomoč k uri
<i>feymoschtrauen schriberi</i>				župnikovemu pisarju
<i>ka ie vrberie Bregledauau</i>	-	2	12	ko je pregledoval urbarje
<i>se tistu kosilu Berurberih</i>	-	3	-	za tisto kosilo pri urbarjih
<i>se schlof kureizer vot hische</i>	-	-	12	za »schlof-krajcar« od hiše
<i>ta drugi daug vot hische ie</i>	-	1	6	drugi dolg od hiše
<i>vob Bresnemani**** ie sBesche</i>	-	3	15	ob presnemanju (?) je izdatkov
<i>S. ieromena mieschnary ne staru</i>				mežnarju sv. Jeronima na staro
<i>voBasilu</i>	-	1	-	»opasilo« (= cerkveno proščenje)
<i>se sneych sBraulet si zierkue</i>	2	1	5	za spravljane snega s cerkve
<i>2 duaka Bo 10 groschu</i>	-	5	7	dva (divjaka?)***** po 10 grošev
<i>se Bostouno vot 1 Bisßma</i>	-	1	10	za poštnino od enega pisma
<i>2 Bosthi vtarch kefeymost(r)i</i>	-	4	-	2 pošti v trg k župniku
<i>S ieromena mischniri se Bogazho</i>	-	1	-	mežnarju sv. Jeronima za pogačo
<i>se varbye se Bolodizho so vse vkob delouze</i>	7	2	14	za vrbje, za »paladiče« (= kolce)***** za vse delavce skupaj
<i>mischniery boten lon</i>	4	3	-	mežnarju potnino (Botenlohn)
<i>S. ieromena</i>				sv. Jeronima
<i>1. goldinar vot zirukue S ieromena</i>	-	5	6	en goldinar od cerkve sv. Jeronima
<i>feymoschtri se moscht so</i>	12	-	-	župniku za mošt

* Najbrž bi moralo biti pravilno »sbesche« (špeža = stroški za hrano ali sama hrana), kot je v naslednji postavki.

** Verjetno so mišljene davčne fasije (Fassionen).

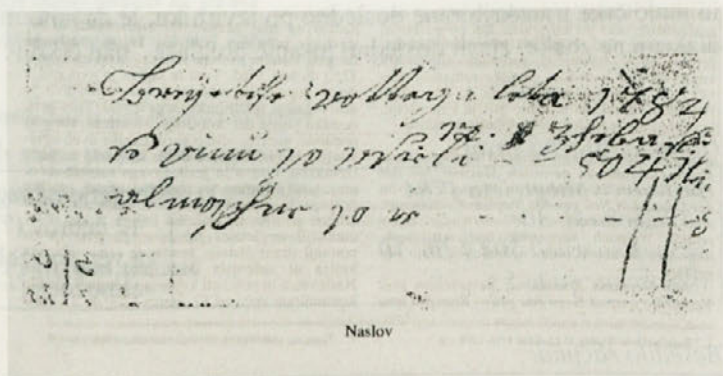
*** Plavnik je ponekod na Vipavskem velika lesena posoda za pretakanje mošta.

**** Morda napaka namesto »vob Bresnewani« (ob praznovanju).

***** Morebiti gre za divjako, v vipavskem narečju necepljeno divjo trto.⁶

***** Paladiči so kolci.

Pri nanoškem cerkvenem računu je poleg močne narečne note posebno zanimiva izbira pisave – kurzivne gotice, ki je v slovenskih besedilih tako rekoč ne srečamo. Zapisovalec, najbrž župnikov pisar, ta je v računu tudi izrecno omenjen, je očitno obvladal le nemško pisanje. Zapis slovenščine mu je delal opazne preglavice, tako da je končni izdelek tipičen primer improvizacije. Le-ta je opazna zlasti pri zapisovanju nekaterih glasov: glas *p* dosledno piše kot veliki *B*, *š* in *ž* z nemškim *sch*, *č* pa vendarle kot *zh*. Sposojenk iz nemščine ne prilagaja slovenskemu fonetičnemu zapisu; tako ostaja *reytenga* namesto *raytenga*, *feymoschtri* in ne *fajmoschtri*. Značilne so tudi druge adaptirane besede iz nemščine: *almožne* (Almosen), *poten lon* (Boten-Lohn), *schriber* (Schreiber), *schlof kureizer* (najbrž Schlag-Kreuzer) in *sbescha* (Spesen).

Naslov računa ključarjev iz leta 1784

Poleg lapidarnosti zapiskov otežuje razumevanje besedila zlasti uporaba izrazito narečnih izrazov in (mikro) toponimov. Dodatna ovira je črkovna nedoslednost, še posebej pri mali in veliki začetnici. Nedvomno je bil zapisovalčev edini namen zaznamovati izdatke na način, da jih bo soseska ob glasnem branju mogla razumeti in potrditi, medtem ko je neohranjeni čistopis gotovo sestavil v nemščini.

2) Prisega novega mežnarja pri sv. Štefanu v Vipavi iz leta 1790

Mežnarjeva prisega iz leta 1790 je našla svoj prostor v foliantu velikega formata z arhivsko oznako U 22, označenem kot »urbar 1774–1799«. V resnici ne gre za urbar, temveč za računsko knjigo letnih prihodkov in izdatkov vipavske župnijske cerkve sv. Štefana za obdobje od 1774 do 1799 s posamičnimi postavkami do vključno leta 1801. Prisega novega mežnarja, ki je nastopil službo po smrti prejšnjega, najbrž svojega očeta, upravičeno sodi prav sem, vendarle pa je zanimivo, da so jo zaznamovali kar na prvi strani sicer neoštevilčene knjige, preden se začnejo kontinuirani letni računi.

V primerjavi s šest let starejšim nanoškim cerkvenim računom je mežnarjeva prisega bolj kakovostna, tako po kaligrafski kot po jezikovni in črkopisni plati. Napisana je v lični latinici, čeprav ne v bohoričici sodobnih slovenskih knjig, temveč v mešani nemško-romanski različici, ki je precej blizu računu iz leta 1784. Pojasnilo, za kakšno besedilo gre, je v nemščini, le prisega sama je slovenska. Glasita se takole.

»1790 den 3. Aug: ist nach Absterben des Marko Kostainouiz gewesten Messner bei der Pfarr Kirchen St: Stephani in Wippach der von der Comunitat Neñ gewelte Stephan Kostainouitz von einigen Comunitats Männern der Herrschafft Wippach vorgestellt und hat nach folgendes Jurament unter nehmlichen Dato ab geführt.

Jest Stephann Kostainoviz. perseschem prot Vezhnemo gospud Bogu ena pravo Risnizno jeno

Bres use fouschie persega De jest Vozem en Svest jenu pravitschen Merzhun bite tako temo Bogmo koker tem Bogatemo ena pravizna Mira date jenu od Nabenga zes ta Stara Tariffa moiga Lona pogiertati, Na Suetga Matheuscha Dana usem tem Drugen Komunskem Merzuchnam nech Posodo Pravizno

Smiert jeno Sa zachnat, jenu Tude de jest Vozem en Svest Meschnar Te Zerkue St: Stephana Bite, Na ta zerkounu Premoscheine Koker Na moie lestne achtenga Date, Koker meni Buch Pomagate ozhe Amen.«

V slovenskem prevodu bi se spremno besedilo in prisega glasila:

»3. avgusta 1790 je po smrti Marka Kostajnovica, nekdanjega mežnarja pri župnijski cerkvi sv. Štefana v Vipavi, nekaj mož iz komuna predstavilo gospostvu Vipava od komuna novo izvoljenega Štefana Kostajnovica, ki je imenovanega dne opravil tole prisego.

Jaz, Štefan Kostajnovic, prisežem proti večnemu Bogu pravo, resnično in brez vsakršne nevoščljivosti prisego, da hočem biti pravičen merčun (=merilec žita idr.), tako ubogemu kakor bogatemu dati pravično mero, od nikogar ne zahtevati svojega plačila čez staro mero, na dan sv. Matevža vsem drugim komunskim merčunom pravično izmeriti in zaznamovati njihovo posodo, in tudi, da hočem biti zvest mežnar cerkve sv. Štefana, na cerkveno premoženje kakor na moje lastno paziti, kakor meni Bog pomagati hoče. Amen.«

V zvezi z jezikom prisega velja pripomniti še to, da ne gre za domače vipavsko narečje, saj je precej opazen rovtarski način sklanjanja. Vse kaže, da sestavljalec prisega ni bil domačin in je pač pisal po svoje.

1. Vol wipach...	3 1/2
2. Vol wipach...	1 1/2
3. Vol wipach...	3 1/2
4. Vol wipach...	8 1/2
5. Vol wipach...	3
6. Vol wipach...	4 1/2
7. Vol wipach...	4 1/2
8. Vol wipach...	3
9. Vol wipach...	3 1/2
10. Vol wipach...	3 1/2
11. Vol wipach...	3 1/2
12. Vol wipach...	3 1/2
13. Vol wipach...	3 1/2
14. Vol wipach...	3 1/2
15. Vol wipach...	3 1/2
16. Vol wipach...	3 1/2
17. Vol wipach...	3 1/2
18. Vol wipach...	3 1/2
19. Vol wipach...	3 1/2
20. Vol wipach...	3 1/2
21. Vol wipach...	3 1/2
22. Vol wipach...	3 1/2
23. Vol wipach...	3 1/2
24. Vol wipach...	3 1/2
25. Vol wipach...	3 1/2
26. Vol wipach...	3 1/2
27. Vol wipach...	3 1/2
28. Vol wipach...	3 1/2
29. Vol wipach...	3 1/2
30. Vol wipach...	3 1/2
31. Vol wipach...	3 1/2
32. Vol wipach...	3 1/2
33. Vol wipach...	3 1/2
34. Vol wipach...	3 1/2
35. Vol wipach...	3 1/2
36. Vol wipach...	3 1/2
37. Vol wipach...	3 1/2
38. Vol wipach...	3 1/2
39. Vol wipach...	3 1/2
40. Vol wipach...	3 1/2
41. Vol wipach...	3 1/2
42. Vol wipach...	3 1/2
43. Vol wipach...	3 1/2
44. Vol wipach...	3 1/2
45. Vol wipach...	3 1/2
46. Vol wipach...	3 1/2
47. Vol wipach...	3 1/2
48. Vol wipach...	3 1/2
49. Vol wipach...	3 1/2
50. Vol wipach...	3 1/2

Prva stran ključarjev iz leta 1784

3) Računske beležke s konca 18. stoletja (1782?–1791?)

Računske beležke s konca 18. stoletja pripadajo za zdaj neznanemu zapisovalcu in sestavljajo približno polovico knjige majhnega formata sorodne vsebine iz obdobja od malo pred 1750 do leta 1765. Tudi ta knjiga je uvrščena v serijo župnijskih urbarjev,⁸ toda vprašljivo je celo to, ali je sploh cerkvenega izvora. Tako prvi, nemško pisani del, kot drugi, slovenski, sta gospodarske narave, očitno stroškovnika dveh upraviteljev iz različnega obdobja in z zelo različno izobrazbo. Pisava in jezik prvega namreč daleč presegata okorne, le redko datirane beležke drugega, ki je pisal v domačem jeziku. Župnijski arhivar je datacijo začetka knjige v leto 1741 utemeljil na letnici zabeleženega posevka na notranji strani platnic, vendar se sama računsko knjiga ni začela dosti pred letom 1750. Naslovnica in prvi listi knjige so odtrgani, sledijo kontinuirani vpisi od 17. marca 1750 do 23. maja 1765. Besedilo je nemško, le leta 1750 in 1751 je nekaj postavk v italijanščini. Šele pozneje, v začetku osemdesetih let 18. stoletja, je knjigo začel uporabljati prav tako neznan zapisovalec gospodarskih zadev, ki je pisal slovensko. Strani z zadnjim kronološkim vpisom iz leta 1765 sledi 17 listov oziroma 34 neoštevilčenih in nedatiranih strani, popisanih v slovenskem jeziku in značilni okorni pisavi.

Naslednjih 13 popisanih listov je odtrganih, na koncu knjige pa je še 5 listov oziroma 10 strani slovenskega besedila. Večji del zadnjega lista je odtrgan, a je razvidna letnica 1791, ki je skoraj gotovo končna letnica vpisovanja. Na dveh mestih zasledimo tudi letnico 1782 in ta velja za spodnjo kronološko mejo. Zaradi pomanjkanja prostora se je zapisovalec zatekel še k izrabi prostora na ne povsem popisanih straneh prvega, nemškega dela knjige. Vpisu z dne 31. maja 1755 sledi slovenski vpis z letnico 1790 in nato še nekaj nedatiranih vpisov v slovenščini.

Za objavo smo izbrali samo nekaj, morda niti ne najbolj tipičnih slovenskih beležk. Prvi slovenski vpis v knjigi, zapisan po vpisu 31. maja 1755, je hkrati eden najmlajših in redkih datiranih, nastal jeseni 1790.

»Jest sem predau vinu 13 zhibarnu enu veidru nu 3 nafinu pu po 10 petiz enu veidru pouverhi on meni LX petize poverhi skedenu nupotskrisno goro sa prvi krat sem pou nu verhe se kop vinu 8 cekinu nu 3 petiz nu tri groshe 1790 pred suetim martinam.«

Drugi vpis je zapisan na prazni polovici strani po vpisu z dne 29. avgusta 1755:

»Hametau Tone smo snopye vosili. Tone hmet smo shezavali snopye do kosila Drezhe hmet dopudan potle ie biu shau domou sopopisavali Sudate ie mankalu en firkelz do pete je pershu iesu marie.

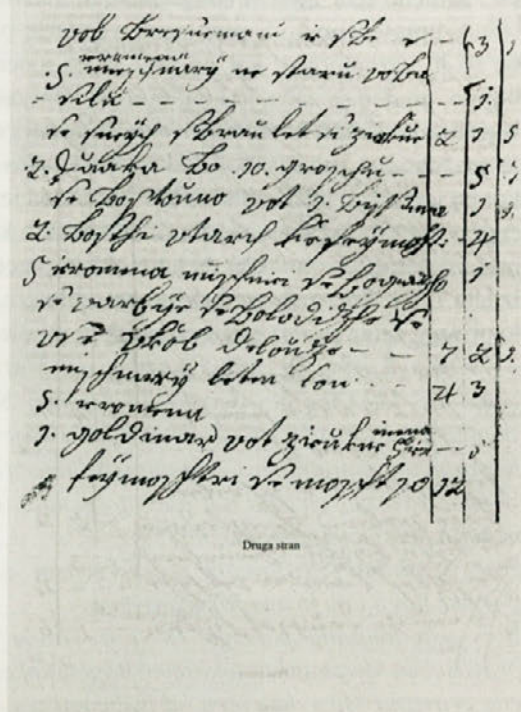
Andrezhe hmet pothisho pred bendimo

Andrezhe hmet odpidan ie shau Borst po derva

Tone fant hmetau je trgou Vstranji

Tonzhe ie biu shau Borst po derua

Andrezhe hmet ne biu vou od direih (?)«

Druga stran ključarjev iz leta 1784

Vsebinsko gre, kot rečeno, za gospodarske zadeve, iz katerih bi bilo ob skrbni analizi podatkov mogoče ugotoviti prenekatero zanimivost in najbrž tudi namen, če že ne avtorja zapisov. Vpisi zadevajo različne drobne izdatke za delavce, nakupe in posojila. Postavke so deloma prečrtane, kar pomeni, da so bile obveznosti poravnane. Kot primer navajamo to postavko nakupa turščice v Gorici: »Jest sem kupu Turzo gorizi pet teden pred velikanoizhnim pandelkam 16 mernikou po 166 reipario.« Precejšen del je namenjen zaznamovanju opravi posameznih oseb, zapisovalec, imenovan v prvi osebi ednine, pa je imel tudi sam nekatere obveznosti in dolgove do kmetov, npr.: »Toneti Gorupi sem dausan voly ien dan smo vorali.«

Po jezikovni plati gre očitno za zapisovalčev lastni idiom. V primerjavi s prejšnjima besediloma je opaziti veliko manjši vpliv nemške skladnje, pa tudi izrazja in črkovnega nabora. Pri zadnjem pogrešamo predvsem nemški sch za glasova š in ž, tu sta praviloma pisana kot sh. Avtor »računske knjige« iz osemdesetih in devetdesetih let 18. stoletja je pisano nemščino obvladal bržčas zelo malo ali sploh nič. Njegov izdelek, ta obsega skupaj 45 razprto popisanih strani majhnega formata, je daleč obsežnejši od preostalih dveh, tako rekoč jezikovnih fragmentov, in je kot tak zanimiv primer jožefinske uradniške slovenščine »za domačo rabo«.

Boris Golec

* Ponatis članka, objavljenega v reviji *Arhivi*, letnik XXI, št. 1–2, Ljubljana 1998, str. 45–50.

¹ Prim. Josip Gruden, *Zgodovina slovenskega naroda*, Celovec, 1910–1916, str. 742–745.

² O požaru: Arhiv Republike Slovenije, AS 1, Vicedomski urad za Kranjsko, šk. 118,1/68, lit. W V–4, s.d. (ad 1.1.1572).

³ Informacija vipavskega dekana g. Franca Pivka 10. 8. 1998.

⁴ Župnijski arhiv Vipava, fasc. 28, Župnijski in dekanjski akti 1658–1810, snopič dokumentov o cerkvi sv. Hieronima na Nanosu 1662–1784.

⁵ Npr. prav tam, U 13, urbar cerkve sv. Marka v Vipavi 1725–1799.

⁶ Za razlago in pomoč pri razumevanju izrazov se zahvaljujem kolegoma zgodovinarjema Matjažu Bizjaku iz Dolge Poljane in Suzani Felicijan Bratož, doma iz Šentvida–Podnanosa, ter g. Božidarju Premrlu.

⁷ Župnijski urad Vipava, U 22, urbar 1774–1799, s. p.

⁸ Prav tam, U 15a, urbar 1741–1764, s. p.

Prispevek z zgornjim naslovom je bil v lanski oktobrski številki *Vipavskega glasu* objavljen brez vednosti in avtorizacije avtorja, za kar se iskreno opravičujemo. V objavi je manjkal tudi navedek, da gre za ponatis prvega dela razprave, objavljene pred desetletjem v reviji *Arhivi* XXIV (2001), št. 1, str. 87–108. Zaradi napak, ki so se pripetile pri skeniranju, je bil ponatis na več mestih netočen in zavajajoč. Slovensko prisego treh Gočanov zato objavljamo ponovno, tokrat zaradi lažje razumljivosti tudi prečrkovano v sodobni slovenski črkopis.

O čem govori besedilo? Trije svobodniki z Goč so leta 1734 pred kranjskim deželnim knjigovodstvom v Ljubljani prisegli, da so izpovedali resnico o vsebini ustne oporoke pokojne Ane Magdalene Šivic (Živec), pri kateri so bili navzoči tri mesece prej. Nemško-slovenski zapis na prepisu oporoke se glasi:

»Ich endts vnterscribener Attestiere hiemit das heüt vntergesezten dato, nachvolgende Männer als Micha, und Mathia Feriantschitsch, und Caspar Vaukh, nachvolgendes Jurament, welches ich ihnen genugsamb vorgetragen, abgelegt haben alß Jest N. Perscheschem Per tem Jemeni Bogo Ozhta Sýnu Suetiga Ducha De iest ozhem vtje Rezhi vkaterj Sem iest Kenj Prizhj na Prej Pastaulen ta Praua Boshio Resniza gouorite De le tu char sem iest Pret Gespuđu Secretariu Maffej gouoru, Jenu danaschni dan Spet Praschan Biu Se tu Gar Je Sapischanu Patderdek de ranca frau Anna Magdallena Siuizouca meni na nej Sadne Bolesne toco Porocila gauaret, Keteru iest sa obenj Likoff, Priasnast, alj Sourastua Voila. Taku menj Pomagaj Bog Ozha, Sýn, Jenu Suetj Duch. Jenu luba rosa Pres Sega Madesa Spoceta Diuiza Maria, jenu sue Posj Suetnikj na maj Pasleidnj Vre Kader Se Bode maja Boga dusa ad majega Telefsa lazhila Amen.

Das obgemelte Männer das Jurament wie es alda geschriben stet, abgelegt haben, bezeügt ain solches meine aigne Vnterschrift vnd Ambts Förtigung Datum Laybach den 11 xber 1734.«

Prečrkovano slovensko besedilo s prevodom nemškega uvoda in sklepa:

[Spodaj podpisani potrjujem, da so možje Miha in Matija Ferjančič ter Gašper Vovk na današnji dali naslednjo prisego, ki sem jim jo predložil.]

Jest, N., peršežem per tem jeméni Bogo Očeta, Sinu, Svetiga Duha, de jest očem v tje reči, v kateri sem jest k eni priči naprej pastavlen, ta prava Božjo resnica govorite, de le tu, kar sem jest pret gespuđu sekretarju Maffejj govoru jenu današni dan spet prašam biu, se tu, kar je zapisanu, paterdek, de ranca frava Ana Magdalena Šivicouka meni na nej zadne bolezne toko poročila gavaret, keteru jest za obenj likof, prijaznost ali sovrašstva vojla. Taku meni pomagaj Bog Oča, Sin jenu Sveti Duh jenu luba roža brez sega madeža spočeta Divica Marija jenu sve Božji svetniki na maj paslejdni ure, kader se bode maja boga duša ad majega telesa lačila. Amen.

[Da so zgoraj navedeni možje dali prisego, kot je tukaj zapisana, spričujeta moj lastnoročni podpis in uradna potrditev. Ljubljana, 11. decembra 1734.]

Uredniški odbor

Duhovnik OTMAR ČRNILOGAR, predsednik Planinskega društva Vipava (1967–1970):

s prikazom odziva oblasti ob njegovem vodenju društva

3. del

Otmarjev odstop z vodilnega položaja v društvu

Zapisi v literaturi so neenotni glede dobe Otmarjevega predsednikovanja. Čas trajanja njegovega vodilnega položaja se v nekaterih navedbah razteza od pet¹ do sedem² let.

Kdaj je postal predsednik, je bilo zgoraj že izčrpno predstavljeno. V arhivski dokumentaciji pa je tudi izpričano, kdaj je to prenehal biti. Nejasen je le točen datum, kjer gre za odstopanje dveh mesecev. Na začetku zapisnika občnega zbora društva leta 1970 je namreč zapisan datum 9. septembra 1970, na koncu pa je zapisnikar ob navedbi kraja in datuma zapisal: Podraga, 11. novembra 1970. Možno bi sicer bilo, da je bil šele takrat zapisnik končan, a je v prilogi zapisnika tudi kratko poročilo o občnem zboru, ki ga je sestavil na njem navzoči predstavnik PZS; v njem je zapisano, da je občni zbor potekal v Vipavi 9. novembra 1970. Večja verjetnost je torej, da je bil ta zbor novembra.

Na tem občnem zboru je bila za predsednico izvoljena Tončka Polak, Otmar Črnilogar pa je ostal član upravnega odbora.³ Vodenje društva je zaupal mlajšim generacijam, vendar pa je s svojim vzgojno-izobraževalnim delom in vodenjem izletov v društvu deloval še dolga leta.⁴

Na tem mestu je treba opozoriti še na presenetljiv podatek, da je celo Otmar sam, pri objavi pogovora z njim v glasilu Slovenskega bibličnega gibanja, ob kratki predstavitvi svojega življenja navedel, da je bil sedem let predsednik društva.⁵ Vendar je treba to njegovo navedbo, z ozirom na zgornjo ugotovitev, vsekakor vzeti z rezervo, verjetno kot spomin na nadaljnje sodelovanje v odboru, morda neformalno vodstvo oziroma čut odgovornosti, da gre društvo v smer, ki je bila načrtovana, ko je bil on predsednik. Tudi objavljen seznam predsednikov društva ne potrjuje, da bi bil predsednik še kaj več časa.⁶

Lahko torej nedvoumno trdimo, da je bil Otmar predsednik približno tri leta in pol.

Zakaj je Črnilogar prenehal biti predsednik, je sicer sam v skopih, a duhovitih besedah povedal mnogo kasneje, v že omenjenem pogovoru za društveno glasilo: »Začutil sem, da imam druge dolžnosti in tako sem skušal predati funkcije mlajšim, misleč, da ni prav, da se nekdo umakne šele z reko: za mano pride vesoljni potop.«⁷

S spominskimi utrinki na srečanja z Otmarjem se je oglasil tudi organizator planinstva Vojko Čeligoj iz Ilirske Bistrice, ki je spomnil na nek sestanek zastopnikov primorskih planinskih društev v Vipavi in omenil tudi Črnilogarjeve besede, ki jih je na koncu sestanka namenil predstavniku PZS in prisotnim: »Veste, jaz sem edini duhovnik predsednik planinskega društva v celi Sloveniji, pa si večkrat mislim, da za to delo nisem primeren. Naslednjič Vas bo gotovo pozdravil že drug predsednik.« Čeligoj še omenja v svojem zapisu, da je njegov nastop povzročil kar velik nemir med prisotnimi, še posebej med planinci Vipavske doline, ki so Črnilogarja poznali in vedeli za njegove velike planinske zasluge; glasno so ga spodbujali, naj ostane predsednik še naprej in naj se ne ozira na morebitne opazke; oglasil se je tudi predstavnik planinske zveze in izrazil izredno zadovoljstvo nad njegovim vodenjem društva.⁸

Otmarjevi pomisleki niso bili brez razloga. Po svoje jih potrjujejo še nekatera pričevanja.

Nada Kostanjevic se spominja, da je odstopil, ker kratkoma ni imel časa zaradi drugih obveznosti (predavanja na srednji verski šoli v Vipavi, na teološki fakulteti, delo pri Mohorjevi družbi, prevajanje, vsestranska dejavnost v Podragi).⁹ Anton Sazonov je povedal, kako je Otmar večkrat potarnal, da je predsedovanje vipavskemu društvu naporno in da ga utruja.¹⁰

Vendar pa po pričevanju nekaterih njegovih takratnih najožjih sodelavcev oziroma tistih, ki so mu bili blizu, zaslutimo še kaj drugega.

Ni izključena možnost, na katero je namignil eden najtesnejših Otmarjevih prijateljev Srečko Vidrih, ki domneva, da je njegov predstojnik škof Janez Jenko izdal navodilo, s katerim je opozarjal duhovnike, naj se ne razdajajo posvetnim organizacijam, ampak naj se posvetijo duhovniškemu poslanstvu.¹¹

Po mnenju Jurija Nabergoja, ki se je vipavskim planincem pridružil, ko je društvo zaživel z Otmarjevim

Otmar Črnilogar s tremi Podražani v družbi drugih planincev pri Aljaževem stolpu na vrhu Triglava, 8. 8. 1972 (zasebna last Srečka Vidriha, Podraga 76)

prihodom in bil kasneje dolgoletni predsednik društva¹², je Otmar v svoji vlogi pri društvu civilni oblasti morda celo odgovarjal, vendar je bil dovolj samozavesten in moder, da se ni pustil vplivati na svojo dejavnost; včasih je nakazal kakšno duševno stisko, vendar tega na zunaj ni bilo čutiti, po vsej verjetnosti je najbrž imel težave s takratnim predstojnikom, škofom Janezom Jenkom. Svoje spominsko pričevanje je zaključil z zanimivim sklepanjem: »Predsedovanje društvu mu je nekako kar padlo iz rok. Zgoditi se je moral nek dogodek, ki ga je odvrnil od te funkcije.«¹³

Pripoved Jožeta Marca nas napeljuje v čisto drugo smer, ki nekoliko preseneča in nakazuje še popolnoma drugačen vzrok odstopa. Po njegovem mnenju bi rado planinsko društvo v Ajdovščini Črnilogarja speljalo k njim, kar mu sicer ni uspelo, včlanil pa se je v novogoriško planinsko društvo; tam so bili mnogi izobraženci, dočim je bilo v ajdovskem več politikov – in ker je iskal stike z izobraženci, naj bi se začel nekako oddaljevati od nekdanjih prijateljev.¹⁴

Otmar je v pogovoru za glasilo vipavskega PD, ki je izšlo v letu njegove smrti, takole strnil svoje vtise o dobi delovanja v vipavskem PD: »Bil sem predsednik PD Vipava, po poklicu duhovnik. Edini predsednik duhovnik v vsej Sloveniji, vendar moram reči, da sem imel z vsemi najlepše stike. Nisem od PZS dobival materialne pomoči, moralno pa. /.../ Prav gotovo je za vsem stala avtoriteta planinstva, dr. Miha Potočnik, ki je bil

Značka PD Vipava z motivom Gradiške Ture (zasebna last Roze Vidrih, Podraga 77)

takrat predsednik PZS in je bil eden velikih slovenskih alpinistov. Avtoriteta v smislu, da ni prekinil mojega dela, ker sem bil duhovnik.«¹⁵ Tudi po mnenju Antona Sazonova mu je bil Miha Potočnik naklonjen, verjetno tudi zaradi tega, ker »je bil pred drugo svetovno vojno član krščanske fantovske organizacije«. ¹⁶ Njega in takratnega urednika PV Tineta Orla je omenil tudi Leon Kodre v spominskem zapisu ob Črnilogarjevi smrti, ki ju je označil kot dva močna moža, ki sta tvegala in podprla Črnilogarja pri njegovem delu, čeprav je bil duhovnik.¹⁷

Bil je sposoben – pravi planinski junak

Povečini je Otmar vsem, s katerimi sem se srečal ali pa prejel pismene in telefonske odgovore na moje poizvedovanje o njegovem predsednikovanju vipavski gorniški družbi, ostal v najlepšem spominu. Zanje so bili to lepi časi; doba njegove izjemne dejavnosti, njegova sposobnost vodenja društva in družabnost pa so pustili v njih neizbrisen pečat.

Za sklep tega pregleda še nekaj kamenčkov v mozaik podobe nepozabnega človeka, velikega intelektualca, močne osebnosti in prijetnega človeka, ki je vtisnil neizbrisne sledi – ne samo na Vipavskem, ampak v širšem slovenskem prostoru.

Milan Žvokelj je takole označil njegove odlike: »Črnilogar je bil izjemno družaben človek, idealen za tako delo in je imel veselje do planinstva. V društvu je dajal zelo veliko pobud. Svoje duhovniške funkcije ni nikoli postavljajl v ospredje, zunanji opazovalec ne bi nikoli ugotovil, da je Črnilogar duhovnik, saj se ni obnašal strogo kot duhovnik, temveč je bil zelo sproščen in je rad počel, kar počnejo vsi ostali ljudje.«¹⁸

Otmarjevo vodstvo na izletih v gore je dalo posameznim udeležencem močne vtise, ki kažejo njegovo izredno sposobnost in odgovornost vodenja. Jože Marc je povedal, da je povsod, kamor so šli z njim v gore, vladala »železna disciplina«, bil je pravi »diktator« glede ravnanja in obnašanja v gorah in prav zaradi tega ni bilo nikoli nobene, niti najmanjše nesreče. »Kamor smo šli z njim v gore, smo imeli velike užitke.«¹⁹

Karolina Srebotnjak Lipovec pa ga je opredelila z naslednjimi besedami: »Bil je svetovljan in izredno sposoben, istočasno pa pristen sobesednik z vsakim preprostim človekom, ne glede na njegovo prepričanje. Zato mi ni težko razumeti, da je bil v tistih svinčenih časih predsednik neke civilne organizacije, ki je vključevala najrazličnejše ljudi.«²⁰

Ana Florjančič mu je v svojih spominih izrekla naslednjo imenitno oceno: »Otmar je postal pravi planinski junak, poznala ga je cela Primorska, pa tudi slovenska Planinska zveza. /.../ Ni bil le odličen organizator, bil je tudi planinec, gornik z dušo in telesom. Posebej je imel rad visokogorje. /.../ Ob Otmarju ni bilo utrujenosti, naveličanosti ali slabe volje, bil je vedno šegav, opogumljajoč, vzdržljiv.«²¹

Kako je bil duhovit in obenem občutljiv za posamezna opravila, naj pokažejo še naslednje zanimivosti, ki jih lahko štejemo za izraze tipične Otmarjeve pojavnosti.

Srečko Vidrih je povedal naslednjo zgodbo:

»Teden dni pred odprtjem nove plezalne poti na Gradiško Turo, junija 1969, smo šli Otmar, Ana Pavlin iz Vipave in jaz označevati gorsko pot od Vipave do kmetije Abram na Nanosu. S seboj smo imeli belo in rdečo barvo. Ani je dal belo

barvo s hudomušno pripombo, da so Vipavci 'beli' (misli na njihovo domnevno zadržanje v času vojne in revolucije), meni pa rdečo barvo s prav tako hudomušno pripombo, da so Podražani pač 'rdeči' (prav tako je misli na njihovo zadržanje med vojno in revolucijo). Ta dan smo vse označili, tudi napise. Otmar je bil mojster čopiča (nadarjeni slikar), zato je hotel označevati sam, midva z Ano sva mu le podajala barve.«

Na pečatniku za žig na vrhu Gradiške Ture in na znački sta bila upodobljena obris Ture in vinska trta z grozdom. Kako zelo je bil Otmar ponosen na veliko delo nadelave te plezalne poti in na njeno svojstveno posebnost, je razvidno iz nadaljevanja Srečkove pripovedi: »Otmar je rad poudarjal posebnost, ki je ni bilo nikjer: da je mogoče iz vinogradov plezati direktno v steno. /.../ Po končani slovesnosti odprtja smo šli v gostilno v Potočah in tam je Otmar povedal tudi, da vsa južnoprimorska planinska društva nimajo skupaj toliko jeklene vrvi napete, kot jo je od takrat imelo vipavsko planinsko društvo na plezalni poti na Gradiško Turo – 180 metrov. To drži še danes, le da so jo po 37 letih zamenjali z novo.«²²

Otmar Črnilogar in Srečko Vidrih na Velikem Nabojisu v zahodnih Julijskih Alpah, verjetno 1974 (zasebna last Srečka Vidriha, Podraga 76)

Čisto za zaključek še Otmarjeva misel, ki jo je zapisal v knjigo obiskovalcev pri Abramcu na Nanosu, 7. junija 1998, ko je že vedel za hudo bolezen in zveni kakor popotnica vsem, ki smo ga poznali: »Pozivam vas, zatreskance v višave, bodite zvesti soncu, zeleni zemlji, tudi čarom teme, posebno pa sebi. Amen.«

Jurij Rosa

PSBL, 1. knjiga, Gorica 1974–1981, str. 250

² Jožko Kragelj, Primorski duhovniki – kulturni delavci 20. stoletja, samozaložba 2002, str. 57; Podraški zvon, 2004, št. 4

³ ARS, AS 1167 Planinska zveza Slovenije, t. e. 78, a. e. 4779

⁴ Sto let planinstva na Vipavskem 1903–2003, Vipava 2003, str. 38

⁵ Božja beseda danes, 1996, št. 1, str. 3

⁶ Sto let planinstva na Vipavskem 1903–2003, Vipava 2003, str. 50

⁷ Tura 1997, št. 4, str. 8

⁸ Pismo Vojka Čeligoja, Ilirska Bistrica, Hrib svobode 8, 24. 9. 2009

⁹ kakor op. 23

¹⁰ kakor op. 31

¹¹ Zabeležka o pogovoru s Srečkom Vidrihom, Podraga 76, 24. 10. 2009

¹² Sto let planinstva na Vipavskem 1903–2003, Vipava 2003, str. 42

¹³ Zabeležka o telefonskem pogovoru z Jurijem Nabergojem, Vipava, Ob Beli 5, 30. 3. 2009

¹⁴ kakor op. 29

¹⁵ Tura 1999, št. 6, str. 13

¹⁶ kakor op. 31

¹⁷ PV 1999, št. 7–8, str. 364

¹⁸ Pismo Tanje Žvokelj s spomini Milana Žvoklja, Goriška 39, Vipava, 30. 3. 2009

¹⁹ kakor op. 29

²⁰ Pismo Karoline Srebotnjak Lipovec, Nova Gorica, Ulica bratov Hvalič 129, 4. 8. 2009

²¹ kakor op. 27

²² kakor op. 56

Uporabljeni viri in literatura

Arhiv Republike Slovenije (ARS), AS 1211 Komisija Republike Slovenije za odnose z verskimi skupnostmi (KOVŠ), t. e. 22, 24, 25 in 53

ARS, AS 1167 Planinska zveza Slovenije, t. e. 78, a. e. 4775, 4776, 4779 in 4780

Pokrajinski arhiv v Novi Gorici (PANG), PANG 104 Skupščina občine Nova Gorica, t. e. 290

PANG, PANG 459 Občinski komite ZKS Ajdovščina, t. e. 1/2, 2/2, 3/2, 4/2, 6/2 in 7/2

PANG, PANG 82 Meddruštveni odbor planinskih društev Primorske, t. e. 1, a. e. 8

Zbirka dokumentarnega gradiva PD Vipava, t. e. 1

Pismo Franca Kralja, Slap pri Vipavi 53, 30. 4. 2009 – z navedbo odlomkov iz gradiva za kroniko Malega semenišča v Vipavi (hrani pisec)

Spominska pričevanja (pisma in zabeležke hrani pisec):

Pismo Magde in Marjana Rodman, Vipava, Milana Bajca 14, 1. 4. 2009

Zabeležka o telefonskem pogovoru z Magdo Rodman, 23. 4. 2009

Pismo Majde Kvaternik, Dragomer, Mirna pot 8, 10. 5. 2009

Pismo Marijana Zupanca, Spodnji Brnik 41, 29. 6. 2009

Pismo Nade Kostanjevic, Dom starejših občanov Ajdovščina, 21. 3. 2009

Pismo Ane Florjančič, Podlubnik 23 pri Škofji Loki, 31. 3. 2009

Pismo Antona Štruklja, Ljubljana, 22. 6. 2009

Pismo Vojka Čeligoja, Ilirska Bistrica, 24. 9. 2009 in 7. 10. 2009

Pismo Tanje Žvokelj s spomini Milana Žvoklja, Goriška 39, Vipava, 30. 3. 2009

Pismo Karoline Srebotnjak Lipovec, Nova Gorica, Ulica bratov Hvalič 129, 4. 8. 2009

Zabeležka o pogovoru z Edvardom Krašno, Budanje 1k, 23. 7. 2009

Pismo Edvarda Krašne, Budanje 1k, 24. 1. 2011

Zabeležka o pogovoru z Ivanom Rodmanom, Zemono 19, 17. 4. 2009

Zabeležka o pogovoru z Jožetom Marcem, Vipava, Pod gradom 6, 16. 4. 2009

Zabeležka Cirila Skapina in zabeležka pogovora z njim, Vipava, Vojkova 27, 15. 4. 2009

Zabeležka o pogovoru z Antonom Sazonovim, Ljubljana, Iga Grudna 22, 28. 7. 2009

Zabeležka o telefonskem pogovoru z Jurijem Nabergojem, Vipava, Ob Beli 5, 30. 3. 2009 in 27. 1. 2011

Zabeležka o pogovoru s Srečkom Vidrihom, Podraga 76, 24. 10. 2009 in 28. 1. 2011

Zabeležka o telefonskem razgovoru z Marico Pobežin, Šebrelje-Ljubljana, 9. 2. 2009

Zabeležka o telefonskem pogovoru z Anico Koren, Vipava, Kosovelova 9, 31. 3. 2009

Planinski vestnik (PV) 1967, št. 9, str. 432

PV 1967, št. 12, priloga

PV 1969, št. 5, str. 230

PV 1969, št. 12, str. 583–584

PV 1970, št. 6, priloga

PV 1999, št. 7–8, str. 364

Tura 1997, št. 4, str. 7 in 6–9

Tura 1999, št. 6, str. 4–15

Tura 2000, št. 7, str. 2–7

Božja beseda danes, 1996, št. 1, str. 3

Podraški zvon, 2004, št. 4

Primorski slovenski biografski leksikon (PSBL), 1. knjiga, Gorica 1974–1981, str. 250
 Joško Kragelj, Primorski duhovniki – kulturni delavci 20. stoletja, samozaložba 2002, str. 57–58
 Otmarjeva pot – vodnik po planinsko-romarski poti od Podrage do Štjaka, Podraga 2007, str. 11–14
 Zbornik ob zlatem jubileju Malega semenišča in Škofijske gimnazije v Vipavi, 2002, str. 223
 Sto let planinstva na Vipavskem 1903–2003, Vipava 2003
 Bom šel na planince – ob 100-letnici Planinskega društva Ajdovščina, Ajdovščina 2003, str. 84–85
 G. Otmar Črnlogar – spominska knjižica ob odkritju in blagoslovu spomenika g. Otmarju Črnlogarju, Podraga, 8. julij 2006, str. 25
 Janko Žigon, Inventura, Gorica 2009, str. 189

Usoda Lanthierijeve grajske kapele

Na Lanthierijev grad smo vedno gledali kot na nekaj samoumevnega, od mladih nog sem rasla v njegovi senci. Bila sem še mala deklica, ko smo nekega večera skupaj z drugimi tekli na Hrib proti Staremu gradu gledat, kako gori Lanthierijeva palača. Gorelo je ostreje v plamenih. Moj oče, gasilec, je vso noč pomagal gasiti in prišel zjutraj domov z močno opeklinami na vratu. V prvih desetletjih po drugi vojni nas je iz zvočnikov, ki so viseli nad glavnim vhodom, po cele dneve, posebno ob državnih praznikih, »razveseljevala« glasba, večinoma srbska narodnozabavna ali pa vojaške koračnice. Nanj me vežejo tudi lepi spomini na novoletni čas, ko so nas šolske otroke peljali na obisk Dedka Mraza in smo ob njem in ob velikanski novoletni jelki plesali in peli ter se sladkali s piškoti in čajem. Odraščajoči smo ob sobotah komaj čakali, da se udeležimo plesa v veliki grajski dvorani. Rekli smo, da gremo plesat v Dom JNA, ne v grad. Po vojni vse do leta 1991 je bil grad družabni prostor za vojaščino, predvsem za oficirski kader. V desnem delu se je nahajala knjižnica, v osrednjem družabni in plesni prostori, v zadnjem delu pritličja ob reki Vipavi kegljišče, v vhodnem hodniku so imeli prekrasen (verjetno še grofov) biljard, zraven je seveda spadal še vojaški bife.

V levem prizidku je bila vedno drvarnica in prostor za spravilo premoga. Starejši Vipavci so pravili, da je bila tu nekoč grajska kapela. Včasih, ko so bila vrata odprta, sem gledala, če se kje poznajo sledovi, ki bi kazali na posvečen prostor, pa nisem videla drugega kot ogromne bele stene, umazane od premoga in drv. Le nad vrati se je rahlo videl napis v kamnu, besede so bile tuje in nismo jih razumeli.

Po osamosvojitvi so vojaki grad zapustili in začel je samevati in propadati. Nekaj časa je vladalo navdušenje, da bi v njem zaživela igralnica, pa smo se Vipavci temu uprli, v zadnjem času je videti, da se za grad zanima Univerza v Novi Gorici.

Zanj sem se začela zanimati tudi sama. V knjigi *Baročna arhitektura (Ars Sloveniae)*, Lj. 1969, str. XV) avtor Nace Šumi uvršča Lanthierijev dvorec med tri pomembne zgodnjebaročne grajske komplekse (še graščini Planina in Dornava).

Ko je pred štirimi leti izšla knjiga Igorja Sapača

Grajske stavbe v Zahodni Sloveniji 1. Zgornja Vipavska dolina, sem jo z zanimanjem prebrala. V njej obravnava tudi Lanthierijev dvorec, za katerega pravi, da je imel v preteklosti pomembno vlogo kot upravno, gospodarsko in kulturno središče zgornje Vipavske doline. Med drugim je moja pozornost pritegnila drobna ilustracija s podnaslovom Quagliova oljna slika, ki je nekoč krasila glavni oltar Lanthierijeve grajske kapele in se sedaj nahaja v Goriškem muzeju v Kromberškem gradu. Za slikarja Quaglia vemo, da je bil najpomembnejši slikar v baroku, da je poslikal ljubljansko stolnico. Njegova dragocena freska *Snemanje s križa* krasí oltarno steno kapele v Puštalskem gradu in velja za najdragocenejše delo, ki ga premore Škofja Loka. Začela sem brskati po literaturi in nabrala nekaj knjig. Knjiga *Postojinsko okrajno glavarstvo (V Postojini, 1889, str. 147, 148)* omenja, da so v Vipavi nekatere hiše stare od 300–400 let, med njimi grad grofa Lanthierija, lepo poslopje z bogato knjižnico in znanim zabaviščem »Pod skalo«. Omenja tudi prijazno grajsko kapelo sv. Bonifacija s posebno lepim oltarjem, posvečenim Materi Božji.

Vipavski trg, v ozadju Lanthierijeva kapela s preslico (zvončnico) na strehi

V Steletovi *Umetnost v Primorju* (Lj., Slovenska matica, 1960, str. 94) avtor navaja, da se je baročno slikarstvo v Primorju razvilo predvsem pod

Latinski napis s kronogramom na kamniti prekladi vhoda v kapelo

vplivom italijanskih, posebno beneških slikarjev. Lanthierijev grad je imel benečanski slikarski okras, grad Lože je imel galerijo slik iz XVI. do XVIII. stol., in grad pri Planini (Haasberg), kjer je deloval beneški slikar Pittoni. (Da so bile v vipavskem dvorcu dejansko skoraj vse stene poslikane v fresco tehniki, sem videla lani poleti ob obisku notranjščine opustelega gradu.)

Iz Zavoda za varstvo kulturne dediščine v Ljubljani so mi posredovali nekaj kopij iz Primorske topografije iz leta 1948 (umetnostnozgodovinski popisi kulturnih spomenikov). Med dokumenti se nahaja tudi popis z naslovom Kapelica sv. Bonifacija v Vipavski graščini. Popis navaja 5 slik, vse platno, olje; po drugi vojni so bile shranjene za oltarjem Srca Jezusovega v južni kapeli cerkve sv.

Pogled v notranjost kapele

Štefana v Vipavi.

Seznam navaja naslednje slike:

1. *Mati Božja s svetniki, beneška šola, (uvrščena v 17. stol.)*
2. *Mučenje sv. Jerneja (17. stol.)*
3. *Kristus pade pod križem (17. stol.)*
4. *Obisk pri teti Elizabeti (16. stol.)*
5. *Kristus se prikaže Mariji Magdaleni (17. stol.)*

V Goriškem muzeju se, od zgoraj naštetih, nahajajo le tri slike, kje sta tretja in četrta, ne vemo. Avtor Sapač pravi, da se je del slik, ki so nekoč krasile stene vipavskega dvorca, ohranil v Lanthierijevi palači v Gorici.

Umetnostni zgodovinar in kustos v Narodni galeriji v Ljubljani Ferdinand Šerbelj v svojem delu *Baročno slikarstvo na Goriškem, Lj., Narodna galerija, 2002, str. 80*, navaja, da je bila v gradu bogata zbirka slik, a o usodi le-te ne vemo ničesar. V gradu Kromberk, kjer je sedaj Goriški muzej, se nahajajo tri oljne slike, ki so nekoč krasile grajsko kapelo ali grad.

Slika *Mati Božja z detetom med svetniki* (vel. 239 x 132 cm) je narisana na platno, z oljem, ni pa signirana. Slog slikanja, pravi F. Šerbelj, razkriva Quagliettovo delo. V gornjem delu slike je Mati Božja, ki pestuje golo dete Jezusa. Ta v levici drži modro zemeljsko oblo, z desnico pa blagoslavlja. Upodobljen je torej Odrašenik sveta. Ob Mariji so naslikani štirje ikonografsko nedoločeni antični mučenci, v spodnjem delu slike pa prepoznamo še štiri osebe. Na levi je sv. Frančišek Ksaver, na sredini sedi sv. Katarina Aleksandrijska, na desni sta sv. Anton Padovanski z lilijo, ob njem pa sv. Frančišek Asiški v krčeviti molitvi. Ključ za upodobitev teh svetnikov ni znan. Morda se nanaša na člane Lanthierijeve rodbine, recimo na Franca Antona Lanthierija, ki je bil v letu 1694 in 1729 lastnik vipavskih posestev in graditelj baročnega dvorca v Vipavi.

Druga slika, ki se sedaj nahaja v Goriškem muzeju, nosi naslov *Jezus se prikaže Mariji Magdaleni*. Njen avtor je slikar Francesco Pittoni, beneški slikar. Naslikana je z oljem na platno, velikosti 202 x 129,5 cm. Kustos Šerbelj pravi, da je to delo med tremi znanimi upodobitvami (ena je v Krminu, Italija, druga v Benetkah) najbolj zrelo in umetniško dognano, pa tudi mlajše od ostalih dveh. Slika je skrbno naslikana, z igro svetlobe in senc v ospredju, in mehko prelivajočim se ozadjem. Srečanje Magdalene z vstalim Jezusom je upodobljeno občuteno doživeto.

Tretja slika nosi naslov *Mučeništvo sv. Jerneja*. Naslikana je z oljnimi barvami na platno (vel. 218 x 158 cm). Njen avtor je prav tako beneški slikar Francesco Pittoni. Glede na format slike je kustos Šerbelj mnenja, da ni služila kot oltarna podoba, ampak je bila verjetno del galerijske zbirke slik. Diagonalno v sredini je naslikan sv. Jernej v

dramatični pozi, zraven sta dva njegova mučitelja, zgoraj pa dva angelca, ki čakata na izmučeno Jernejevo dušo.

Lanthierijeva kapela v Vipavi je nenavadno velika in visoka, notranjščina gre skozi celotno širino gradu in obsega vse tri etaže gradu. Tlakovana je

Prazna stenska niša v kapeli

z opečnatimi kvadratnimi tlakovci. Proti koncu je pregrajena s prečno steno, ki sega le do polovice višine, ob tej steni je na tleh opaziti sledove kamnov, kjer je nekoč stal glavni oltar. Steno so zgradili po vojni, ker so hoteli podaljšati kegljaško stezo, ki je potekala ob zadnji steni gradu. Stojišče kegljev je prav na mestu nekdanjega oltarja. Napis nad vhodom kapele govori, da je kapela posvečena Bogu in mili Materi *Deo, et plae MatrI ConseCro*, kar se ujema tudi z oltarno sliko »*Mati božja z detetom med svetniki*«. Letnica 1702 (v kronogramu) nad glavnim vhodom kapele kaže, da so tedaj kapelo povečali in verjetno preuredili. Še na Valvasorjevi upodobitvi je kapela s preslico na začetku strehe, nižja od ostale stavbe. Zvišali so jo v času Franca Antona Lanthierija (1662–1729), sina Janeza Antona, ko so izvedli večje gradbene posege. Tedaj je Franc Anton tudi naročil oltarno sliko z devico Marijo, ki jo je narisal verjetno najpomembnejši baročni slikar pri nas Giulio Quaglio (1668–1751). V letih 1701/1702 je namreč ta slikar deloval na Goriškem. Avtor knjige je mnenja, da velikost kapele nikakor ni naključna. Lanthieriji so bili v 16. stol. navdušeni protestanti, v dobi protireformacije so sicer prestopili spet v katoliško vero, Karel Lovrenc Lanthieri je leta 1584 na ukaz vojvode Karla II. izgnal iz Vipave vse protestante, pa vendar so morali Lanthieriji v 17. stol. vedno znova dokazovati svojo »pravovernost«. Ta se je odražala tudi v okrasitvi s freskami in bogati opremlj.

Danes kapela kaže zelo žalostno podobo, prazna je, prašna, obtolčene stene kažejo sledove fresk, sicer pa nič ne spominja na nekdanji sakralni in posvečen prostor. Na severnem delu ostrešja kapele še vedno lahko vidimo tako imenovano preslico, v kateri so bili nekoč obešeni zvonovi. Edina možnost prenovitve se komajda kaže v prenovitvi celotnega kompleksa gradu.

Nekaj Vipavcev sem vprašala, ali se kdo spominja nekdanje še opremljene in nepoškodovane kapele. Gospod Jože Marc je edini, ki se spominja grajske kapele še pred drugo vojno. V kapeli so bile nameščene še klopi. Pred vojno je do te kapele šla procesija sv. Rešnjega Telesa, takrat je bila kapela vedno na stežaj odprta. Povpraševala sem tudi po fotografiji kapele, pa za enkrat še nisem nobene odkrila.

Po ustnem pričevanju vipavskega rojaka, ki se je leta 1948 s prijateljem sprehodil po vipavskem trgu, je bil sam priča uničevanju glavnega oltarja v Lanthierijevi kapeli. Ko sta šla mimo kapele, sta zaslišala iz notranjosti razbijanje s kladivi. Nekaj vojakov je razbijalo glavni oltar, večje kose kamnitega oltarja so prenesli pred kapelo in jih tu razdrobili na manjše kose. Po nekajminutnem opazovanju se jima je približal oficir JLA in ju ostro opozoril, naj se umakneta.

Giulio Quaglio: *Mati Božja z detetom med svetniki*, nekdanja oltarna slika iz Lanthierijeve kapele

Za ilustracijo povojnega dogajanja navajam odlomek iz knjige slikarja Vena Piona z naslovom *Na robu* (Lj., SM 1965). Avtor, po rodu Vipavec, se na strani 155, v poglavju z naslovom *Med kulturnimi spomeniki 1948*, takole spominja obiska Vipave:

»S prijateljem Šijancem, tedanjim ravnateljem Zavoda za varstvo kulturnih spomenikov, sva se

dogovorila za obisk na Primorskem. ... Vodil sem ga v Vipavo, kjer sem mu hotel pokazati poškodbe v gradu grofov Lanthieri, kjer je nekoč gostoval Goldoni.

Pri svojem zadnjem obisku Vipave pred dobrim

Francesco Pittoni: Mučeništvo sv. Jerneja

mesečem namreč nisem več našel starokrščanske kapelice zraven grada; velika grajska dvorana, prej polna baročnih fresk, je bila prepleskana s kričečo rumeno barvo, monumentalni renesančni kamin odstranjen, grajska kapelica uničena, v parku onstran ceste so bili kamniti kipi skoraj večinoma brez glave, odbite roke pa so ležale razmetane po tleh.

In to se je zgodilo nekaj mesecev po odhodu profesorja Steleta in njegovih učencev umetnostne zgodovine, ki so v večtedenskem seminarju skrbno popisali te in druge kulturne spomenike, takrat še nedotaknjene, ki so bili tako pri srcu domačinu dr. Francetu Mesesnelu.

Poklicali smo predsednika ljudskega odbora, domačega brivca. Kot vipavski rojak sem ga vprašal:

»Tovariš predsednik, kdo pa je razrušil kapelico in povzročil take kulturne poškodbe v gradu? Kako ste kot domačin dopustili kaj takega.«

»Tovariši, ljudstvo je to zahtevalo,« je bil odgovor. »To ste sami ukazali, tako sem slišal med ljudstvom. Kot predsednik ljudskega odbora bi morali varovati ljudsko imovino, ne pa jo svojevoljno uničevati. To je tembolj žalostno, ker se je to nekulturno dejanje zgodilo v zadnjih treh mesecih. Nič ne bi rekel, če bi se bilo to pripetilo med borbo ali v revolucijski dobi, zdaj pa je oblast že utrjena in vi bi morali vprašati za dovoljenje pristojne urade, preden uničite kaj ljudske imovine.«

Ravnatelj Zavoda Šijanec je strogo nastopil:

»Tovariš predsednik, pred meseci sem poslal vašemu ljudskemu odboru okrožnico in Zbornik, v katerem je objavljen zakon o varstvu kulturnih spomenikov. Vi ste pa potem kljub temu izvršili tako poškodbo. Izjavljam, da ste osebno odgovorni za kršitev zakona.«

»Zdaj je prepozno, tovariš ravnatelj. Na odboru nimajo časa brati vašega Zbornika, okrožnice se pa tudi pozabijo v predalu. Prijatelj Šijanec, če hočeš kaj doseči v tem pogledu, moraš organizirati pravo kampanjo kakor pri koloradskem hrošču, na vsak kulturni spomenik naj se pritrdi ploščica s primernim opozorilom (to bi bilo tudi dobro vzgojno sredstvo za domačine in turiste). Razen tega naj se določi poverjenik za vsak okraj ...«

Ko smo se razšli, je pritekla za nama mlada tajnica ljudskega odbora in nama zaupno rekla:

»Tovariša, jaz sem sicer preprosto kmečko dekle, toda služila sem osem let v Rimu in sem videla, kako ohranjujejo starinske spomenike. Zato sem se zelo začudila, ko je tovariš predsednik LO sklenil, naj staro kapelico podro. Bila sem mnjenja, da bi sami ne smeli uničiti na naših tleh tega, kar so tujci pred nami tako dolgo in skrbno ohranili.«

Slikar Giulio Quaglio (1668–1751)

Rojen je bil leta 1668 v Laimu pri Comu (Italija), tu tudi umrl 3. julija 1751. Njegov oče je bil slikar,

Francesco Pittoni: Jezus se prikaže Mariji Magdaleni

ki naj bi se učil slikanja pri Domenicu Tintoretu, ni pa znano nobeno njegovo delo. Tudi dva Quaglijeva brata sta bila slikarja. Slikanja se je učil v Bologni, v Parmi, v Piacenci in v Benetkah. Bil je ustvarjalen slikar, posebno talentiran za velike

kompozicije. Zanj je značilna jasna, zanesljiva risba, svetla barvitost, bil je mojster iluzionizma v slikarstvu.

V prvem obdobju je slikal na Furlanskem, po letu 1700 pa pride na Goriško, nato na Kranjsko in na Štajersko. V letih 1703–1706 poslika ljubljansko stolnico. Leta 1706 nastane tudi znamenita freska v škofjeloški puštalski kapeli *Snemanje s križa*. Leta 1721 je poslikal obok v Semeniški knjižnici v Ljubljani, tu mu je pomagal že sin. Trije njegovi sinovi so bili tudi slikarji, dva pa duhovnika. Njegovo zadnje delo na Kranjskem je nastalo leta 1724, in sicer v Obršljanu pri Komnu na Krasu.

Med njegove naslednike sodita slovenski slikar France Jelovšek in Anton Cebej.

(gl.: Šerbelj F., Baročno slikarstvo na Goriškem, Lj., Narodna galerija, 2002, str. 192)

Slikar Francesco Pittoni

se je domnevno rodil v Benetkah, leta 1690 je v seznam slikarjev v Kolegiju vpisana njegova starost 36 let. V knjigi slikarske bratovščine je bil v letih od 1687 do 1712 označen kot odsoten in znova vpisan od 1712 do 1718. Leta 1720 je odšel v Pariz. Kje je umrl, ni znano.

Njegov slikarski lok se razteza od leta 1684 do 1724, kar štirideset let. Veliko je potoval. Slikal je v Vicenzi, Veroni, največ v Benetkah. Število njegovih slik pri nas pa kaže, da se je mudil tudi v

slik je bilo v goriški palači, nekaj pa tudi v gradu v Vipavi. Danes vemo za dve olji, ki visita v gradu Kromberk, in sicer Jezus se prikaže Mariji Magdaleni in Mučeništvo sv. Jerneja.

Njegovo delo hrani tudi vipavska župnijska cerkev, nahaja pa se v levem stranskem oltarju. Slika je poimenovana *Apostoli častijo Kristusovo ime* (192 x 110 cm). V atiki nad sliko se nahaja manjša slika okrogle oblike *Bog oče s Svetim duhom*.

Francesco Pittoni: Bog Oče s sv. Duhom
(v atiki levega stranskega oltarja vipavske župne cerkve)

Francesco Pittoni: Apostoli častijo Kristusovo ime
(slika se nahaja v levem stranskem oltarju vipavske župne cerkve)

naših krajih. Tako je slikal na gradu Haasberg pri Planini. Od 23 platen, ki so nekoč krasila stene tega gradu, jih je do danes ostalo le sedem.

Slikal je tudi za družino Lanthieri, nekaj njegovih

Kustos F. Šerbelj meni, da bi po barvni paleti, po tipiki obrazov in po obravnavi draperij lahko dela zanesljivo prisodili temu slikarju.

(gl.: Šerbelj F., Baročno slikarstvo na Goriškem, Lj., Narodna galerija, 2002, str. 194)

Na koncu naj omenim še drobec, ki me je tudi nagnil k raziskovanju usode Lanthierijeve kapele. V Škofji Loki živi arhitekt Tone Mlakar, ki je prve mesece svobode preživel v Vipavi. Kot arhitekt je delal pri tehnični ekipi za obnovo Primorske, ki je imela sedež prav v Vipavi. Narisal je večje število motivov v akvarelu. Nekega dne je šel mimo Lanthierijevega dvorca in si ogledal kapelo. Povsod so ležale razbitine, na tleh je zagledal majhno kamnito glavico angelčka in jo pobral. Angelček še sedaj visi pri njem doma na steni. Njegova ljubkost ga je tako prevzela, da ga je upodobil v akvarelu. Poleg zgoraj omenjenih treh slikarskih umetnin je danes (po mojem vedenju) to še edina oprijemljiva sled notranje opreme grajske kapele.

Usoda Lanthierijevega dvorca je podobna usodam številnih gradov in cerkva na Slovenskem. Čas in posebno druga svetovna vojna ter obdobje po njej jim niso prizanašali. Pisatelj Ciril Kosmač bi rekel: »Še sreča, da je bila v dvorcu po vojni nastanjena

JLA!« Kdor je bral njegovo novelo Sreča, ve, kaj pomeni ta »še sreča«. Dvorec je sicer ostal, vendar le njegova lupina, brez vsakršne vsebine. Vmes je pogorel, arhiv so vojaki zmetali v naraslo reko Vipavo, freske so v celoti prebelili, opremo so že davno prej odpeljali lastniki ali morda kdo drug.

Ostaja kar nekaj neodgovorjenih vprašanj: kje je oprema, ki je bila v kapeli? Kdo je odpeljal slike v Goriški muzej? Kje sta preostali slike, ki jih navaja seznam Zavoda za ohranjanje kulturne dediščine? Zakaj nismo doslej ničesar vedeli o tem?

Prispevek sem napisala zato, da bi svoje rojake

opozorila na to, da je Vipava kraj, iz katerega diha in izžareva dolga in bogata zgodovina. Nekoč je bila pomemben kraj v avstrijskem cesarstvu. Kolo časa je naredilo svoje, veliko je že izgubljenega, moramo pa se zavedati, da je tisto malo, kar je ostalo, zato še posebej dragoceno. Vsi skupaj, tudi občinska oblast in odgovorni v raznih uradih, ki naj bi (o)čuvali spomenike preteklosti, bi morali skrbno bdeti nad tem, kar je ostalo, ohranjati to dragoceno dediščino rodovom, ki nas bodo nasledili, in z njo odgovorno ravnati.

Ana Florjančič

Uporabljena literatura:

- *Baročna arhitektura (Ars Sloveniae)*, Ljubljana 1969
- *Barok na Goriškem* (zbral in uredil Ferdinand Šerbelj), Nova Gorica 2006
- Pilon Veni, *Na robu*, v Ljubljani 1965
- *Postojnsko okrajno glavarstvo*, v Postojni 1889
- Sapač Igor, *Grajske stavbe v Zahodni Sloveniji. 1. knj. Zgornja Vipavska dolina*, Ljubljana 2008
- Stele France, *Umetnost v Primorju*, Ljubljana 1960
- Šerbelj Ferdinand, *Baročno slikarstvo na Goriškem*, Ljubljana 2002
- *Vipava, sv. Bonifacij – kapelica v Vipavski graščini*, Primorska topografija, 1948 (P.t. 1948), Ministrstvo za kulturo, INDOK center, Ljubljana

»Tolovajstvo na Gočah«

1. del

Več kot stoletje nazaj je v slikoviti vasici Goče prišlo do zanimivega izgrede med domačini, ki je še dolgo zatem polnil časopise in tako ali drugače odmeval v slovenskem prostoru. Dne 28. oktobra 1900 so namreč opiti Gočani iz klerikalne stranke fizično napadli liberalno usmerjene sokrajane, jih zaprte v županovi hiši ustrahovali več ur in s tem povzročili pripetljaj, ki jih je pripeljal v časopise in sodne dvorane, nekaj od njih pa celo v zapor. 82 oseb, večina domačinov iz Goč, je bilo zaradi tega dogodka pozvana za pričo, osemnajstim pa je bilo sojeno na ljubljanskem sodišču, zaradi česar je dogodek vplival na vsakega prebivalca te vasi, saj so bile bolj ali manj vse družine preko sorodstvenih vezi povezane z vpletenimi. Za vedno pa je goška afera, ki so jo liberalni časopisi hudomušno imenovali »Tolovajstvo na Gočah«, spremenila življenje Gočana kurata Josipa¹, ki je svoj mir in srečo našel šele v daljni Ameriki.

Vira v tem članku sta bila večinoma *Slovenski narod* in *Slovenec*, pri čemer je bil prvi kot liberalni časopis zelo zgovoren in posmehljiv do goških izgrediv ter do kurata Josipa, ki ga je označeval za kolovodjo izgrediv. Le izjemoma je obsojal ravnanje kuratovih privržencev, saj je v njih videl »zapeljane ovčice.« Časopis nasprotnikov, klerikalni *Slovenec*, je bil v začetku goške afere zelo zadržan pri svojih objavah, sčasoma pa je predstavil svoje videnje dogodkov, hvalil bogaboječe Gočane, ki so po njegovemu mnenju oboževali svojega kurata ter ostro obsojal vse članke o goškem

tolovajstvu, ki jih je objavljalo liberalno časopisje. Zaradi pristranskega pisanja obeh časopisov je resnico težko dognati, zaradi česar je v članku večinoma povsod natančno napisano, iz katerega vira, liberalnega ali klerikalnega, izhaja določen podatek, bralcu pa je prepuščeno, naj si resnico o izgrediv ustvari sam.

1. Razmere na Gočah pred usodnim dnem

Da razumemo izgrede, do katerih je prišlo zvečer 28. oktobra 1900, se moramo ozreti nazaj in spoznati okoliščine, ki so klerikalce pripravile do tega, da so napadli drugače misleče.

Ob koncu devetnajstega stoletja in v začetku dvajsetega stoletja sta bili na Slovenskem prisotni dve politični stranki, liberalna, ki se je štela za naprednejšo, in klerikalna, ki je zagovarjala tradicionalne vrednote in se je zbirala okoli duhovništva. Nič drugače ni bilo na Gočah. Klerikalce na Gočah je idejno vodil goški duhovnik, liberalce pa goški župan Leopold. Klerikalna stranka je imela svoje pevsko društvo Nanos, liberalna pa se je udejstvovala v bralnem društvu Triglav. Poleti leta 1900 je vas sprejela medse novega duhovnika, sicer domačina, rojenega in vzgojenega na Gočah, kurata Josipa, ki so ga pozneje liberalni časopisi označevali kot glavnega krivca za goško tolovajstvo.

Kdo je bil kurat Josip? Je bil njegov pomen pri izgrelih res tako velik, kot je bil prikazan s strani liberalcev? *Slovenec* poroča, da je bil Josip rojen na Gočah leta 1864. Prvi dve gimnazijski leti je obiskoval v Gorici, zatem je bil sprejet v ljubljansko Alojzijevešče, kjer je ostal do konca gimnazije. Ves čas šolanja je bil s strani učiteljev štet za zelo prizadevnega učenca in nadarjenega glasbenika, bil pa je tudi sošolec Janeza Ev. Kreka, pomembnega slovenskega politika in pisatelja. Po gimnaziji je vstopil v ljubljansko bogoslovno semenišče, kjer pa je ostal samo dve leti. Potem je prestopil

Očarljiva vipavska vas Goče je bila v oktobru 1900 priča hudim izgre-dom med domačini. Fotografija T. Žvokelj.

h lazaristom in v Gradcu nadaljeval bogoslovni študij, kjer je opravil tudi novo sv. mašo. Kurat Josip je bil znan po navdušenih govorih, po svoji privrženosti klerikalni stranki in vneti nastrojenosti proti liberalizmu.

Prav zaradi slednjega je po svojem prihodu na Goče zelo hitro postal tarča liberalnih časopisov. *Slovenski narod* ga je dne 17. oktobra 1900 označil kot »znanega hujskača« in podal vest, da je kurat Josip na romanju pobesnel na natakario gostišča, kjer je prenočeval, ker si mu je drznila prinesiti liberalno usmerjeni časopis. Že dan pozneje, 18. oktobra 1900, je isti časopis ponovno pisal o kuratu kot o pobeglemu misijonarju, ki je v vipavskem Logu na cerkvenem shodu 15. avgusta tega leta s svojim (kot navajajo) *jezuitskim-komedijantskim tulečim glasom* primerjal liberalce z »... norci in osli, ki rigajo nasproti svarečim namestnikom božjih svoj monotoni i-a-i-a-i-a«.

Oba članka podajata razlago, zakaj je bilo kuratu Josipu pozneje očitano, da je nagovarjal svoje privrženice proti liberalcem in tako ustvaril razmere, zaradi katerih so klerikalci fizično obračunali z liberalci. Ne glede na to, kaj je bilo kuratu očitano, dejstva govorijo drugače. Sojenje na ljubljanski sodnji je kurata namreč oprostilo od obtožb, da je domačine ščuval k izgre-dom. Poleg tega je bilo kuratovo obnašanje v Šmarjeti, kamor se je pozneje kurat preselil, po poročanju liberalnih časopisov, tako vzorno in hvalevredno, kar utemeljeno vzbudi

dvom o tem, kar so liberalni časopisi poročali o njegovi vlogi pri goškem tolovajstvu do tedaj. In še eno dejstvo velja omeniti – goški klerikalci in liberalci so se fizično spopadli že večkrat, še preden je kurat Josip sploh nastopil službo na Gočah.

2. Izgredi 28. oktobra 1900 zvečer – pravo tolovajstvo

V nadaljevanju članka na kratko povzemam izgrede, kot so bili opisani v obtožnici, prebrani na sodišču na ljubljanski sodnji prvi dan sojenja in natisnjeni enako v liberalnih in klerikalnih časopisih.² Nedelja, 28. oktober 1900, se je na Gočah začela z mašo, zaključila pa naj bi se s prijetnim druženjem. Liberalno društvo Triglav je imelo namreč za ta dan napovedan ples, po zaključku tega pa še večerjo v gostilni župana Leopolda. Istega dne so imeli klerikalci napovedan svoj volilni shod v Mančah. Žal pa se je zabava spremenila v divjaško razbijanje, ki bi se lahko za kakšnega prebivalca Goč prav kmalu končalo tragično.

Pri nedeljski pridigi tega dne se je kurat Josip šalil glede plesa, ki so ga popoldne organizirali liberalci, ter povedal obiskovalcem maše, naj si naredijo iz melon cilindre in počrnijo roke, da bodo imeli rokavice, in bili tako dovolj »nobel« za ples, ki ga pripravljajo liberalci. Pri pridigi je ljudi povabil, naj se namesto plesa raje udeležijo klerikalnega shoda v Mančah, ki ga organizira sam. Obe prireditvi sta potekali brez posebnosti do večera.

Liberalci na Gočah so zvečer zaključevali ples in odhajali v gostilno župana Leopolda na večerjo. Ob približno istem času se je 70 opitih klerikalcev iz Manč vračalo v Jamškovo gostilno na Goče. V tej gostilni pa je skupina klerikalnih Gočanov razvnela strasti, eden je jezno zakričal, naj liberalci končajo s svojo godbo, iz česar so objektivni poslušalci sklepali, da se zna zgoditi kaj hudega. Kriku so se pridružili drugi, grožnje so se stopnjevale in se prenašale naprej po goških gasah, klerikalci so grozili, da bodo županu vse razbili in da morajo biti tisto noč vsi brezverci pobiti.

France in Matija sta bila zadnja liberalca, ki sta s plesišča odhajala v županovo gostilno, in prva, na katera so se spravili klerikalci tisto noč. Zmerjali so ju z zmerljivko »boksarji«, eden od klerikalcev pa se je približal Matiji, ki je nosil svečo, ga udaril in mu zbil svečo iz rok. France je skušal umiriti napadalce, končalo pa se je tako, da sta se dva klerikalca zagnala v njega. A France je moral biti očitno močan možakar, saj je oba stresel s sebe, eden je telebnil celo v lužo.

Ker se je to zgodilo ravno pred župniščem, je trušč zbudil kurata Josipa, ki je odprl okno župnišča in vprašal, zakaj je eden izmed njegovih klerikalcev v luži. France je priznal, da ga je vanjo stresel sam, nato pa se je kurat, ki je videl samo zadnji del pretepa, razburil in zakričal: »Po njih! Strela ubij bure! Razpodite boksarje in liberalce! Razženite te hudobneže! Nič se ne bojte, mi bomo zmagali! Bog z nami! Bog živi Nanos!«

Sledeč tem besedam, so klerikalci napadli in udarili Franceta po glavi, ki je ves krvav padel na tla, se komaj pobral, skočil čez zid ter napadalcem ušel v hišo župana Leopolda. Medtem so se trije klerikalci z udarci spravili na njegovega tovariša Matijo, padel je celo predlog, da ga ubijejo. A tudi Matija se je napadalec otresel in zbežal v gostilno k županu Leopoldu. Pri županu so medtem začeli pogrešati oba manjkajoča, zato so poslali ven še enega Franca, naj ju gre iskat. Nanj so zunaj planili štirje klerikalci. Eden ga je držal, drugi pa so topli. Ker ga ni bilo nazaj, so liberalci v gostilni poslali ven še drugega liberalca, Janeza, ki so ga klerikalci ravno tako napadli. Obema se je uspelo iztrgati iz rok napadalcev in uspela sta pobegniti nazaj v županovo gostilno. Vsi napadeni so družbi v županovi gostilni povedali, da so klerikalci napadajo županove goste, zato sta se Avgust, županov sin, in France, učitelj, takoj odpravila na ulico, da bi ljudi pomirila in po možnosti preprečila nadaljnji pretep. A množica je napadla tudi županovega sina in ga pretepla. S pomočjo dveh domačinov se je rešil napadalec in se vrnil v domačo hišo. Blizu šole so klerikalci napadli tudi liberalce Ferdinanda, Janeza in Andreja, slednja sta bila zaradi udarcev po glavi vsa krvava.

Občinski odbornik in pristaš klerikalne stranke je prišel do županove hiše in zahteval od njega, da pride ven in naredi mir na Gočah, kar je župan odklonil. Pred županovo hišo se je nato začela zbirati množica klerikalcev in vedno znova pozivala župana, naj se prikaže zunaj. Med ljudmi se je razlegel glas, da ne bodo nehali, dokler ne bo prelita županova kri. Posamezniki so začeli metati kamenje, ki je kmalu nato padalo na hišo kot dež, zaradi česar so začele pokati šipe.

Ljudstvo je nato navalilo na hišna vrata in hotelo vdreti v hišo. Na notranji strani županove gostilne so liberalci pritiskali na vrata, na zunanji strani pa klerikalci. Skozi vrata gostilne je priletelo tudi nekaj kamenja, ki je zadelo županove goste. Eden od klerikalcev je vrgel v obraz liberalca Franceta, župana Leopolda in v Johano kamen, težak dve kili in pol. Sčasoma so liberalci znotraj hiše uspeli postaviti na notranji del vrat zapah, zaradi česar množica od zunaj ni mogla več vdreti v gostilno. Kljub temu klerikalci zunaj niso odnehali.

Napadi na županovo hišo, kričanje in metanje kamnov je trajalo od približno osmih zvečer do pol

ene ure ponoči, zaradi česar so gostje ostali ujeti v županovi hiši. Napadalci so s tako silo metali kamenje v vrata, da je železna mreža nad vrati ob udarcu s kamni ustvarjala iskre, ki so letele naokoli. Zaslišal se je tudi krik, naj vdrejo v hišo s sekuro. Da so se gosti znotraj županove hiše bali za življenje, je na pričanju na ljubljanski sodnji pojasnil županov gost Anton Hrovatin, tedanji vipavski župan, ki je označil položaj v županovi gostilni za »skrajno opasen«.

Časopis *Slovenski narod* poroča, da si oblegani županovi gostje niso upali iz hiše, zato so se v stiski odločili zaprositi za pomoč. Enega izmed liberalcev so po vrvi spustili na dvorišče in slednji je odhitel po pomoč k orožniku. Orožniški stražmojster Ignacij Turk je prišel na kraj dogajanja ob pol eni uri ponoči. Opazil je, da leži okoli hiše vse polno kamenja, a da se je množica po vsej verjetnosti razbežala. Skupaj z drugimi orožniki je stražil županovo hišo do jutra. Kljub temu si gostje niso upali domov in so bedeli do jutra. V gostilni je bilo okoli sto pristašev liberalne stranke, tudi njihove žene in otroci, ki so bili zaradi izgrediv globoko pretreseni. V naslednjih dneh je stražmojster natančno izprašal ljudi in napravil ovadbo. Orožniki so še nekaj dni po dogodku patroljirali po Gočah in skrbeli za mir domačinov.

3. Odmevi v javnosti in dogodki po izgrediv

Dogajanje okoli goških izgrediv so takoj povzeli vsi liberalni časopisi na Slovenskem, ki so v dogodku videli izvrstno priložnost za napad na duhovščino in klerikalno stranko, zaradi česar je goško tolovajstvo postalo prva novica v dnevnem časopisju. *Slovenski narod* je vso krivdo za izgrede pripisal kuratu Josipu, ki naj bi po njegovem mnenju napade vodil, kuratove ovčice pa naj bi bile zapeljane in nahujskane. Časopis je že dva tedna pred izgrediv omenjal kurata Josipa z Goč kot znanega hujskača in objavil celo anekdoto, ki je ponazarjala kuratovo skrajno sovraštvo, usmerjeno proti liberalnim časopisom, zato je bil posmeh časopisa še toliko večji. *Slovenski narod* je dalje poročal, da je dogodek razburil vso deželo in napovedoval, da se lahko izgrediv klerikalcev lahko zgodijo tudi drugje, če oblast ne bo naredila reda. Zahteval je, da se hitro in strogo kaznuje vse vpletene, predvsem pa kurata, ki bi ga bilo potrebno zapreti, saj bo verjetno skušal vplivati na priče. Drugi liberalni časopis, *Rodoljub*, je iz kurata naredil tarčo posmeha, med drugim ga je označil za »... enega izmed tistih fanatičnih popov, ki bi se morali prav na verigo deti«.

Medtem ko je *Slovenski narod* skoraj vsak dan objavil zgodbo o goškem tolovajstvu ali ga vsaj

omenil, je klerikalni časopis *Slovenec* o izgrelih molčal vse do 6. novembra 1900. Tega dne se je *Slovenec* čutil dolžan braniti kurata Josipa pred članki, ki naj bi jih objavil *Slovenski narod*, in povedal, da je velika večina Gočanov podpisala zaprosilo, da se kurat ne odstrani iz Goč. Članek je bil zaključen z mislijo, da so Gočani s podpisi povedali, kaj si mislijo o krivdi kurata in o tem, kdo na Gočah res hujska, zadnje odgovore pa bodo dale sodne preiskave in volitve. Od tega dne dalje sta časopisa med seboj tekmovala, kateri od njiju bo v svojih člankih bolj prepričljivo predstavil izgrede na Gočah in čim bolj spodkopal trditve

sredini novembra isti časopis poroča, da je bilo v ječo odpeljanih celo trideset domačinov.

29. novembra 1900 *Slovenski narod* poroča, da se je enaindvajsetim vpletenim v nemire dostavila obtožnica državnega pravdnštva, ki so jo morali priti iskati v Vipavo. Sojenje proti vsem vpletenim naj bi potekalo že v začetku februarju 1901, vendar zgodba na Gočah še ni bila končana, saj so se pojavili sumi, da skuša kurat Josip vplivati na priče, zaradi česar je bil dne 6. februarja 1901 odveden v preiskovalni zapor, a je bil kmalu izpuščen.

O goški zadevi je govoril tudi državni zbor. *Slovenski narod* namreč poroča, da je liberalna poslanska skupina dne 14. maja 1901 podala interpelacijo na pristojna ministrstva, v kateri je bila glavna tema vprašanje, zakaj obtoženim v aferi goško tolovajstvo še vedno ni bilo sojeno.

Končna obtožnica je obtoževala osemnajst oseb **hudodelstva »javne posilnosti«**, ki ga je po tedaj veljavnem kazenskem zakonu zakrivil tisti, ki je iz kakršnegakoli sovražnega namena storil dejanje, zaradi katerega je nastala nevarnost za življenje, zdravje in varnost ljudi ali njihovo premoženje. Enako je bilo kaznovano tudi napeljevanje k temu dejanju, tudi če je šlo za nezatno početje posameznikov. Zakon je določal za to hudodelstvo težko ječo od enega do petih let, po velikosti hudobije in nevarnosti pa tudi do deset let.

Kurat Josip ni bil obtožen samo napeljevanja in ščuvanja skozi okno župnišča neposredno med izgrede, temveč tudi tega, da je to počel še pred 28. oktobrom 1900; da je govoril grdo o liberalni stranki, jo zaničeval in hujskal proti njej, navajal, da so liberalci šeme in norci, jih primerjal z osli in psi, poudarjal, da so brezverci, da niso ljudje in da se njihovih otrok ne sme pogledati, grdil njihove časopise in sramotil ples društva »Triglav«. Poleg tega je bil kurat Josip obtožen hudodelstva goljufije, storjene z napeljevanjem h krivemu pričanju. Kurat Josip se je namreč dan po izgrelih dogovoril, naj pridejo od vsake stranke h njemu tri osebe, da se poravnajo. Kuratov sicer dobri namen, to je preprečiti orožnikom, da bi zaprli še več ljudi, se je izjalovil, saj je eden izmed liberalno usmerjenih domačinov, s katerim se je kurat na začetku poravnave pogovarjal iz oči v oči, v preiskavi povedal, da ga je kurat nagovarjal h krivemu pričanju.

Vsi obtoženi so pričakali sojenje na prostosti in niso bili v priporu.

Tanja Žvokelj

Goško tolovajstvo je za slovenske časopise postalo novica, vredna naslovnice.

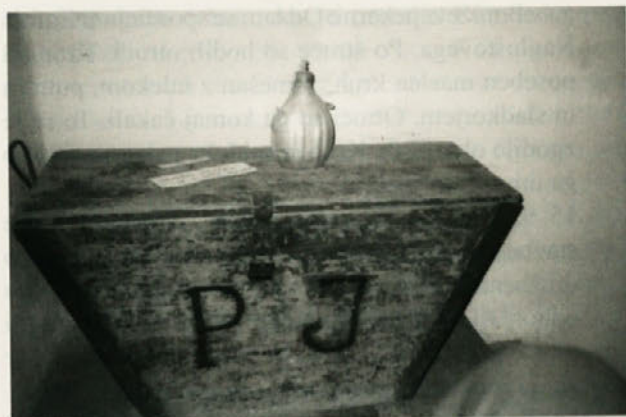
nasprotnega časopisa. V njun boj se je vmešaval celo sam kurat Josip, ki je večkrat zahteval objavo popravkov v *Slovenskem narodu*.

Slovenec oz. njegov novinar, ki je pisal pod psevdonimom »Klerikalen lopovec«, je liberalcem 10. novembra 1900 posmehljivo predlagal, naj ustanovijo novo društvo na Gočah, ki bi se imenovalo društvo anti-tolovajev ali pa na kratko društvo anti-lopovcev. Hkrati je novinar kot dejavnost društva antilopovcev predlagal metanje nasprotnikov v lužo in kot pripomočke društva močno vrv za plezanje, s čimer se je *Slovenec* neprikrito norčeval iz goških liberalcev, ki so bili zvečer 28. oktobra ujeti v županovi hiši.

4. Podana obtožnica v zadevi »Tolovajstvo na Gočah«

Liberalni časopisi poročajo, da je zaslišanje osumljenih v preiskavi potekalo v začetku novembra 1900 v Vipavi. Liberalni *Rodoljub* poroča, da so orožniki odpeljali sedem domačinov v preiskovalni zapor, dva od njih sta bila občinska svetovalca. V

(se nadaljuje)

Vojaški kovček iz prve svetovne vojne, lastnik P. J. – Poniž Jernej

je imel Jernej tudi konja za potrebe pekarnice in za svojo zidarsko dejavnost. S konjem je vozil pekarske izdelke na sejme v sosednje vasi in k cerkvi v Log pri Vipavi. Prvim trem otrokom sta se pridružila še

Jožefa Poniž leta 1940

hči Štefka leta 1912 in sin Milan 1919.

V času prve svetovne vojne je bil Jernej avstrijski vojak. Kje je služboval, ni znano. Ohranjena pa je fotografija v vojaški uniformi in lesen vojaški kovček z

oznako JP. Kovček se sedaj nahaja na razstavi stare opreme v Vipavi.

Hiša je bila skromno urejena. V nadstropju – vhod je bil skozi kuhinjo po zavrtih lesenih stopnicah – so bile sobe za družino. Kasneje so bile zgrajene še sobe nad hlevom. Skromne sanitarije so bile v prizidku na terasi, kopalnica ni bilo. Tekoča voda je bila samo v pritličju v kuhinji s pomočjo "štirne". Na dvorišču je bil vodnjak za vodo v kuhinji in pozneje za pekarno. Ostanke vodnjaka so še sedaj vidni.

V letih 1927 do 1930 je bila zgrajena nova peč in urejen večji prostor za pekarno na prostoru, kjer je bilo prej dvorišče in hlev. Peč so kurili na drva in premog. Prostor za premog in vratca za dostavo so še ohranjene na severni strani stavbe, kjer je bil v začetku prostor za seno kot krma za živino in konja. Takrat so že pekli različne vrste kruha: bel, črn, mlečni, koruzni in figov kruh. Pekli so tudi žemlje in kifeljčke. Kruh in druge izdelke so vozili na sejem v

Log v dneh, ko je bila v loški cerkvi maša, posebno ob Velikem Šmarnu in Malem Šmarnu. Prodajali so tudi pijačo – domač malinovec iz malin, nabranih na Nanosu. V pekarni so bili zaposleni: pekovski mojster Franc Miklavčič iz Idrije, Rafael Naglost, Peter Rodman, Jože Mohorčič, Berto Ferjančič, Franc Lekan in drugi. Pekli so predvsem v nočnem času. Tako so gozdni delavci, ki so šli zgodaj na delo, že zgodaj zjutraj lahko kupili kruh.

Ob trdem delu in skromnem življenju zakoncev Jožefe in Jerneja so se sinovi šolali in dosegli željene poklice, hčere pa so ob poroki dobile doto. Med drugo svetovno vojno je pekarna delala v manjšem obsegu. Še vedno so pekli kruh in drobno pecivo. Štruce kruha so bile težke 1 kg ali pol kilograma. Pekli so tudi žemljice. Za moko je skrbela občina. Z vozovi so moko vozili iz Gorice, tako je tudi pekarna dobila moko.

V Črničah so vozove pričakali partizani, če ni bilo sovražne vojske, in morali so jim prepustiti določen del moke. Prebivalci so dobili karte z oznako kvadratov v velikosti enega cm, na vsakem je bila napisana količina moke ali kruha in datum za porabo. Mnoge gospodinje so pekle kruh doma. Slaščice so med vojno v pekarni pekli iz suhih fig in rožičev. Pozimi so prodajali tudi pomaranče, limone, fige, rožiče in zelenjavo.

Po drugi svetovni vojni – v novi državi Jugoslaviji – je prišlo v Poniževi družini do velikih sprememb. Jernej Poniž je jeseni leta 1949 (star 77 let) odšel od doma in se ni vrnil. Kljub temeljitemu iskanju ga niso našli. Šele maja 1951 sta ga našli Albina Bajc iz Višenj št. 19 in njena teta, ko sta nabirali zdravilna zelišča v gozdu nad reko Belo nad Sanaborom. Pod neko skalo je ležal kot bi legel k počitku. Spoznali so ga po površniku in čevljih. Leta 1950 je zaradi bolezni srca umrla lastnica pekarnice Jožefa Poniž (stara 75 let). Po njeni smrti je pekarno prevzel sin Milan, ki se je pekarskega in slaščičarskega poklica izučil v Gorici, takrat še

Družinska slika iz leta 1923 ali 1924: stojijo od leve sin Slavko, hči Rozka, tretji ni znan, oče Jernej, hči Štefka, spredaj sin Milan in mati Jožefa

Družinska slika iz leta 1914: od leve mati Jožefa, hči Štefka, oče Jernej, sin Stanko, hči Rozka, zadaj stoji sin Slavko

v Italiji od 1934 do 1938. Nato je bil mobiliziran v italijansko vojsko. Iz vojske se je vrnil leta 1945 in nekaj časa vodil pekarno skupaj z mamo, po njeni smrti pa je bil samostojni obrtnik do leta 1960. Tako je bila pekarna do tega leta privatna last. Leta 1959 se je Milan poročil in prostore v nadstropju uredil v družinsko stanovanje z ločenim vhodom. V pekarni so poleg kruha pekli veliko drobnega peciva – piškotov in torte. Znale so bile kremne rezine – kremšnite. Značilnost teh kremnih rezin je v tem, da imajo tri plasti listnatega testa, vmes pa dve plasti jajčne kreme. Recept je Milan Poniž prinesel iz Gorice. Objavljen je bil v Vipavskem glasu št. 78 (oktober 2006) v sestavku Martine Naglost: Vipavske kremne rezine – paštekreme. Enake kremne rezine še sedaj prodajajo kot

Sedanja slika peči leta 2010

ajdovske kremšnite. Vipavske žene se spominjajo, da so v pekarni pekli tudi doma zameseno testo, posebno potice, šarklje, maslen kruh in drugo, poseno pred prazniki. Na vsak prinesen pekač so dali številko, da so lastniki dobili svoj izdelek, ko je bil pečen. Za posebne priložnosti so pekli tudi torte in birmanske kolače. V mlečni kuhinji Osnovne šole Vipava je kuharica Jožefa - Pepca Petkovšek enkrat tedensko zamesila maslen kruh. Ob svoji stoletnici je povedala: "Kruh sem zamesila iz petnajstih kilogramov moke. Pekli so

ga v Poniževi pekarni. Od tam se spominjam Rafota Naglostovega. Po štruce so hodili otroci. To je bil poseben maslen kruh, zamešan z mlekom, putrom in sladkorjem. Otroci so ga komaj čakali. To se je zgodilo ob petkih. Kruh je snedel v pekarni, peki so ga umesili in spekli."

15. 9. 1960 so bili prostori pekarnice, celotno pritličje stavbe v velikosti 156 m², nacionalizirani, postali so družbena lastnina z odločbo občinskega ljudskega odbora Ajdovščina. Utemeljitev: "Navedeni poslovni prostori predstavljajo večjo družbeno korist, ker znaša površina poslovnega prostora nad 70 m². Nacionalizirani so bili tudi drugi poslovni prostori v Vipavi, ki so preseglji površino 70 m². Teh lokalov je bilo pet. Lastnik nacionalizirane pekarnice Milan Poniž se je zaposlil pri drugem podjetju. Pekarno je prevzelo podjetje MLINOTEST Ajdovščina. Kruh so pekli v pekarni do leta 1971. Po tem letu so v prodajalni pekarnice prodajali kruh in druge pekarske izdelke, ki so jih pripeljali iz pekarnice Mlinotest iz Ajdovščine do leta 1975. Po tem letu so bili prostori pekarnice še vedno državna last kljub številnim prošnjam bivšega lastnika Milana Poniž

Milan Poniž leta 1961

za vrnitev. Po njegovi smrti leta 1981 so prošnje za vrnitev praznih prostorov pritličja hiše vlagale dedinje: žena in dve hčeri, vendar brez uspeha. Leta 1978 je Občina Ajdovščina dodelila pritličje stavbe najemniku Marjanu Fabčič za cvetličarsko dejavnost. Najemnino je plačeval Občini Ajdovščina. Še vedno smo dedinje vlagale prošnje za vrnitev nacionaliziranih prostorov. Tako smo del pritličja dobile leta 1982 v uporabo za ureditev drvarnice in garaže.

Zakon o denacionalizaciji leta 1991 pa je bil naklonjen tudi prostorom Poniževe pekarnice. Takrat so bili vsi prostori v pritličju, tudi prostori cvetličarne, uradno vrnjeni prejšnjemu lastniku Milanu Poniž, ki je med tem časom že umrl, po zakonu pa dedinjam – ženi in dvema hčerkama – vsaki po eno tretjino. Tako so bili prostori bivše pekarnice 30 let družbena last v upravljanju podjetja Mlinotest in Občine Ajdovščine, ki niso ničesar vlagali v vzdrževanje prostorov. Peč in pritličje stavbe sta propadala. Dva prostora sta bila 27 let uporabljena za cvetličarno, ki se je leta 2005 preselila v lastne prostore v stavbo Platana v Vipavi.

Nacionalizacija je prizadela več dejavnosti prav v Ulici Vojana Reharja, kjer je nekaj poslovnih prostorov še danes praznih. Tudi prostori nekdanje pekarnice so prazni in v slabem stanju. Pekarna

je obratovala v času, ko je ozemlje Primorske pripadalo Italiji in po drugi svetovni vojni v republiki Jugoslaviji.

*Podatke zbrala
Vera Poniž*

Viri:

- Odločba o nacionalizaciji Občine Ajdovščina 8. 4. 1961
- Odločba o denacionalizaciji Občine Ajdovščina 5. 8. 1992
- Ustni viri: Bojana Gabersčik, Rafael Naglost, Dora Seljak, Magda Rodman, Ana Lavrenčič
- Dokumenti iz družinskega arhiva
- Martina Naglost: Vipavske kremne rezine, Vipavski glas, oktober 2006

PREDSTAVLJAMO VAM

Alojzij Repič - »nestor slovenskih kiparjev« je bil Vrhpoljčan!

Iz Vipavske doline izhajajo številna imena iz kulturno-umetniškega sveta, ki občutno presegajo lokalni pomen, toda med njimi se le redko sliši o slovenskem kiparju Alojziju Repiču. Pa vendar eden redkih akademsko izobraženih umetnikov svojega časa iz naše doline sodi v sam vrh akademskega realizma s konca 19. stoletja, nič manj pa ni pomembna njegova vloga pri likovni vzgoji celih rodov najpomembnejših slovenskih kiparjev 20. stoletja ...

Čeprav je svojo življenjsko pot zaključil leta 1941 v Ljubljani kot ugleden profesor in kipar, se je vse začelo tu pri nas, ko se je 11. marca 1866 Alojzij Repič rodil v kmečki vrhpoljski družini »pri Pepetovih«. Verjetno je že kot otrok izražal veliko željo po umetniški izobrazbi, saj mu je prve napotke v svet oblikovnih veščin nudil že vsestranski umetnik – samouk župnik Henrik Dejak iz Budanj. Ker si družina ni mogla privoščiti strokovnega šolanja daleč od doma, je poglobljaj svoje znanje pri starih podobarskih mojstrih v Ljubljani, kasneje pa v Polhovem Gradcu pri rezbarju Jerneju Ternovcu. Nič se ni obotavljal, ko se je leta 1888 v Ljubljani ustanovila Umetnostna strokovna šola za lesno obrt, in se je še istega leta vpisal vanjo ter jo tudi uspešno dokončal. Z denarjem, ki si ga je prislužil s podobarskimi izdelki, je leta 1890 odšel na Dunaj, kjer ga je kot višek kiparskega znanja mamila tamkajšnja Akademija za umetnost, ki je skrbela za širjenje visoke akademske umetnosti, močno zasidrane v klasičnih izročilih od antike do neoklasicizma in z velikim odporom

do sodobne eksperimentalne struje. Repič, ki je začel s študijem dve leti kasneje in je tam naslednje četrtnetletje študiral pri profesorju Emundu Hellmerju, nato pa v treh letih pri Karlu Kundmannu zaključil še kiparsko specialko, je dodobra osvojil tamkajšnje standarde s poudarkom na dobrem poznavanju anatomije, tehnični in kompozicijski dovršenosti ter črpanjem iz spektakularne ali sentimentalne zgodovinske, literarne ali biblične vsebine, saj je temu slogu ostal zvest vse življenje. Še več, za skulpturo Borilca (Narodni muzej v Ljubljani) je prejel nagrado za kompozicijo v specialki prof. Kundmanna in na sploh je na akademiji veljal za odličnega študenta, prizadevnega in vztrajnega, kar sta nedvomo lastnosti vipavskega človeka, ki je začel iz nič in je brezkompromisno sledil svojim sanjam. Zagotovo je ves ta trud vsaj delno poplačal trenutek, ko se je na razstavi šolskih del dunajske akademije v Künstlerhausu cesar Franc Jožef zares z zanimanjem ustavil samo pri njegovem kipu Boreča se dečka in posebej pohvalil obrazno mimiko enega od dvojice.

Po končanem študiju si je na Dunaju uredil atelje, kje je izdeloval malo plastiko žanrske vsebine za meščanske domove, v tem času pa je izdelal tudi arhitekturni plastiki za zunanjšino Kresije v Ljubljani, edino njegovo tovrstno delo. Večino njegovih del javnega značaja namreč predstavljajo razna sakralna dela in cerkvena oprema, ki jo je najti tako v Repičevih rodnih krajih (Vrhpolje, Budanje) kot širom Slovenije (Pivka, Bled, Brestanica), ter nagrobniki, med katerimi za njegovo največje delo velja med vojno uničeni nagrobni spomenik goriškemu nadškofu in kardinalu Missia na Sveti Gori pri Gorici, ki je bil leta 1989 obnovljen. Iste usode ni dočakal nagrobnik Antona Rossipala v Opatiji, za katerim se je izgubila vsaka sled. Zanj je Repič izdelal portretno poprsje, ki še zdaleč ni bilo edino, saj je veljal za izvrstnega portretista. Pod njegovimi rokami so

Alojzij Repič: dvojni otroški portret, 1919 - zasebna last

nastale podobe številnih znamenitih Slovencev, med njimi Prešerna, Cankarja, Gregorčiča, Jenka, J. Šubica in M. Vilharja, vse, kot že rečeno, dosledno v slogu akademskega realizma, ki se kaže že v Repičevih zgodnjih delih (Slepi berač; Boreča se dečka; Adam, ubi es?; Čas, sovražnik mladosti). Prvotno idealiziranje pa se je sčasoma prelilo v doslednejše približanje naravi in zvestejše posnemanje njenega videza, ki ga je stopnjeval do znamenitega Slepca (Narodna galerija v Ljubljani), pravega naturalističnega žanra, ki ga je oblikoval umetnik velikega znanja in pristnega kiparskega občutja in ki predstavlja eno najlepših in redkih del naše nadčasovno pomembne plastike. Ob klesanju in modeliranju pa ni pozabil na svoje poreklo Vipavca, ki se je formiral v podobarskem rezbarstvu, o čemer pričajo lesene plastike Vipavski par, Vipavka ali Vinogradnik z brento, ki zastopajo sklop njegove dekorativne in žanrske plastike s folklornimi motivi.

Naziv »nestor slovenskih kiparjev« si je Repič prislužil ob svojem 26-letnem službovanju na Umetno-obrtni šoli v Ljubljani, kjer je leta 1905 najprej postal pogodbeni učitelj, 1907. profesor za figuralno plastiko, do svoje upokojitve pa je tam predaval tudi anatomijo in tehnologijo. Bil je prvi učitelj trem kiparskim generacijam in številnim slovenskim umetnikom, med katerimi so npr. Peruzzi, Napotnik, Dolinar, T. Kos, F. Kralj, Loboda, Gorše, Maleš, Justin, Košir, ki so se ga spominjali s spoštovanjem in hvaležnostjo. Prav je, da se ga spomnimo tudi mi!

*Maja Marinkovska,
Pilonova galerija Ajdovščina*

IZ NAŠE KS

Iz dela KS Vipava

V septembru smo imeli sejo Sveta KS. Obravnavali smo idejne zasnove za novo vežico na pokopališču. Izdelali so jih v Detajlu, predstavil nam jih je arhitekt g. Marko Lavrenčič. Za vse variante je poudaril njihove prednosti kot tudi njihove pomanjkljivosti. Po tehtnem premisleku in medsebojnim usklajevanjem se bomo odločili za lokacijo, ki bo najbolj primerna, in nadaljevali z aktivnostmi.

Na seji je bil izpostavljen problem odlaganja kosovnih odpadkov. KS je mnenja, da bi bila eden ali dva kontejnerja stalno nameščena na določenih lokacijah za potrebe krajanov. Sedaj se namreč dogaja, da odlagajo kosovne odpadke v kontejner za zeleni odkos in rastlinske odpadke v bližini šole ali pa v zabojnike za smeti, ki pa tovrstnim odpadkom niso namenjeni. Skupaj s KSD Ajdovščina bomo našli ustrezno rešitev in vam jo posredovali.

KS Vipava bo sofinancirala dokončanje komunalne ureditve v naselju »Ob Beli«.

V stari šoli bomo na južni strani stavbe namestili nova zunanja okna, ki jih bo financirala KS. Sanacija naj bi bila v mesecu novembru. Postopno bo potrebno zamenjati vsa zunanja okna na celotni stavbi, ker se sedaj dela škoda na fasadi.

*Milan Poljšak,
predsednik KS Vipava*

* * *

Iz TRG-a

Poletne kulturne prireditve v Vipavi

Imago Sloveniae – Podoba Slovenije je ustanova, ki združuje 19 slovenskih občin in vsako poletje pod blagovno znamko Imago organizirajo vrsto kulturnih dogodkov.

Občina Vipava je skupaj s krajevnimi skupnostmi ter različnimi društvi tudi letos postregla z zanimivimi kulturnimi prireditvami, ki so se v Vipavi in bližnji okolici odvijale od konca junija pa do prvih septembrskih dni. Skupaj je tako bilo organiziranih 8 dogodkov, kjer so nastopile predvsem domače zasedbe z različnimi gosti iz Slovenije ter tujine.

Začetna prireditev se je odvijala v Vrhopolju, kjer je domače prostovoljno gasilsko društvo praznovalo častitljivih 100 let. Na slavnostno gasilsko parado jih je pospremila številčna in vedno zabavna Pihalna godba iz Vrhopolja. Kulturno-izobraževalno društvo Teodozij pa je v čast praznovanja pripravilo komedijo

»Ave gasilci«.

Že v petek, 24. junija, so Vipavo obiskali skupina Moselle valley brass band iz Luksemburga, katere je gostila Pihalna godba iz Vrhopolja. Nastopili so na Trgu Pavla Rušta. Luksemburžani so se v naših krajih počutili kot doma. Da je Pihalna godba Vrhopolje pravi gostitelj, jim je za dobrodošlico pripravila degustacijo v Vinoteki Vipava, kjer so poizkusili vrhunska vipavska vina, zatem pa so odšli na kratek ogled Vipave, nad katero so bili navdušeni. V času njihovega obiska pa so si ogledali še nekatere druge slovenske turistične bisere.

Iz Vipave se je dogajanje preselilo v Podnanos, ko je v soboto, 2. julija, v svoji monokomediji »Laži, ampak pošteno« nastopil znani slovenski igralec Borut Veselko.

Sobota, 23. julija, je bila v znamenju opernih arij. Zaradi slabega vremena se je prireditev preselila v kulturni dom Vipava. Za prijetno vzdušje in vrhunski koncert so poskrbeli Katja Konvalinka – sopran, Barbara Sorč – mezzosopran, Martin Sušnik – tenor, Rok Bavčar – bariton in Karine Gishyan – korepetitor.

Prvo soboto v avgustu ste si lahko na Trgu Pavla Rušta ogledali film Cirkus Columbia, ki je v tujini prejel številne nagrade.

V nedeljo, 21. avgusta, so v cerkvi v Logu nastopili Komorni zbor Ipavska, ki so gostili Akademski pevski zbor Univerze na Primorskem iz Kopra.

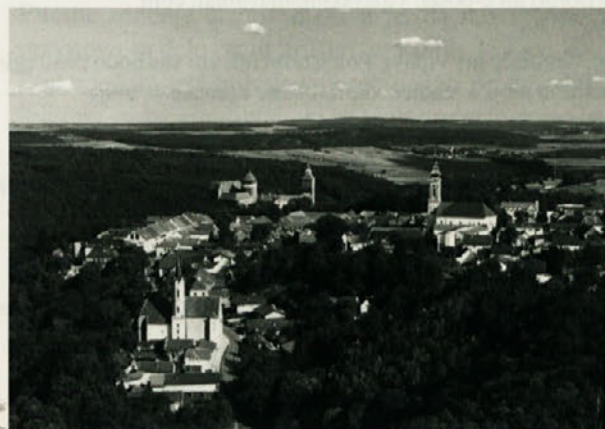
Društvo Zdravljica iz Lozic je pripravilo koncert Draga Misleja – Mefa, ki je v svoji karieri sodeloval z različnim poznanimi imeni ter se podpisal pod več kot 400 besedil.

Poletne kulturne prireditve so se zaključile s koncertom domačih Vipavskih tamburašev, ki so gostili člane tamburaškega orkestra Ferdo Livadić iz Samobora, mešani pevski zbor dr. Frančišek Lampe iz Črnega Vrha, pevske soliste Natalijo Kokalj, Katjo Križnar, Katarino Čotar in Gregorja Mlakarja ter instrumentalne soliste: trobentača Gašperja Selka in pianistko Tajdo Praček.

Pripravila: Maja Hladnik

Vipava - Stadtschlaining

Stadtschlaining je mestece na vzhodu Avstrije, ki ga je ustanovil vipavski vojaški poveljnik Andrej Baumkircher. Andrej Baumkircher se je okrog leta 1420 rodil v Vipavi. Kot sin cesarskega upravitelja je

mladost preživel na dvoru Friderika III. Pozneje mu je služil kot vojaški poveljnik in leta 1452 je pred stanovsko vojsko ubranil dunajsko Novo mesto. Za nagrado mu je cesar za simbolično zakupnino odstopil grad Schlaining na Gradiščanskem, mu dovolil ob njem ustanoviti novo naselje, dodelil pa mu je tudi pravico do kovanja lastnega denarja. Andrej Baumkircher je bil tudi veliki prijatelj Erazma Predjamskega in od tod stara povezava med Postojno, Predjamo in Vipavo. Plemiška vojska, ki ji je poveljeval Baumkircher, je zasedla vrsto štajerskih mest, med njimi Hartberg, Fürstenfeld, Maribor in Slovensko Bistrico. Po zmagoviti bitki pri Fürstenfeldu je bil cesar prisiljen podpisati premirje

in nato obljubiti amnestijo ter poplačilo dolgov. Zaradi neplačila dolgov je Baumkircher obnovil upor, ki se je s pomočjo prevare končal z aretacijo in obglavljenjem v Gradcu leta 1471. O Andreju Baumkircherju je že pisal Vipavski glas v številki 85/2008.

Zadnje dni v septembru je Vipavo obiskala delegacija iz omenjenega mesta. Namen obiska je bil spoznati rojstni kraj Andreja Baumkircherja in navezati stike za nadaljnje sodelovanje. Stadtschlaining je sedaj mestece z nekaj več kot 2000 prebivalci, univerzo in dokaj razvito turistično ponudbo. Prve stike z njimi smo sicer opravili že lansko leto in tu nam je pomagal popotnik, ljubiteljski zgodovinar in pisec gospod Drago Kolenc. Trajalo je seveda kar nekaj časa, da so se odločili za obisk. Delegacija, ki nas je obiskala, je predstavljala upravne, turistične in gospodarske strukture. Po predstavitvi v Vinoteki Vipava so

okrogla obletnica ustanovitve Stadtsclaininga z namenom, da ugotovijo odkod prihaja njihov ustanovitelj. Ob obletnici ustanovitve, ki bo prihodnje leto v aprilu, bodo pripravili razstavo v čast Andreju Baumkircherju in Vipavce povabili, da jih obiščemo.

bili opravljeni razgovori z vipavskimi predstavniki: županom, podžupanom in predsednikom Odbora za turizem, predsednikom Turističnega društva Lanthieri in predsednikom Obrtne zbornice. Sledila je kratka degustacija, ogled filma, ogled Vipave, Vojaškega muzeja in Kleti 1894. Popoldne smo si skupno ogledali še Goče. Naslednji dan smo si ogledali še Muzej stare opreme in dvorec Zemono. V veliko pomoč nam je bil turistični vodnik Jože Kebe, ki je poleg vodenja prevajal med slovenščino in nemščino. Obisk smo zaključili z ogledom Predjamskega gradu. Povod za obisk Vipave je bil predvsem bližajoča se

Jožko Člekovič
TRG Vipava

Kam za martinovo?

- **Petek, 11. 11. 2011:**

Od 18. ure dalje ste vabljeni na martinovanje na izletniško kmetijo Majerija, Slap pri Vipavi. Za martinovo pojedino vam bodo pripravili 6 izvrstnih jedi, degustacija mladega roseja iz vinske kleti Štokelj. Vabljeni v prijetno domačo družbo! Informacije in rezervacije: 041 405 903 ali e-pošta: info@majerija.si

- **Petek, 11. 11., in sobota, 12. 11. 2011:**

Martinovanje v Restavraciji Vipavski hram bo potekalo kar 2 dni. Od 18. ure dalje se boste lahko povsnelili in zaplesali ob domači glasbi v živo. Za vas so pripravili bogat martinov menu.

Informacije in rezervacije: 040 238 724 (Jernej), 040 438 307 (Borut) ali e-pošta: vipavskihram@gmail.com

- **Od petka, 11. 11., do nedelje, 20. 11. 2011:**

Za martinov konec tedna bo odprta osmica na kmetiji Ferjančič, Gradišče pri Vipavi. Poleg odličnih vin vas bodo postregli z domačo hrano, kot so klobase, prata, kislo zelje, krompir, pršut in sir. Za sladico si privoščite domače štruklje. Informacije in rezervacije: 031 892 585 (Boris), e-pošta: osmica.ferjancic@gmail.com

- **Sobota, 12. 11. 2011:**

V večernih urah vas društvo Zdravljica z Lozic vabi na tradicionalno martinovanje. Po kulturnem programu sledi degustacija loziških vin in ples s glasbo v živo.

Več informacij na: ana.lipovz@siol.net

- **Sobota, 12. 11., in nedelja, 13. 11. 2011:**

Člani Vinarsko-turističnega društva Vrhpolje pri Vipavi bomo tudi letos odprli svoje hrame v programu od Martina do božiča.

Vinarsko-turistično društvo Vrhpolje organizira tradicionalno martinovanje v soboto, dne 12. 11. 2011.

Ob 15. uri bo blagoslov vina pred cerkvijo ob štirni s kratkim kulturnim programom.

Sodeluje domača pihalna godba, prikazan bo prevoz vina s konjsko vprego.

Sledi obisk osmih hramov vinarjev:

- Mežnarjeva kmetija, Vrhpolje 26, tel.: 05 36 65 453, 041 363 026

- Kmetija Žvokelj, Vrhpolje 7, tel.: 05 36 65 658, 041 320 921

- Vina Krapež, Vrhpolje 95, tel.: 05 36 87 110, 040 219 500

- Kmetija Tomažič, Vrhpolje 77, tel.: 05 36 65 318, 041 707 534

- Nafa, Vrhpolje 1, tel.: 031 308 473

- Vina Monvi, Duplje 31, tel.: 05 36 85 130, 041 670 368

- Vino Organist, Vrhpolje 8, tel.: 031 425 154

- Družina Nussdorfer, Duplje 1/a, tel.: 041 485 056

V vsakem hramu bo degustacija vin in postrežba z dobrotami kmetije.

Novost v letošnjem letu je degustacija stekleničenih vin članov društva v novih prostorih društva ob gasilskem domu.

V soboto, 12. 11. 2011, od 17. do 21. ure in nedeljo, 13. 11. 2011, od 11. do 17. ure bo vodena degustacija stekleničenih vin članov društva. Za obisk hramov je vstopnina kozarec za degustacijo. Za skupine je zaželen predhodna najava g. Tomažiču na tel: 041 707 534.

Informacije o prireditvi: Branko 041 707 534 in Martin 040 219 500

Rimska taverna
»Pri Mrzli reki«

V času med 19. novembrom in 5. decembrom vas KID Teodozij vabi v
RIMSKO TAVERNO »PRI MRZLI REKI«,

ki bo za ljubitelje domače glasbe, vrhunske kapljice, vipavskih dobrot in dobre družbe
odprta ob koncih tedna (petek, sobota in nedelja).

Vabljeni v pravo rimsko taverno na Glavni trg v Vipavi!
Info: info@teodozij.si

Turistično društvo Lanthieri

Kmalu bo minilo dve leti, odkar je bilo ustanovljeno Turistično društvo Lanthieri Vipava. Sama ustanovitev društva, priprava statuta in zbiranje novih članov je potekala zelo hitro, ker si je skupina mladih Vipavcev in Vipavk resnično želela narediti nekaj več za turizem v naši prelepi Vipavi in njeni okolici. Idej že na začetku ni manjkalo, ker pa smo začeli popolnoma na novo, brez sredstev in večjih izkušenj, smo v letu 2010 v program društva vključili »samo« sodelovanje v vseslovenski čistilni akciji "Očistimo Slovenijo" in izvedbo tradicionalne prireditve Vipavska trgatev 2010. Že čistilne akcije se je udeležilo 35 članov društva, ki so od zgodnjega jutra pa do poznega večera čistili okolico Gradišča nad Vipavo. Maja pa so se že začele aktivne priprave na organizacijo prireditve Vipavska trgatev 2010. Ogromno truda, časa, sestankov, brezplačnega dela in dobre volje je bilo potrebno, da smo prireditev izpeljali. Nagrada članom za uspešno izvedbo prireditve je bil dvodnevni izlet na Štajersko in Koroško v letošnjem maju. Namen izleta je spoznavanje nekaterih delov Slovenije, ki jo nekateri še premalo poznamo, ter da si ogledamo, kako so ostali kraji na drugem koncu Slovenije turistično razviti in kaj vse turistom nudijo. Med izletom smo se med drugim srečali s predstavniki TD Radlje ob Dravi, s katerimi smo poklepetali, se družili, navezali stike in jih seveda povabili v našo dolino. Enotno mnenje članov društva je, da nas v Vipavi čaka še ogromno dela, da bi se le približali turistični razvitosti in delovanju društev v krajih, ki smo jih obiskali.

Preko letošnjega poletja smo pomagali pri izvedbi 5 prireditev v okviru Imaga Sloveniae. Prisotni smo bili torej na vseh prireditvah, ki so v okviru prireditve Imago Sloveniae potekale v Vipavi. Kot sami veste, pa smo pred kratkim organizirali Vipavsko trgatev 2011. Kljub temu da smo kot društvo imeli za sabo že izvedbo Vipavske trgatev 2010, pa tudi letos ni bilo nič manj dela. Program same prireditve smo še razširili, dodali kar nekaj novih vsebin, ki ste jih kot obiskovalci prav gotovo opazili. Spet je bilo vloženega ogromno truda in časa, da bi se tako množično obiskano in tradicionalno prireditev ponovno dvigne na nivo, ki ga je imela pred leti. Po obisku sodeč, nam je tudi uspelo. Po dolgih letih se je zgodilo, da smo na prireditev privabili množico obiskovalcev iz širše okolice, ki pa niso prišli le na kozarec ali dva piva. Veseli smo, da smo uspeli doseči prvi cilj društva, in sicer Vipavska trgatev brez piva, ampak z našo žlahtno vipavsko kapljico. Kot društvo bi si želeli, da bi se na stojnicah in razpoložljivih razstavnih mestih predstavljalo več domačih obrtnikov, sadjarjev in vinarjev ter vseh, ki so kakorkoli povezani z vinogradništvom in vinarstvom pa tudi nasploh kmetijstvom v naši dolini. Kljub zagotovljenim prostim mestom pa je že drugo leto odziv slab, predvsem vinarjev, tako da so proste stojnice z veseljem zasedli ponudniki iz drugih krajev.

Pri izvedbi letošnjega programa Vipavske trgatev smo sodelovali skupaj s TRG Vipava, s katerim smo skupaj pristopili h kandidaturi za evropska sredstva. Zastavljen program je bil očitno prepričljiv, saj smo bili izbrani in so nam bila tako dodeljena sredstva, s katerimi smo lahko Vipavsko trgatev programsko še obogatili.

Trenutno je v društvu 32 članov. Glede na to, da so člani v veliki večini mladi Vipavci in Vipavke, bi si želeli, da se nam pridruži še kdo. Predvsem mislimo tukaj na tiste, ki se zavedajo, da smo glede turizma in turističnega dogajanja v Vipavi še na samem začetku in nas čaka še ogromno dela.

Želimo si tudi, da bi bilo naše društvo v prihodnje deležno malce več posluha, tako pri Občinskem svetu kot tudi s strani nekaterih občanov in občank. Glede na to, da smo skupaj šele slabi dve leti, da smo mladi, polni energije, idej in imamo za sabo že uspešno izvedbo dveh prireditev Vipavska trgatev in Imaga, menimo, da smo nekaj že premaknili oz. postorili ter dokazali svojo resnost in zavzetost.

Želimo si, da bi se z ostalimi društvi, katerih je v občini preko 40, bolje povezali in sodelovali skupaj. Konec koncev Vipavska trgatev ni prireditev Turističnega društva Lanthieri, ampak praznik vseh Vipavcev.

Za konec bi se v imenu društva opravičili vsem občanom in občankam, ki smo jim med prireditvijo zaradi glasbe krajšali spanec oz. kakorkoli povzročili nevšečnosti. Tudi to je del prireditve.

V bodoče se bomo potrudili, da bomo kot društvo nadaljevali zastavljeno delo in poiskovali z dobrimi idejami in dobro voljo oživiti turistično ponudbo v Vipavi in njeni okolici.

Kot predsednik društva sem večkrat vabljen na razne sestanke in odbore za turizem, na katerih se razpravlja, kako in na kakšen način oživiti Vipavo. Mislim, da bi bil resnično skrajni čas, da se v Vipavi nekaj premakne in nekaj naredi za turizem in goste, ki prihajajo v naš kraj.

Naj ne ostane vse samo pri lepo izrečenih besedah, kot je pri nas navada. Mora pa se spremeniti odnos do te dejavnosti, in se sicer zavedati turizma kot pomembne gospodarske dejavnosti, ki prinaša prihodek!

Jernej Mikuž,
predsednik TD Lanthieri Vipava

IZ USTANOV IN DRUŠTEV

Iz ŠGV

Iz dela Škofijske gimnazije

Letošnje šolsko leto se začne v znamenju praznovanja 20-letnice ŠGV in 60-letnice Malega semenišča. Pred nami je torej praznično leto, polno raznovrstnega dogajanja, najodmevnejši dogodek pa bo vsekakor Slovenska akademija ob 20-letnici šole, ki se bo zgodila 27. 11. 2011 na ŠGV.

A dijaki tudi čez poletje niso počivali, Maruša Makovec iz 4. B se je poleti udeležila Programa za mlade voditelje v ZDA (YLPCE). Zdaj že naši bivši dijakinji, Meta Kompara in Mateja Stibilj, sta preživel aktivne počitnice v tujini (prva v Berlinu, druga v Bruslju) kot nagrado za svojo raziskovalno nalogo iz novejšje slovenske zgodovine. Mnogi svoje skrite talente pokažejo na internih natečajih, kakor je bil natečaj za izbiro plakata za Naše večere, na katerem je bil kot najboljši izbran plakat Benjamina Smrdelja.

Kot vsako poletje, je tudi letos skupina dijakov odšla v Bosno ...

11. delovni tabor Banja Luka

Banja Luka, Jajce (Bih) – V začetku avgusta je pod okriljem Škofijske Karitas Koper in Škofijske gimnazije Vipava potekal že 11. delovni tabor v Bosni. Udeležilo se nas je 6 dijakov, ravnatelj ŠKK Matej Kobal, profesorja na ŠGV Bogdan Vidmar in Jernej Vidmar in ostali trije prostovoljci. Razdelili smo se v dve skupini, ena je ostala v Banja Luki, ostali smo šli v Jajce. Gradili in bivali smo malo izven mesta v zaselku Bračaj. V družini, ki smo ji

nam domačini pripravili obilno gostijo. Drugi del tabora smo začeli z obiskom Sarajeva, nato Mostarja, Medugorja in si ogledali njihove znamenitosti. Sledil je še zadnji del, namenjen tridnevnom kopanju in ogledu Dubrovnika. Po pogovoru na predzadnji dan smo sklenili, da je bil ta tabor uspešen in organizatorji to pričakujejo še za naslednja leta.

pomagali, je 12 otrok, 3 bratje so invalidi. Ko smo prišli, je bila polovica hiše že zgrajena, hišo smo tako do konca tedna pripravili na postavitve strehe. Gradila sta tudi 2 zidarja iz Banja Luke, pomagala sta še dva izmed bratov in dekleta, domačinke, s katerimi smo se tudi spoprijateljili in navezali stike. Druga skupina, ki je ostala v Banja Luki, je delala na dveh lokacijah, najprej so v hiši starejše ženske zamenjali lesen pod z betonskim tlakom, nato so neki drugi družini pomagali obnoviti streho. Pri obnovi strehe so potrebovali tudi našo pomoč, tako da se je naša skupina razdelila. Po uspešno končanem delu so

Rok Žorž, 4. c

Danska

Vse se je začelo ob koncu lanskega šolskega leta, ko me je razrednik obvestil, da me ravnatelj naše šole po pouku pričakuje v svoji pisarni. Profesor Šušteršič je bil skrivnosten, tako da sem po pouku kar malo s strahom potrkal na vrata ravnateljeve pisarne. A strah je bil odveč, kajti izvedel sem, da bom predstavljal Škofijsko gimnazijo Vipava na ekskurziji po Danski, ki jo vsako leto organizira Društvo slovensko-danskega prijateljstva z namenom predstaviti Slovenijo, slovenske pesmi in kulinariko 1.300 kilometrov izven meja naše domovine. Čeprav sem se ekskurzije celo poletje veselil, pa sem se sam pri sebi spraševal, koga bom spoznal, kako se bom imel, ko pa nikogar ne poznam ... Taka in podobna vprašanja so mi ves čas rojila po glavi, a sem 3. septembra videl, da je strah odveč, saj so bili na avtobusu moji vrstniki, s katerimi smo se odlično ujeli. Naložili smo prtljago, se poslovili od staršev in 20-urna vožnja proti Danski se je lahko začela.

Naš teden na Danskem je potekal precej hitro. Prva postaja v eni najrazvitejših držav na svetu je bila plaža, na kateri se je odvijalo letno srečanje ljubiteljev spuščanja zmajev. Nebo je bilo zapolnjeno z zmaji različnih velikosti, oblik in barv. Pot smo nadaljevali proti šoli v kraju Ajskov, ki je bila dva dni naše prenočišče. Naslednji dan, v nedeljo, smo pričeli spoznavati zgodovino Vikingov, odpeljali smo se na ogled najstarejšega danskega mesta Ribe, v katerem je vikinški muzej. Danska je tudi rojstna dežela lego-kock, zato smo obiskali največji Legoland na svetu. Hitro smo se odpravili na najrazličnejše atrakcije, saj je bil čas za uživanje na vlakcih smrti, vrtiljakih, predstavah in igralih omejen. Zvečer smo imeli na šoli generalko za slovenske večere, ki so potekali tekom tedna.

Naslednji dan smo se zbudili že zgodaj zjutraj, pospravili svoje stvari ter se odpravili na sever. Med vožnjo smo si ogledali velikanske bele kipe štirih danskih ribičev, ki gledajo proti morju ter pričakujejo ribiške ladje, ki se vračajo. Ponedeljek je bil za nas poseben dan, saj smo tisti večer prenočili pri danskih vrstnikih. Skupaj s še tremi prijatelji sem prenočil pri dveh danskih študentih v njuni študentski hišici. Takoj ko smo stopili v njuno stanovanje, me je presenetil visok življenjski standard na Danskem. Živela sta pravzaprav v svoji hiši, vsak je imel svojo sobo in kopalnico ter skupno kuhinjo in dnevno sobo in videlo se je, da jim gre bolje kot slovenskim študentom. Zvečer smo imeli na njuni šoli prvi slovenski večer. Prepevali smo narodne pesmi, predstavljali slovenske pokrajine in pripravili pokušnjo tipičnih slovenskih jedi ter vin. Kot Primorec in Vipavec sem k pogostitvi dodal vino Zelen, ki ga prideluje Vipava 1894, in Nanoški sir. Polni lepih vtisov smo se odpravili k počitku, saj nas je naslednji dan čakal vzpon na EjerBavnehøj – najvišji vrh Danske. S svojimi 175 metri je pravzaprav nižji od "večine" Slovenije. Njegov vrh smo hitro osvojili, zato smo zatem lahko obiskali še rojstno hišo in muzej najslavnejšega pravljicarja Hansa Christiana Andersena. Čakalo nas je še glavno mesto države, København, ki smo ga v naslednjih treh dneh dodobra raziskali in videli mestno četrt Christiania, vikinški muzej in katedralo v Roskildu, muzej Guinness Word Records, Kronborški grad, kjer naj bi se odvijala Shakespearova zgodba o Hamletu in Ofeliji.

Na obali nas je še vedno čakala mala morska deklica – maskota Kopenhagna. V Andersenovi pravljici se je, da bi osvojila princa, odpovedala svojemu glasu in plavuti. Kipar je malo morskoro deklico upodobil v trenutku, ko se ji plavut začne spreminjati v noge. V četrtek smo obiskali slovensko veleposlaništvo, kjer so nas prijazno sprejeli ter pogostili. Zvečer je sledil za mnoge vrhunec našega potovanja, zabava v parku Tivoli. Zabavišni park je resnično veličasten. V njem najdemo ogromno adrenalinskih atrakcij, restavracij, predstav ter zabavnih stojnic, kjer lahko kupiš kar koli.

Zadnji dan je bil namenjen prostemu času in zaključnemu slovenskemu večeru za Slovence na Danskem in ostale obiskovalce. Sledila je še priprava na nočno vožnjo do doma in naše potovanje se je v soboto, 10. septembra ob 20.00, zaključilo.

Bilo nam je tako lepo, da se bomo tudi v Sloveniji še družili, že na prvem skupnem srečanju še letos jeseni nekje v Ljubljani ...

Matija Kerkoč, 3. c

Sicer pa se je šolsko leto začelo kot običajno. Veseli smo, da imamo nove tri prve letnike, ki so svojo pot na ŠGV začeli na že tradicionalnem spoznavnem dnevu, v soboto, 27. 8. 2011, skupaj s starši, profesorji in vodstvom šole.

Vsi skupaj pa smo v novo šolsko leto vstopili z uvodno mašo v Logu pri Vipavi, 31. 8. 2011. Maševali so g. škof, msgr. Metod Pirih, g. rektor, msgr. Rebec, g. Rijavec in g. Zupet. Gospod Rebec je uvodoma povedal, da vstopamo v praznovanjno leto, g. škof pa je v svoji pridigi med drugim izrekel misel, da "človek želi biti ljubljen in iskan kot človek". Kdor zares ljubi človeka, ga tudi pozna. Zato še toliko bolj drži misel, s katero g. škof nadaljuje, da se "ne smemo bati, če nas poznajo naši starši, profesorji, duhovniki in drugi vzgojitelji."

Spodbudna in globoka misel za lep začetek leta. Prvi šolski dan se je začel v telovadnici, kjer je g. ravnatelj nagovoril zbrane dijake in profesorje, predstavil nove profesorske moči in nam vsem skupaj zaželel uspešen začetek leta 2011/12, v katerem je na šoli 300 dijakinj in dijakov, v domu jih biva 92.

Še dobro nismo prestopili šolskega praga, so četrtoletniki že odpotovali v Pariz, kamor jih je

vodil naš nekdanji dijak, tudi nekdanji Vipavc, zdaj profesor slovenščine na Škofijski gimnaziji v Ljubljani, g. dr. David Puc. Na šoli pa so v tem času izvedli obvezen krst prvoletnikov.

Pa še ni konec dogodkov prvega tedna, sprejeli smo namreč tudi gostujočega profesorja matematike, g. Mustafu Türbüna; potekajo tudi že prva tekmovanja, in sicer sta na državno tekmovanje v poznavanju flore v Kranj odpotovali Janja in Laura Raspor. Držimo pesti.

Nekateri domski dijaki so 19. 9. odpotovali na Poljsko, da bi spoznali poljsko kulturo, zgodovino in nadaljevali medsebojno spoznavanje, ki se je že začelo na izmenjavi septembra 2010, ko so bili dijaki s Poljske pri nas v Vipavi.

Obisk na Poljskem

Se še spominjate lanskega septembra, ko smo dijaki Škofijske gimnazije Vipava gostili dijake s Poljske? Razkazali smo jim Vipavo, se podali malce dlje in spoznavali lepote Slovenije. Spoznavali smo različnost, ki nas je povezala in sklenili nova prijateljstva, ki so nas obogatila.

Zato smo se letos isti dijaki (nekateri so sedaj že bivši) z vzgojiteljem na čelu odpravili na Poljsko. Želeli smo srečati stare obraze in videti, kaj nam lepega ponuja Poljska.

Na pot smo se odpravili v ponedeljek, 19. septembra. S seboj smo seveda poleg najnujnejših stvari vzeli še obilo smeha in dobre volje, ki sta nam krajšala celodnevno popotovanje.

Naši poljski prijatelji so nas že nestrpno pričakovali in nas sprejeli polnih in odprtih rok. Za nas so pripravili pester in zanimiv program, ki je prenesel marsikaj lepega, hkrati pa nam je odkril tudi grozote, ki so se tam dogajale.

Takoj naslednji dan smo se odpravili v bližnji Krakov, natančneje v judovski del, kjer smo si ogledali tamkajšnjo sinagogo. Obiskali smo tudi etnični muzej in Schindlerjevo tovarno ter tako spoznavali poljsko kulturo in del zgodovine. Drugi dan je bil bolj svobodno naravnan. Veliko smo imeli časa za prost ogled mesta in nakup spominkov. Kljub temu pa smo obiskali grad Wawel in si nekaj časa vzeli tudi za podzemni muzej, kjer smo se natančneje spoznali z zgodovino Krakova. Zadnje skupno dopoldne je bilo posvečeno spoznavanju Piekarya, mesta, v katerem smo prebivali. Razkazali so nam tudi šolo in dijaški dom. Popoldne pa smo odšli v Auschwitz in Birkenau in tako obiskali kraja, kjer je med vojno v mukah ugasnilo mnogo življenj.

V petek je prišel čas, da spet odidemo v svoj domači kraj.

Hvaležni smo Poljakom za njihovo odprtost in gostoljubnost ter za ves trud in čas, ki so ga vložili, da nam bo ta obisk ostal v prijetnem spominu.

Manca Trošt, 4. c

Na šoli smo 26. 9. 2011 na pobudo aktiva jezikoslovk obeležili tudi dan jezikov ...

Ko jezik spregovori – dan jezikov na ŠGV

Jezik je temeljno sredstvo sporazumevanja. Po vsem svetu najdemo na stotine jezikov in ljudje v njih govorimo, beremo, razmišljamo ter se v besedi izražamo na najrazličnejše načine.

Svet Evrope je pred desetimi leti 26. september razglasil za evropski dan jezikov in v njegovo ospredje se postavlja predvsem kulturna in jezikovna raznolikost, spodbuja pa se tudi učenje (tujih) jezikov, saj

se na ta način med nami krepi strpnost in medsebojno razumevanje, ne glede na vero, mišljenje ali barvo kože. Vsak jezik je edinstven, ne glede na to, ali ga govori milijon ljudi – ali zgolj peščica. Zato smo se na Škofijski gimnaziji Vipava odločili, da bomo dan, ki je jezikom namenjen, preživeli malo drugače, in sicer tako, da spoznamo jezike, ki se jih sicer redkeje sliši in jih – vsaj pri nas – govori le malo ljudi.

Vseh dvanajst razredov je pripravilo plakat in videoposnetek v izbranem jeziku. Naš razred je predstavil švedščino in nepozabno pesem skupine ABBA – Honey, honey, slišali pa smo vse od albanščine do jezika gluhtonemih.

Skozi obilje smeha, ko smo poslušali jezike, ki jih na naši šoli nekako nismo vajeni, smo prejeli najbrž najpomembnejše sporočilo ... Obstaja ogromno jezikov. A vendar čisto vsak izmed nas razume najpreprostejši in najdragocenejši jezik – jezik ljubezni.

Teja Rosa, 4. b

Istega dne zvečer se je odvil drugi večer v sklopu Naših večerov, ko smo gostili Benjamina Tomažiča, našega bivšega dijaka, najprostovoljca leta 2010 ...

Predstavitve Benjamina Tomažiča: Na mladih svet stoji ... ali pada?

V sklopu praznovanj ob dvajseti obletnici Škofijske gimnazije Vipava smo v ponedeljek, 26. septembra, izvedli že drugi dogodek v sklopu *Naših večerov*. Gostili smo naj prostovoljca leta 2010, Benjamina

Tomažiča, sicer bodočega diplomanta iz matematike. Slednji nam je predstavil svoje predano delo na področju prostovoljstva, s katerim se ukvarja že vrsto let.

Gospod Benjamin zase pravi, da je po srcu animator in da je bil njegov cilj, ko je skupaj s skupino mladih potoval po svetu – obiskal je namreč Peru, Burundi v Afriki in Tajsko – ljudem pokazati, da imajo tudi njihova življenja neprecenljivo vrednost.

V povezavi z naslovom predstavitve *Na mladih svet stoji ... ali pada?*, je gospod Benjamin izvedel neke vrste anketo, s katero je od poslušalcev želel izvedeti, ali so mnenja, da je pred nami svetla ali temna prihodnost.

Večina poslušalcev je menila, da imamo pred seboj svetlo prihodnost, sam gospod Benjamin pa je glede tega nekoliko skeptičen. Vsekakor pa se zaveda, da še obstajajo ljudje, ki so pripravljeni pomagati.

Če smo že govorili o krizi na določenih predelih Afrike, Azije in Južne Amerike, nismo mogli mimo krize v Sloveniji. Benjamin pravi, da po njegovem mnenju z materialnega vidika pri nas še ni krize, je pa kriza z vidika smisla. Kljub vsemu pa zatrjuje, da imamo v Sloveniji še vse možnosti, da lahko živimo svoje sanje. Večer pa je gospod Tomažič sklenil z mislijo, da s tem, ko delimo ljubezen, v prvi vrsti bogatimo sebe in da je to največje bogastvo, ki ga človek lahko ima.

Erika Bolčina

Naslednji dan, 27. 9. 2011, so dijaki odšli na vsakoletno enodnevno ekskurzijo, prvi letniki v Benečijo, drugi v Istro, tretji v Celje, da bi nekatere snovi, o katerih se učijo v šoli, spoznali tudi avtentično.

Vsako leto je september tudi čas slovesa od maturantov (čisto dokončnega slovesa pravzaprav nikoli ni, saj se bivši dijaki vedno radi vračajo v naše okolje), ko jim še zadnjič kot dijakom stisnemo roko in jim zaželimmo srečno pot v širnem svetu. Letos so program plega šolskega godalnega kvarteta (Maruša Vrčon, Rebeka Škrlić – violina, Barbara Grahor – viola in Polona Soban – violončelo) popestrili

fantje iz Akademskega pevskega zbora Vinko Vodopivec, med katerimi so tudi naši bivši dijaki.

Gospod ravnatelj se je v svojem nagovor dijakom, staršem in profesorjem vsem skupaj in vsakemu posebej zahvalil za skupaj preživeti čas v preteklih štirih letih. In misel o času v njegovem govoru me je najbolj nagovorila. Z nami je namreč delil zgodbo o modrem starcu. Takole se začena: »Srečal sem starca. "Ali imaš čas?" sem vprašal. "Rad bi te nekaj vprašal." Starec se nasmehne: "Časa imam dovolj." ...« Čas za skupno sliko so si vzeli tudi letošnji zlati maturanti: Hana Furlan, Anja Hajna in Marko Lavrenčič.

Pa mi, imamo dovolj časa? Čas za ljubljeno osebo, za prijatelje, starše, dijake ... si je treba vzeti. Na naši šoli se zavedamo, da je "vzeti si čas za drugega" vrednota.

Zbrala in uredila Irena Krapš Vodopivec
Fotografije: Nadja Pregelj

NAŠI VEČERI

Ob 20-letnici Škofijske gimnazije Vipava in 60-letnici Malega semenišča Vipava vabljeni na večere z nekdanjimi dijakinjami in dijaki obeh ustanov.

V sredo, 26. oktobra 2011, ob 19.30
 bo z nami

Tibor Doles.

V avditoriju ŠGV bo predstavil svoje delo na področju genskega inženiringa.

Iz OŠ

Začenja se novo šolsko leto

Dan ni dnevu enak in tudi začetek šolskega leta je vsakokrat drugačen zaradi novih prvošolčkov, učencev, ki so med počitnicami kar zrasli, učiteljev, ki polni pričakovanj in novih idej vstopajo skozi šolska vrata. Le vznemirjenje ostaja.

Prvi septembrski dan so učenci prišli v obnovljene hodnike in učilnice v pritličju starega dela šole. Tople barve so žarele v poletnem soncu. Veseli in tudi glasni učenci so vrstnikom pripovedovali o poletnih dogodivščinah, o aktivnostih na igriščih pod Turo in v bazenu v Ajdovščini. Tudi starši so pohvalili delo mentorjev v vročih poletnih dneh. Brez razumevanja občinskih svetnikov, župana in gospe Bojane ne bi šlo ... Hvala.

Letošnji prvi šolski tedni so minevali ob petju škrlatov, zgodnji trgatvi, vročini. Ker je to šele začetek novega šolskega leta, ni bilo čutiti utrujenosti. Prvič po dolgih letih imamo v tem šolskem letu več učencev, kot jih je bilo v preteklem letu; saj so samo štirje več, vendar so tako razporejeni po razredih, da imamo lahko dva oddelka več. In zopet sta lahko dva pomočnika ravnatelja ter več strokovnih delavcev.

Malčki iz vrta se zopet srečujejo na šolskih hodnikih s šolarji, v začetku rahlo zadržano, nato pa otroško razigrano polepšajo prostor.

Že takoj drugi teden je naše tamburaše čakal prvi pomemben nastop. V Ajdovščini je potekalo državno srečanje svetovalcev Zavoda za šolstvo Republike Slovenije in z ubranimi toni so naši učenci ogreli vse poslušalce v dvorani ter bili deležni mnogih pohval. Že naslednji dan je tudi mladi harmonikar razveselil oskrbovance Zavoda Pristan.

Roditeljski sestanki so se zvrstili v prvi polovici meseca, organizirali smo tudi predavanje dr. Vilijema Ščuka za starše in učitelje. Z veliko znanja, bogatimi izkušnjami in dobro mero retorike nam je predstavil pomen in naloge staršev ter drugih vzgojiteljev. Učitelje je tako navdušil, da se jih je kar nekaj vključilo v izobraževanje Vzgoja osebnosti, ki ga bo doktor s sodelavci izvajal v naslednjih treh letih.

Državni praznik priključitve Primorske k matični domovini smo obeležili s projekcijo v avli, razgovori z učenci in petjem primorske pesmi. Dan po prazniku je učencem spregovoril sin pisatelja Franceta Bevka Marjan Bevk. Kot izobražen režiser, profesor na umetniški gimnaziji, domoljub je z velikim občutkom in odgovornostjo do slovenskega jezika učence spodbujal k pravilnemu odnosu do slovenščine. V drobcih je opisal tudi svoje otroštvo, mladost in odnos z očetom. Razgovor je odlično usmerjala in vodila predsednica sveta staršev gospa Nataša Nardin. Tako sodelovanje pomeni veliko podporo učiteljem in nam daje moči za vzgojno-izobraževalno delo.

Pohiteli smo in izvedli športne dneve: pohode, preizkus plavanja, atletiko, jesenske pohode in pravi planinski izlet na Golake. Po dokaj prijetni poti do vrha, ki so jo zmogli vsi sedmošolci, se jim je odprl lep razgled od morja, Benetk do Triglava.

Šolski dnevi se hitro vrstijo, tudi prve ocene so že, pa prvo šolsko tekmovanje v logiki. Udeležilo se ga je kar precej učencev od četrtega do devetega razreda in skoraj vsem so bile naloge zanimive, ne pretežke – a rezultatov še ne vemo.

September je v šolah mesec načrtovanja, organiziranja dela v novem šolskem letu. In priložnost za nov začetek, učenje – pa tudi mesec dobrih sklepov, novih odnosov in prijateljstev, sprememb in novih priložnosti tudi za dejavnosti, ki pomenijo druženje, smeh, in upam, tudi pot do optimizma, ki je za življenje potreben in dragocen (morda celo bolj kot same petice).

*“Še noben pesimist ni odkril skrivnosti zvezd,
odplul na otok, ki (še) ni vrisan na zemljevidu
ali odprl novih razsežnosti človeškemu umu.”*

Helen Keller

Alenka Nussdorfer Bizjak

Aktivno poletje 2011 v Občini Vipava

Čeprav smo že dobro zakorakali v šolsko leto in čeprav so tukaj že krompirjeve počitnice, pa se na osnovni šoli Vipava še dobro spominjamo poletnih počitnic, ki so jih osnovnošolski otroci in njihovi učitelji preživeli zelo aktivno. Osnovna šola Draga Bajca Vipava je v sodelovanju z Občino Vipava organizirala aktivno preživljanje prostega časa. V Kampu Tura smo tako dobili odlične pogoje za izvajanje dejavnosti, saj nam je raznovrstnost objektov omogočala kakovostno izpeljavo različnih športov, delavnic in ostalih aktivnosti.

Program se je odvijal v dopoldanskem času od 9.00 do 13.00. V petih tednih se je aktivnega preživljanja prostega časa udeležilo čez 150 otrok, ki so lahko izbirali med športnimi aktivnostmi, kot so nogomet, tenis, odbojka na mivki ..., likovnimi in plesnimi delavnicami. Enkrat na teden smo izvedli plezanje v sodelovanju s PD Vipava in se odpeljali na kopanje v bližnjo Ajdovščino. Glede na udeležbo otrok in pogoje, ki so nam bili na voljo, lahko ocenimo, da smo Aktivne počitnice izpeljali zelo uspešno. Celoten program je bil brezplačen. Na zaključni prireditvi sta otroke, starše in učitelje nagovorila ravnateljica Alenka Nussdorfer Bizjak in vipavski župan, mag. Ivan Princes. Obiskal nas je tudi čarovnik, ki nas je s svojimi spretnostmi popeljal v novo šolsko leto. Še enkrat zahvala Občini Vipava, OŠ Draga Bajca Vipava in Kampu Tura, da smo program lahko izvedli. Upamo, da bomo aktivnosti lahko izpeljali še med drugimi šolskimi počitnicami.

Andreja Trošt Pižent

Modri potepuh je šel na potep

Tretjega februarja letos smo na Osnovni šoli Vipava imeli predstavitev zbirke pesmic otrok s podružnične šole Goče, pod naslovom Modri avto, Modri potepuh. Pesmice so učenci pisali v glasbeni delavnici v šolskem letu 2006/2007 pod mojim mentorstvom.

Knjižica, v kateri je priložena tudi zgoščenka, je izšla 15. oktobra 2010 v samozaložbi. Pesmi so dobile namreč ustrezne melodije in zanimive ilustracije otrok. Celotni projekt sem oblikovala sama.

Pri snemanju zgoščenke so mi pomagali otroci s podružnične šole Goče in pa še nekateri kolegi, ki sem jih spoznala tekom nastajanja knjižice. Več kot polovico izvodov sem predala Osnovni šoli Vipava.

Pri oblikovanju knjižice in pri snemanju zgoščenke sem neizmerno uživala. Ni mi žal truda, časa in denarja, porabljenega za to. Na ta projekt sem zelo ponosna.

Maja Sajovic

Srečanje ob tednu otroka

V četrtek, 6.10.2011, smo prvošolci iz Vipave povabili v našo družbo vrtčevske otroke iz skupine Škratki. Našemu vabilu so se radi odzvali. Vsak dan se zjutraj videvamo na hodniku, ko se preobuvamo, v četrtek pa smo se še поблиže spoznali. Skupaj smo se odpravili v našo telovadnico, kjer smo skupaj telovadili in se

igrali. Ko smo v velikem krogu tekli, se nismo po hitrosti in spretnosti prav nič razlikovali, le rumene rutke so se svetile na ramenih prvošolcev. Najbolj smo se razigrali ob igrici Ujemi kužkom repke, glasno pa smo navijali pri štafetnih igrah. Zelo spretno smo nosili »kornete s sladoledom«, ki pa žal niso bili resnični. Ob zaključku iger smo ugotovili, da smo bili prav vsi zmagovalci. Učiteljice in vzgojiteljice so kar ušesa bolela, ko so vsi otroci v en glas zavpili, da jim je bilo lepo. Naše druženje smo seveda nadaljevali na igralih pri vrtcu, kjer smo predvsem uživali prvošolci, saj na našem igrišču ni tako zanimivih plezal, vrtiljakov in drugih igr. Ob zaključku našega druženja smo si obljubili, da bomo naše dejavnosti še kdaj povezali in se tako ne bomo videvali le na hodniku.

*Učiteljici in vzgojiteljici 1. a in 1. b OŠ Draga Bajca Vipava ter
vzgojiteljici skupine Škratki vrtca iz Vipave*

Iz otroškega vrtca

„Palačinkijada“ v vrtcu Vrhpolje

Potovalna pot znamenitih palačink, po domače omlet, ki so navadno polnjene z marmelado ali skuto, je bila do nas precej dolga. Izvirale naj bi iz Francije; preko Romunije naj bi na Madžarsko prišle kot jed z imenom placinta in tam spremenile poimenovanje v palacsinta. Izraz palačinke je prispel k nam iz Avstrije. Ta preprosta sladica, ocvrta jed iz mleka, moke, jajca in začimb, je bila pri Rimljanih Alita Dolcia (lat. drugo sladko).

V vrhpoljskem vrtcu se je letošnje šolsko leto porodila ideja, da starše in otroke presenetimo z vabilom na zabavno srečanje: „palačinkijado“.

Že med počitkom otrok je po našem vrtcu izjemno lepo zadišalo. Vzgojiteljice in pomočnice obeh skupin („slončkov“ in „žiraf“) smo pridno že vnaprej napekle veliko količino palačink za naše najmlajše in njihove goste. Lepo je bilo slišati odziv otrok in staršev iz garderob, ko so odhajali iz vrtca domov. Ugotavljali so, kako lepo v vrtcu diši, in mnogi so ta vonj tudi prepoznali.

V šolski jedilnici smo tako popoldne staršem pripravili nastop s petjem in rajanjem. Skupina „slončki“ se je predstavila s petjem in rajanjem ob pesmi Ringa ringa raja ter Kuža pazi. Našim malčkom so se pridružili tudi nekateri izmed staršev in zraven lepo sodelovali. Starejša skupina „žirafe“ je staršem pripravila točko z zapeto uganko. Posebej zanimivo je bilo njihovo gibalno

uprizorjanje besedila pesmi Palačinke, avtorice Romane Krajncar. Otroci so skupaj z vzgojiteljicami na duhovit način prikazali, kako pripravimo maso za palačinke. Vsi smo doživeli prijeten odziv staršev in velik aplavz.

Naše srečanje smo popestrili s pogostitvijo staršev in otrok s palačinkami na našem igrišču. Poskrbeli smo, da so imeli vsi otroci možnost sladkanja z različnimi palačinkami. Tako smo spekli palačinke treh vrst, in sicer: palačinke

iz bele moke, polnozrnate moke ter palačinke brez jajc. Starši so si po želji skupaj s svojimi otroki namazali palačinke z enim izmed treh nadevov: čokoladnim namazom, marmelado ali s skuto. Sveže pečene palačinke so zadišale tudi na igrišču, saj smo staršem pripravile na igrišču indukcijski kuhalnik in pripravljeno zmes za peko palačink. Starši so se z veseljem odzvali našemu povabilu in tudi sami spekli kar nekaj palačink.

Dobre volje ni primanjkovalo. Otroci so se zabavali na igralih in plezalih, med starši in nami pa so potekali družabni pogovori. Veseli smo, da je naše sladko snidenje na „palačinkijadi“ izjemno lepo uspelo.

Tadeja, Damjana, Ida, Anja in Andreja

Škratke dejavnosti ob tednu otroka

*»V hiški topline otroci smo vsi,
ob igri in delu rastemo mi.«*

V prvem tednu meseca oktobra je bila pozornost še prav posebno namenjena otrokom iz skupine »ŠKRATKOV«. Bili so deležni drugačnega ritma in različnih dejavnosti, predvsem pa smo se posvetili veselju, igri, gibanju in seveda knjigi.

V ponedeljek smo si v vrtcu, kamor smo odšli zelo »važno«, ker smo »veliki in zato smo na šoli«, ogledali predstavo jeseniškega gledališča »Lačna gosjenica«. Naslednji dan smo se z avtobusom odpeljali na Erzelj in s seboj smo povabili še skupino »ZVEZDICE«. Obiskali smo dom našega dečka in ob prijaznosti domačih preživeli čas ob druženju, igri in čudoviti naravi. Na sredini delavnega tedna smo ustvarjali pogrinjek za slavnostno kosilo ter odšli na obisk v vrtec, kjer so otroci lahko plesali, peli ali se pridružili v ustvarjalni

delavnici. V četrtek je bil tudi poseben dan. V dogovoru z učiteljicami prvega razreda smo telovadili v veliki telovadnici OŠ. Skupna ura je bila otrokom zelo všeč, tekmovali in uživali so med seboj. Sklenili smo, da bomo skupne ure v telovadnici ponovili. Teden otroka smo zaključili z obiskom Fructala, kjer so nas popeljali

po tovarni, sodelovali smo v njihovih igrah ter popili njihov najboljši sok. Seveda brez darile in velikega jabolka na koncu ni šlo. Kljub slabemu vremenu smo preživeli veselo dopoldne.

Ob vsakodnevnih pestrih dejavnostih pa nismo pozabili na knjigo, poslušanje pravljic in pogovora ob knjigi. Vsak dan smo namenili nekaj časa skupnemu branju, saj se zavedamo, da je knjiga in njen pomen zelo pomembna za otrokov razvoj. Prav letošnji slogan »Pojdiva s knjigo v svet« je bil čudovito izhodišče za prebiranje pravljic.

Pisatelj Slavko Pregelj je zapisal, da kdor bere, seže dlje, kot seže njegova roka, vidi bolje kot s prostim očesom, sliši več, kot gre v njegova ušesa, in ima daljši korak, kot zmorejo njegove noge.

Za konec naj povem, da smo skupina vrtca na šoli in da nam je v tej hiški zelo prijetno in toplo.

Ingrid Šelj in Adela Kurtič

Iz društev

Ipavska zlata v Ohridu

Koncert Komornega zbora Ipavska in APZ Univerze na Primorskem 21. 8. 2011 v cerkvi Marije Tolažnice žalostnih v Logu odlična popotnica za mednarodno zborovsko tekmovanje na Ohridu. Oba zbora osvojila prvi nagradi.

V okviru prireditev Imago Sloveniae sta v nedeljo 21. avgusta v cerkvi Marije Tolažnice žalostnih v Logu priredila koncert dva prepoznavna primorska zbora: Komorni zbor Ipavska, zb. Matjaž Šček, in APZ Univerze na Primorskem, zb. Ambrož Čopi. Koncert sakralne glasbe je bil obema zboroma generalka za mednarodno zborovsko tekmovanje na Ohridu, ki sta se ga udeležila med 25. in 29. avgustom. Da sta zbora dobro pripravljena, prepričljiva z izborom programa in v njegovi interpretaciji, je presodila kar nabito polna cerkev z dolgimi, toplimi aplavzi. Lepše popotnice za Ohrid si zbora ne bi mogla želeli.

Komorni zbor IPavska, ki zborovsko glasbo ustvarja pod umetniško roko Matjaža Ščeka, se je na mednarodnem makedonskem zborovskem festivalu Ohrid choir festival 2011 v kategoriji mešanih odraslih zborov predstavil s sakralnim programom (Gallus, Verhulst, Pamintuan, Zaprov) in se uvrstil med sedem finalistov za nagrado grand prix. S 93,67 točke je prejel prvo nagrado, drugo mesto v svoji kategoriji in skupno četrto mesto. Komisija (Zaprov, Marović, Kollar, Popescu, Batič) je Ipavski podelila tudi posebno priznanje za najboljšo izvedbo skladbe makedonskega skladatelja, in sicer za skladbo Zapra Zaprova: Aliluja. Ipavci so komisijo prepričali z muzikalno dovršenostjo, z živim pianom ter z odločnim, a mehkim fortejem. V okviru tekmovanja, ki se je v četrtek zvečer začel z open air koncertom vseh udeležениh zborov po različnih prizoriščih v središču Ohrida, je Ipavska zapela še v cerkvi sv. Sofije. V tekmovalnem delu je bil uspešen tudi APZ Univerze na Primorskem, ki je skupaj z zborovodjem Ambrožem Čopijem prejel prvi nagradi v kategoriji mladinskih mešanih in ženskih sestavov.

Ipavska pa je v dnevih pred tekmovanjem s svojo pesmijo najprej razveselila Slovence v Leskovcu v Srbiji in še okrepila prijateljske vezi, ki so se spletle lani in predlani, ko so pevce spremljali in podpirali na zborovskem tekmovanju v Negotinu. Pot do Ohrida jih je peljala tudi mimo Skopja, kjer so na povabilo pevskega zbora Vardar in njihovega zborovodje g. Ilije Atanasovskega v cerkvi sv. Klimenta Ohridskega v Skopju izvedli

celovečerni koncert. Skupaj so si ogledali center Skopja, ki dobiva novo podobo, in okusili nočni utrip mesta. Končna postaja – Ohrid in zborovski festival, ki se ga je letos udeležilo kar 50 zborov iz 16 držav – je pevce Komornega zbora Ipavska poleg izvrstnega rezultata na tekmovanju prevzel tudi z zgodovinsko dimenzijo ter kulturno, turistično in kulinarčno ponudbo. Ogled starega mestnega jedra z ozkimi tlakovanimi ulicami, ob katerih stojijo hiše pomembnih ohridskih družin, nešteti cerkva, ki so priče bogatega duhovnega in kulturnega življenja v času sv. Klimenta in Nauma, antičnega amfiteatra in Samuelove trdnjave so zaključili z vožnjo po Ohridskem jezeru in kopanjem v prijetno topli jezerski vodi. Pravi lokalni utrip pa jim je pričaral večer s tradicionalnimi jedmi ob živi ljudski glasbi in plesu.

Pri izvedbi makedonskega tedna so Ipavski pomagali Občina Vipava, Občina Ajdovščina, Mlinotest d. d., NKBM in mnogi, ki zvesto spremljajo pevske poti zbora, za kar se jim iskreno zahvaljujejo in upajo, da so z odličnim tekmovalnim rezultatom upravičili njihovo zaupanje.

Skupna doživetja, izvrsten tekmovalni rezultat, predvsem pa predano poustvarjanje skladb, ki ga najbolj občutijo poslušalci, so Ipavski dobra popotnica za zavzeto delo v novi pevski sezoni z novimi pevskimi cilji.

Ana Kodolja

S tamburico v roki

Člani mlajše skupine Vipavskih tamburašev smo se na praznik Marijinega vnebovzetja odpravili na intenzivne vaje v Sečovlje. Nastanili smo se v prostorih tamkajšnjega župnišča, ki nam jih je prijazno odstopil tamkajšnji župnik, sicer naš rojak z Vipavskega gospod Stanko Fajdiga.

V dopoldanskih urah smo se v senci cerkve sv. Martina pripravljali na koncert s projektnim zborom Gorenjski slavčki, ki je bil 27. avgusta 2011 v župnijski cerkvi sv. Štefana v Vipavi. Vživetost v vaje ni zmotil niti rop banke v bližnji Luciji.

Po kosilu je bilo nekaj časa za počitek, potem pa smo se osvežili na obali slovenskega morja. Sledilo je še nekaj delovnih uric, pod večer pa smo si šli ogledat sončni zahod, slovensko Istro in Sečoveljske soline. Pred spanjem pa smo odigrali še kakšno družabno igro in se pogovarjali.

Pripravili smo tudi zaključno mašo v Kortah, v cerkvi sv. Antona Puščavnika. Maševal je gospod Stanko Fajdiga. Pele smo tamburašice ob spremljavi kitare (Peter Prelec),

orgel (Tajda Praček) in violine (Meta Praček). Zaključna pesem Marija skoz' življenje je bila povabilo na koncert po maši. Vaščane Kort in okoliških krajev iz slovenske Istre ter naše starše smo navdušili z originalnimi tamburaškimi skladbami in priredbami modernih skladb.

Zaključni koncert smo zapuščali polni lepih vtisov in z željo, da bi se skupno še kdaj srečali v Sečovljah.

KD Vipavski tamburaši

Krvodajalska akcija prvič tudi v Vipavi

Rdeči križ Ajdovščina je v četrtek, 6. 10., in petek, 7. 10., v Mladinskem centru in hotelu Ajdovščina organiziral terensko krvodajalsko akcijo, ki se jo je udeležilo 283 ljudi. V ponedeljek, 10. 10., je krvodajalska akcija potekala v Kulturnem domu Vipava, kjer je svojo življenjsko tekočino darovalo 149 udeležencev.

Krvodajalska akcija je v Vipavi potekala prvič in veseli smo, da so jo domačini lepo sprejeli. Da jo izvedemo v Vipavi, smo se odločili zaradi zvestih krvodajalcev, ki jih je v občini precej. Na tukajšnjem območju vsako leto zabeležimo okrog 550 darovanj krvi, med številnimi krvodajalci pa je mnogo takih, ki so bolnim, ki potrebujejo

transfuzijo, pomagali že več deset krat. Valentin Bratina iz Podrage, ki je kri daroval več kot 100-krat, je junija 2011 za svoj prispevek skupnosti prejel plaketo občine Vipava.

Vsem krvodajalkam in krvodajalcem, ki so se udeležili krvodajalske akcije v Ajdovščini ali v Vipavi, se iskreno zahvaljujemo za njihovo solidarnost. Prav tako se zahvaljujemo pripadnikom in pripadnicam Slovenske vojske iz Centra za usposabljanje v Vipavi, ki so se, tako kot že večkrat doslej, z veseljem odzvali našemu povabilu in podarili delček sebe zato, da bi nekdo drug lahko ozdravel ali celo preživel. Za veliko gostoljubje se zahvaljujemo Mladinskemu centru in hotelu Ajdovščina in Občini Vipava, ki sta nam brezplačno odstopila prostore, v katerih smo se organizatorji in verjamemo, da tudi krvodajalci, zelo prijetno počutili.

Irena Žgavc, sekretarka RK Ajdovščina

VABILO

ČE TI JE PRI SRCU FOLKLORA IN
SLOVENSKO KULTURNO IZROČILO,
SE NAM PRIDRUŽI.
VSAKO SREDO IMAMO VAJE
OB 20. URI V
DOMU KULTURE V VIPAVI.
PRIDI, NE BO TI ŽAL!
ČE PA ŽELIŠ SAMO INFORMACIJO,
POKLIČI NA: 041 978 133 ALI 041 724 898

IZ NAŠE ŽUPNIJE

Štirideseta obletnica Pivkovega župnikovanja v Vipavi

V nedeljo, 28. avgusta 2011, je bila sveta maša v vipavski župnijski cerkvi še posebno slovesna, saj smo župljani skupaj z duhovnim pomočnikom, gospodom Janezom Zupetom, želeli izraziti svoje veselje in hvaležnost ob jubileju našega župnika, gospoda Franca Pivka. Med nami namreč živi in dela že polnih štirideset let. Kdor ga vsaj malo pozna, ve, da ni naklonjen bučnim in razkošnim praznovanjem, vseeno pa smo župljani želeli, da ta obletnica ne bi ostala čisto neopažena. Pevci so to nedeljo še bolj ubrano zapeli, **msgr. Janez Zupet** je o slavljenju spregovoril v nedeljski pridigi:

Število 40 velja v Svetem pismu za sveto število. Izraelci so po rešitvi iz egiptovske sužnosti 40 let prebili v puščavi na poti v obljubljeno deželo (2 Mz 16,35). Mojzes se je na gori Sinaj 40 dni in 40 noči s postom pripravljaj na prejem desetih Božjih zapovedi (2 Mz 24,18). Prvi izraelski kralj Savel je vladal 40 let (Apd 13,21), tudi njegov naslednik David je kraljeval 40 let (1 Kr 6,17), prav tako njegov sin Salomon (1 Kr 11,42). Pregarjani prerok Elija je 40 dni in 40 noči v moči božje hrane potoval na Sinajsko goro, kjer mu je intimno srečanje z Bogom vtilo novih moči za njegovo preroško službo (1 Kr 19,8). V Novi zavezi se je Jezus 40 dni in 40 noči postil v puščavi, preden je začel svoje javno delovanje (Mt 4,2). Po svojem vstajenju pa se je 40 dni prikazoval svojim učencem in jim govoril o Božjem kraljestvu (Apd 1,3).

Tudi naš jubilarnt msgr. Franc Pivk že 40 let v tem svetišču kot vaš župnik govori o Božjem kraljestvu, oznanja križanega in vstalega Kristusa, ga v moči svojega duhovniškega posvečenja prikljuje na oltar, deli zakramente in moli za vas. Za svoje duhovniško vodilo si je izbral besede: Glej, prihajam, da izpolnim Tvojo voljo (Heb 10,9). Te vzvišene besede v Svetem pismu veljajo Kristusu samemu – Njemu, ki je prišel na svet, da izpolni Očetovo voljo, Očetov načrt odrešenja. Ali jih potemtakem sme naobračati nase tudi duhovnik? Sme. Kajti duhovnik z zakramentom svetega reda postane »alter Christus«, drugi Kristus. Vse svoje duhovniško delovanje opravlja v Kristusovem imenu, »in persona Christi«, v njegovi moči in z njegovim pooblastilom. Duhovnik je oskrbnik Božjih skrivnosti. V tem je enkratna veličina duhovniške službe. Duhovnik more opravljati stvari, ki jih ne more nihče drug: lahko mašuje in oznanja Božjo besedo, krščuje, spoveduje, katehizira, poroča, mazili bolnike in jim prinaša sveto popotnico. Vse to ne zaradi svojih človeških odlik ali zaslug, ampak v moči neizbrisnega znamenja, ki ga prejme pri duhovniškem posvečenju. Tedaj zanj začnejo veljati svetopisemske besede: Ti si duhovnik vekomaj (Heb 7.17).

Duhovnik je deležen trojne Kristusove duhovniške službe: pastirske, učiteljske in posvečevalne. Kot pastir vodi Božje ljudstvo na poti k nebeškemu Očetu; kot učitelj oznanja in razlaga Božjo besedo; kot posvečevalec deli zakramente in opravlja evharistično daritev, ki je njegova najodličnejša naloga. Drugi vatikanski koncil namreč poudarja: Presveta evharistija obsega ves duhovni zaklad Cerkve. Kristusa samega, naše velikonočno jagnje in živi kruh, ki daje ljudem življenje; tako jih vabi, naj obenem z njim darujejo sami sebe, svoja dela in vse stvarstvo (D 2,5).

Duhovnik je torej Kristusov namestnik in kot tak po Kristusovem zgledu srednik med Bogom in človeštvom. Njegovo poslanstvo ni izvajanje oblasti nad ljudmi, ampak služenje Božjemu ljudstvu. Na njem se morajo uresničevati Jezusove besede: Kdor hoče biti prvi, naj bo vsem služabnik (prim. Mt 20,27). Tega se dobro zaveda tudi naš slavljenelec, ki že več kot 50 let ponižno in predano služi Božjemu ljudstvu, ki mu je zaupano. V svojem nedavnem intervjuju v Družini je povedal, da je bila njegova edina želja postati duhovnik, biti Božji mož, ves v službi bratom in sestrām po veri. Pri svojem oznanjevanju posebej poudarja pomembnost nedeljske maše, rednega prejemanja zakramentov in molitve, tako osebne kot družinske, saj ve, da brez molitve, brez osebnega odnosa in stika z Bogom, ni mogoče krščansko živeti. V središču kristjanovega življenja je sveta maša, evharistija, v kateri Kristus ponavzočuje svojo kalvarijsko daritev v odrešenje vseh ljudi. Prav iz evharistije črpa verujoči največ moči za svojo zvestobo Bogu in svoj duhovni napredek.

Predragi! Živimo v času pomanjkanja duhovniških in redovniških poklicev. Zato je naloga vseh verujočih v Kristusa, da veliko in vztrajno molimo in delamo za nove duhovne poklice. Potrpežljivo in stanovitno prosimo Gospodarja žetve, naj pošlje nove delavce na svojo žetev. Naredimo pa tudi vse, da bodo tisti, ki jih Bog kliče, zaslišali njegov glas in se odzvali njegovemu klicu. Duhovnik, ki z veseljem opravlja svoj poklic, doživlja velik notranji mir, veliko zadoščenje in srečo. Kajti veselega darovalca Bog ljubi in mu daje svoj blagoslov.

Ob koncu maše pa se je predstavница župnijskega sveta **Tatjana Bategelj** v imenu župnije zahvalila gospodu Pivku z naslednjimi besedami:

Spoštovani gospod župnik!

Ob koncu današnje svete maše bi Vam rada v imenu župnije izrekla par besed zahvale, čeprav je nemogoče v nekaj besed strniti hvaležnost za 40 let dela v tej župniji.

Ko ste pred 40 leti prišli v Vipavo kot župnik in vipavski dekan, si gotovo niste predstavljali, da boste med nami ostali tako dolgo. Zvesti svojemu novomašnemu vodilu ste se ves ta čas trudili med nami ne samo oznanjati, ampak tudi spolnjevati božjo voljo. Prepričani smo, da so Vaše molitve, nauki in vaš zgled vere obrodili mnoge vidne in še več nevidnih sadov.

Težko bi prešteli, kolikim otrokom ste podelili zakrament svetega krsta, kolikim veroukarjem ste razlagali temeljne resnice naše vere, jih prvič pospremili k obhajilni mizi, jih pripravljali na zakrament svete birme. Samo Bog ve, koliko odločitev za duhovniški ali redovniški poklic je dozorelo tudi zaradi Vašega zgleda. Koliko parov ste pospremili v sveti zakon. Kolikim ostarelim, bolnim in umirajočim ste prinesli tolažbo in upanje vere. Koliko rožnih vencev ste zmolili za naše družine.

Četudi bi nam uspelo vse to sešteti, kdo bi mogel izračunati, koliko milosti in božjega blagoslova se je po vseh zakramentih, ki ste jih podelili, in po vseh svetih mašah, ki ste jih darovali, zlilo na nas in na naše družine. Človeški razum tega ne more niti doumeti, kaj šele izmeriti, zato Vam v imenu vseh župljanov izrekam le skromno zahvalo, v prepričanju, da Vam bo Bog v svoji pravičnosti vse stoterno povrnil.

Naj ne bo ti škoda časa ...

Romarsko srečanje družin

Župnije Vipava 2011 v Kanjem dolu

Sončno junijsko nedeljsko jutro, znani obrazi, vesel pozdrav tudi prisotnim družinam iz drugih župnij, ki se čutijo povezane z župnijo Vipava, pohodniška oprema, pričakovanje.

Po jutranjem župnikovem blagoslovu romarjev v vipavski župnijski cerkvi je čudovita narava pod Javornikom v svoj objem sprejela preko 150 romarjev vseh starosti. Nekatere družine z majhnimi otroki so spremljali stari starši ali drugi, pri katerih so se otroci varno počutili v času, ko so starši spremljali program, namenjen prav njim (»Čas za naju«).

Gosta srečanja Vilma in Dani Siter sta zbranim zakoncem predstavila pogled zdaj blaženega papeža Janeza Pavla II. na odnos med krščanskima zakoncema. Danes mnogi v teh razlagah odkrivajo dragocena in

presenetljiva sporočila, ki kažejo pot h globljemu razumevanju odnosa med možem in ženo. Predstavljeni nekateri poudarki papeževih razlag, ki jih je papež posredoval na splošnih avdiencah med letoma 1979–84, so izzvali marsikoga, da se bo podrobneje seznanil s tem področjem.

Otroci so z odlično skupino animatorjev in vzgojiteljic ustvarjali na temo »Pazi, čas« v delavnicah izdelovanja ročnih ur (na njih so označili pet minut, namenjenih za Boga), v delavnicah

Nagovor zakoncem: Vilma in Dani Siter, voditelja programov Društva Družina in življenje, ki povezuje številne zakonske skupine po Sloveniji (tudi vipavsko).

Doživetje svete maše v naravi.

spremljavi kitar in pod vodstvom Katje Poljšak.

Po maši je vabila skupna miza in enolončnica Magde Fučka in Marka Puca je odlično teknila. V slast so šle tudi palačinke, s katerimi je navzoče razveselil Tone Goričan, in vse dobrote, ki so jih družine prinesle s seboj.

Sproščena prijetna kramljanja, v pogovorih podeljene izkušnje, od katerih se lahko (marsikaj naučimo, krajši sprehodi, nogomet na jasi, ves čas

spletanja cvetličnih venčkov in drugih dejavnosti ter ob tem obnavljali, kako pomemben je čas, namenjen pogovoru z Bogom.

Msgr. Slavko Rebec je med skupno sveto mašo spodbudil tako otroke kot odrasle, naj si vzamejo vsak dan vsaj nekaj časa za molitev, pa naj bo to osebna ali skupna (večerna) družinska molitev, »pomežik Bogu« s kratkim obiskom v župnijski cerkvi na poti iz šole ali obisk svete maše tudi med tednom. Kot vsa leta doslej je svoj pečat sveti daritvi dalo sodelovanje otroškega župnijskega zbora ob

Himna »Pazi, čas« v izvedbi združenega otroškega zbora s kitarami in pod vodstvom Katje Poljšak.

Besede spodbude msgr. Rebec Slavka za vsaj nekaj časa vsak dan za pogovor z Bogom.

zasedene gugalnice vseh vrst, družabne igre ... Vtisi ob vračanju v dolino v poznem popoldnevu so se uglasili na hvaležnost Bogu, da smo bili na binkoštni dan zbrani na istem kraju in na veselje nad vsem, kar smo prejeli.

Barbara K. Tomažič

Maša in koncert Otroškega pevskega zbora »Gorenjski slavčki«

Na sobotni večer, 27. avgusta 2011, je v župnijski cerkvi sv. Štefana v Vipavi potekala sv. maša, ki jo je s petjem popestril Otroški projektni zbor »Gorenjski slavčki«. Po maši je sledil koncert slovenskih pesmi. V tem delu je za spremljavo nekaterih skladb sodelovala tudi Mlajša skupina Vipavskih tamburašev pod umetniškim vodstvom Mete Praček.

Otroški projektni zbor »Gorenjski slavčki« je zbor poletne pevske šole, ki je bila letos izvedena že peto leto. Poletna pevska šola je namenjena vsem otrokom od osmega do šestnajstega leta starosti, ki radi pojejo in si želijo izkušnje zborovskega petja. Osnovni namen pevske šole je približati mladim zborovsko petje ter spoznavati bogastvo tako slovenske posvetne kot tudi cerkvene, ljudske in umetne zborovske pesmi. Vsako

leto se v projektni zbor vključi okrog 30 mladih pevcev, ki z navdušenjem sprejemajo nove pevske izzive. Letos so njihove intenzivne vaje potekale v prostorih župnije sv. Lovrenca na Kokrici pri Kranju, v dneh od 16. do 20. avgusta. Prvi koncert letošnje sezone je potekal prav v tej cerkvi, na zadnji dan njihovih vaj, drugi koncert v Vipavi, tretjega pa so imeli 3. septembra v cerkvi Marijinega vnebovzeta v Cerkljah na Gorenjskem. Zbor že od vsega začetka vodi profesorica Damijana Božič - Močnik, ki je svoje otroštvo preživela prav v Vipavi. Maša s koncertom je bila posvečena 20-letnici samostojne Slovenije in vsem ljudem, ki so v Vipavi in njeni okolici kakorkoli podpirali in spodbujali pevsko kulturo in s tem izkazovali veliko ljubezen do slovenskega naroda

in domovine. Sobotni večerni dogodek je bil med drugim tudi zahvala gospodu Francu Pivku, vipavskemu župniku, za 40-letno dušno pastirstvo, in v spomin na pokojnega moža, skrbnega očeta, prijatelja, dobrega pevca in pritrkovalca Antona Božiča.

Verjamem, da je bil nastop mladih pevcev za vse poslušalce, ki so prišli na koncert, »pika na i«, saj je iz njihovih grl zazvenel zvok pravih malih profesionalcev. To so dokazovali cel večer, saj njihov repertoar niso bile le preproste otroške pesmi, prej obratno: mašne dele in nekatere skladbe med mašo so peli v latinščini, med mašo in tudi po njej smo slišali predvsem večglasne skladbe, kar je pri otroških zborih redkost. Navdušili so nas tudi z dodatkom, saj so mladi Gorenjci zapeli še pesem o Vipavski dolini in njenih lepotah ter Haendlovo »Alelujo«, ki jo je na orgle, tako kot nekaj skladb med mašo in koncertom, spremljal organist Klemen Karlin. O lepotah naše Vipave so pevci in njihovi starši imeli priliko zvedeti od gospe Magde Rodman. Mladi pevci so ji prisluhili o zgodovini vipavske cerkve že pred njihovo vajo, starše pa je kasneje popeljala tudi po vipavskih ulicah in do izvirov Vipave. Za njeno predstavitev se ji gostje še posebej zahvaljujejo.

Damijana B. Močnik in Meta Praček

ZA DOM IN DRUŽINO

Življenje

Nekoč je bila mladost,
nekoč je bila norost,
nekoč so pozimi rože cvetele,
nekoč so želje dan in noč norele.

To je bilo poletje ljubezni,
to je bil čas brez vsake bolezni,
to je bilo že davnega dne,
to je bilo, a minilo je.

Zdaj starost v hišo hoče,
zdaj človek je siten in se joče.
zdaj že skoraj ni pri 'pravi',
zdaj je najbolje, da v dom se odpravi.

Lepo je, če človek človeka ima,
lepo je, če je lahko na starost doma,
lepo je, če zanj nekdo skrbi,
lepo je, ko v nebesih plačilo dobi.

Natalija Krašna

Ob 25-letnici vipavske Vere in Luči

Kočija vipavske Vere in Luči je letošnje leto na poti že celih 25 let. V spomin začetkov naše skupne poti smo se na letošnjem zaključnem srečanju skupaj zbrali pri Mariji, Tolažnici žalostnih, v Logu. Lučkarji

smo bogoslužje začeli s prihodom kočije, ki sta jo vlekli voditeljici Klara in Lucija. Kočijo so poganjala štiri kolesa: vera, prijateljstvo, skupnost in sprejetost, ki predstavljajo temelje naše skupine. Maša je bila namenjena vsem pokojnim lučkam, za katere so pod kipom Marije gorele svečke. Na začetku maše smo se

spominjali naših prvih romarskih korakov na poti, ki nas je vodila vse do tukaj, kjer smo zdaj. Na skupno srečanje smo povabili tudi druge lučkarje, da se z nami povešijo. Prijatelji, lučke in starši so s svojim sodelovanjem lepo popestrili mašo. Pri maši je sodelovalo tudi več duhovnikov, ki so na tak ali drugačen način povezani z našo skupino. Na koncu so sledile še zahvale vsem, ki so nas v preteklih letih spremljali in tistim, ki nam še danes stojijo ob strani. Po končanem bogoslužju smo se še vsi zbrali za skupno fotografijo. Za cerkvijo pa nas je čakala še pogostitev z druženjem.

Vipavski lučkarji smo Bogu izredno hvaležni za vsa pretekla leta in se mu priporočamo, da nas na naši romarski poti budno spremlja še naprej.

Vipavski lučkarji

Obiskala svoj dom in svoj rod

"Kjer mi zibka tekla je, tega kraja jaz pozabim ne"

Slovenci imamo veliko pesmi, ki opevajo domotožje po rodnem domu, po svojih domačih. To je tema številnih pesnikov in pisateljev skozi stoletja. Primorska je po tem še posebej bogata, zaradi velike izkušnje izseljevanja, tako ekonomskega kot tudi političnega.

Videti še enkrat rojstno hišo v Vipavi je bila velika želja 90-letne Milene Cisera, rojene Kobal, ki se je leta 1920 rodila v Vipavi, sedaj ulica Milana Bajca št. 26, po domače pri Kbuolovih. Iz Vipave se je leta 1947 izselila in zaradi proke sledila možu, ki je živel v Gorici v Italiji. Sedaj

Ga. Milena pred vhodom v rojstno hišo v Vipavi.

preživlja svojo starost v Domu upokojencev v Miljah pri Trstu, v ulici Salita Ubaldini št. 5, kjer skrbijo za 70 starostnikov. To je občinski dom za oskrbovance občin Milje in Dolina. V programu za oskrbovance imajo tudi izpolnitev posebnih želja. In gospa Milena si je

Obujanje spominov na šolo v Vipavi, kjer je nabirala znanje.

zaželela še enkrat videti Vipavo in rojstno hišo. In prišel je dan, ko se je ta želja tudi izpolnila.

V lepem sončnem dopoldnevu

11. avgusta letos so jo pripeljali v Vipavo v spremstvu domskega animatorja, hčerke Vide, vnukinje Lucije in pravnukinje Silvije. Pred rojstno hišo smo jo pričakali sorodniki in prijatelji ter ji izročili šopek domačega cvetja, ovitega s slovensko zastavo. Zapeli smo ji našo napitnico »Kolkor kapljic, tolko let ...«. Od veselja so nam tekle solze iz oči. Gospa Milena je bila vidno ganjena in se je zahvalila, ker ji je bilo lepo pri srcu. Z njo je prišla še druga oskrbovanka istega doma, ki so jo peljali naprej proti Biljam in je imela isto željo, videti še enkrat svoj rojstni kraj.

Ga. Milena s hčerko Vido med sorodniki prijatelji in znanci ob obisku rojstne Vipave.

Vsem, ki smo pričakali gospo Mileno, bo ta dan ostal v posebnem spominu zaradi lepega doživetja in srečanja z njo v rojstnem kraju po dolгих letih.

Magda Rodman

Molji pa še vedno letajo ...

Ja, prav zares. In to je tudi dokaz, da nisem prerok. Pred tremi leti sem v prvem poročanju o spletnju sivkinih butaric v vipavskem župnišču »napovedala«, da bodo molji pobrali šila in kopita ter se odselili iz Vipave.

Toda molji so še vedno tu!

Ne, ne – ni vzrok nekevalitetna in »zvešana« sivka. Nasprotno. Spletanje je tudi letos potekalo iz dnevno sveže nabrane odcvetajoče se sivke, ki je poldrugi mesec postopoma prihajala v župnišče – ne vsak dan in ne vedno v enakih količinah. Ob prihodu je povzročila pravo verižno reakcijo: telefonski klici, elektronska obvestila in sporočila »od ust do ust« so poskrbeli, da so popoldne prišle »spletične« in dišeče šopke z barvnimi trakovi spletle v butarice. Kako in kdaj se je nabrana sivka očistila, preštela in zvezala v šopke, pa naj ostane skrivnost.

Prav tako molji ne vztrajajo pri nas, ker bi s svojo prisotnostjo želeli opozoriti na površno ali slabo izdelane butarice in premalo polne ali grde vrečice.

Za to enostavno nimajo vzroka. Vse se je namreč odvijalo pod mentorstvom in z ljubeznivo

pomočjo »tete kuharice«, gospe Marije. Ob delu je tudi vestno skrbela, da pletilje niso omagale. (Nihče ne ve, koliko bonbonov, čokolade in piškotov so med spletnjem pospravile ...). V »prostem času« pa je skrbno sušila odpadlo cvetje in z njim polnila vrečice.

Dragi molji, povejte še drugim: to so sivkine vrečice s 100-odstotnim deležem cvetja, brez dodanih ojačevalcev vonja, popolnoma »bio«. Kaj hočete še več?

Mislim, da pravi vzrok za nadležno navzočnost moljev tiči drugje. Pravzaprav je čisto logičen: generacije moljev izpred treh let že zdavnaj ni več, mladina pa tako ali tako ne da kaj dosti na izkušnje in nasvete starejših. Ne verjame pripovedim o lepih, a varljivih butaricah in vrečicah, ki menda tako smrdijo, da se jim pošten molj že od daleč izogne. Ne, na lastne oči se hoče prepričati, kako je s tem, in dokazati, da »tastari« nimajo prav in pretiravajo. Če to drži, bomo prihodnje leto še lahko pletli!

K temu nas spodbuja tudi zadovoljstvo ob koncu sivkine sezone. Uradno smo jo zaključili 15. avgusta v Logu, kjer smo velikošmarenkim

romarjem ponudili naše izdelke iz sivke v zameno za prostovoljne prispevke. Hvala

vsem velikodušnim darovalcem! Vaš dar bo (oz. je) porabljen za cerkev v Logu.

Prav tako se zahvaljujemo vsem, ki ste podarili sivko, pridnim deklicam, ki ste darovale svoj čas, staršem, ki ste nam »posodili« hčerke, ter vsem ostalim darovalcem in podpornikom.

Če pa vas je ta zapis spomnil na vašo morebitno

nezaščiten volneno garderobo, naj vas potolažim: v župnišču je še vedno na voljo nekaj sivkinih butaric. Lahko si jih nabavite – a pohitite, dokler so puloverji in odeje še celi!

Martina Krečič

P.S.: Ena izmed želja izpred treh let pa se je vendarle izpolnila: poletno spletnje butaric se je v Vipavi lepo prijelo ...

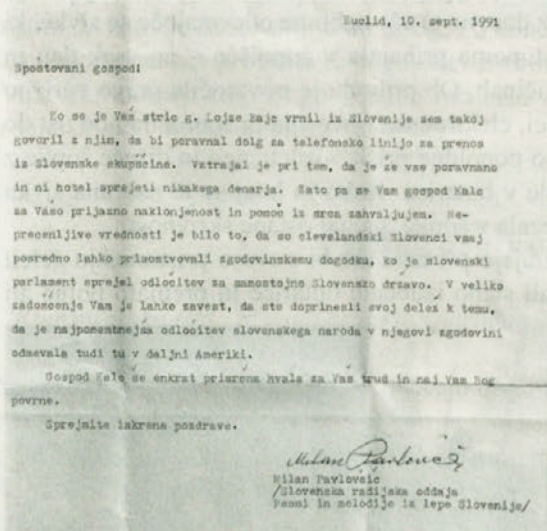
Prenos v Ameriko v živo!

V času približevanja zasedanja slovenske skupščine in razglasitvi samostojne in neodvisne države Republike Slovenije me je, sedaj že pokojni stric Lojze Bajc, ki je takrat pripotoval iz Združenih držav Amerike na

kongres slovenskih izseljencev, zaprosil, da bi poklical po telefonu v Cleveland, g. Milana Pavlovčiča, ki je bil takrat urednik na radiu v Clevelandu za slovenske oddaje, in nekaj povedal v zvezi s tem zgodovinskim dogodkom. Seveda sem to tudi storil, sem pa tudi tehnično izpeljal direkten prenos po telefonu takratno dogajanje v skupščini. Radio v Clevelandu je to tudi v živo prenašal na svojih valovih in tako so Slovenci v daljni Ameriki lahko v živo spremljali razglasitev samostojne in neodvisne države Republike Slovenije. Stric je takrat hotel poravnati stroške prenosa, seveda sem to zavrnil. Kasneje, v septembru, sem iz Amerike dobil pismo z zahvalo. To pismo me je prijetno presenetilo, saj sem to naredil z veseljem in takrat se mi ni zdelo nič posebnega. Veliko ljudi se je takrat spontano vključevalo v priprave osamosvojitve in potem tudi sodelovalo v osamosvojitveni vojni. Danes se s ponosom spominjamo tistega časa, saj smo tudi s takimi

malimi dejanji prispevali v mozaik dogajanj, s katerimi smo prvič v zgodovini slovenskega naroda prišli do svoje države. Pismo z zahvalo hranim kot dragocen dokument v spomin na tiste dogodke. Takratni prenos v živo, je bil verjetno edini v tistem času. Minilo pa je že dvajset let od takrat. Čas beži!

Jože Kalc

Ne zaradi svojega denarja, ampak zaradi svoje sposobnosti za uživanje smo bogati ali revni. (A. de Mello)

Gora je priložnost za srečanje ljudi. Že po poteh nad mestom vsak pozdravi vsakega. Na asfaltu brez pozdrava hitimo drug mimo drugega. (R. Stecher)

Čim več bo ponižnosti, tem bolj bo dobrotljivo naše govorjenje; čim dobrotljivejše bo naše govorjenje, tem ponižnejši bomo postali. (F.W.Faber)

Brez ljubezni so zapovedi prazne. In končno brez ljubezni ne zmorem izpolniti nobene zapovedi. Šele ljubezen napolni zapovedi z življenjem. (A. Grün)

V svet čistega, lepega, resničnega ter v svet dobrih odnosov lahko utira pot očiščeno srce. V umazani posodi srca bo vse življenje umazano. (L. Bratina)

Začni vsak dan kot nov človek. Vsak dan naj bo spet tvoj prvi dan. Včeraj ter vsi prejšnji dnevi in leta so mimo, pokopani v času. Na njih ne moreš nič več spremeniti. (P. Bosmans)

Časa nimamo premalo, pač pa preveč časa zapravimo. (Seneka)

Biti pripravljen je veliko, znati čakati je več, največ pa je čakati na pravi trenutek. (A. Schnitzler)

Potrpeti zna malokdo. Radi tožimo, koliko trpimo in druge dolžimo. V svoji nevolji sebi in drugim trpljenje množimo. (A.M. Slomšek)

* * *

USTVARJALNOST NAŠIH SODELAVCEV

Bevkova nagrada 2011 v roke mag. Mariji Mercina

Gotovo se naši bralci še spominjajo zanimivega branja mag. Marije Mercina iz Nove Gorice z naslovom *Rodbinski pečat*, ki smo ga v nadaljevanjih objavili v Vipavskem glasu v letu 2007. Njene zgodbe z Goč, kjer je avtorica tudi obiskovala 1. in 2. razred osnovne šole, ker so bili iz te vasi doma njeni starši, so bile zelo izvirne in so nam približale življenje na Gočah v vojnem in povojnem času.

V letošnjem letu pa je mag. Marija Mercina prejela za svoj vsestranski in ustvarjalni prispevek na področju literarnega življenja novogoriškega in širšega goriškega prostora nagrado Franceta Bevka, ki ji jo je 9. 9. 2011 podelila Mestna občina Nova Gorica na predlog Slavističnega društva Nova Gorica, Združenja književnikov Primorske in Literarnega kluba Govorica iz Nove Gorice. V utemeljitvi je poudarjeno, da dobitnica tega priznanja izkazuje pri svojem delu poznavanje potreb tega obmejnega prostora in prispeva k njegovemu oblikovanju s strokovnim delom kot slovenistka, s številnimi objavami strokovno-znanstvenih del in svojim izvirnim umetniškim ustvarjanjem na področju literature.

Mag. Marija Mercina je upokojena profesorica, svetnica in magistrica znanosti. Slavističnemu društvu Nova Gorica je predsedovala štiri leta. Je članica Združenja književnikov Primorske in prejemnica dvakratne nagrade Prema, in sicer v letu 2004 za zbirko kratkih zgodb z naslovom *Ženska hiša*, drugič pa leta 2008 za radijsko igrano *Najdaljša noč*. *Ženska hiša* je kasneje izšla v knjižni obliki. Najdaljšo noč pa so posneli in predvajali na Radiu Ljubljana. Tri ženske vloge v njej so odigrale Štefka Drolčeva, Ivanka Mežan in Iva Zupančič. Nagrajenka je uredila tudi zbornik *Pogovori srca*, ki je posvečen 90-letnici pesnice Ljubke Šorli in so ga kot darilo Slavističnega društva Nova Gorica dobili vsi dijaki — prejemniki Cankarjevega priznanja na Goriškem in v zamejstvu. Gospa Marija Mercina se čuti zelo povezano z Vipavo in njeno okolico, saj je naše gore list.

Primorska sredina v primežu bratomorne vojne

Dr. Mira Cencič, rojena v Tomaju, je doktorica pedagoške znanosti in docentka za didaktiko Pedagoške fakultete v Ljubljani v pokoju. S področja šolstva in vzgoje je napisala devet samostojnih del, od teh tri v soavtorstvu. Po upokojitvi se je usmerila v raziskovanje novejših zgodovine na Primorskem, predvsem tigrovskega gibanja, delovanja goriške katoliške Sredine ter narodnoobrambnega delovanja slovenskih

duhovnikov v Beneški Sloveniji. S tega področja je napisala več samostojnih publikacij. Je tudi naša sodelavka. Pred leti smo objavili njeno raziskavo o delovanju Tigra na Vipavskem. Letos nam predstavlja spet novo knjigo in zanimivo branje pod naslovom *Primorska sredina v primežu bratomorne vojne*.

Delo temelji na obširni raziskavi in dopolnjuje zgodovino medvojnega časa. Obravnava zamolčano in malo poznano organizacijo, ki je imela izjemen pomen v dogajanju med NOB in revolucijo na Primorskem, čeprav ni bila množična organizacija. To je bila tako imenovana goriška ali primorska sredina. Njeni voditelji so bili ugledni cerkveni dostojanstveniki in laični katoliški intelektualci, pa večina primorskih duhovnikov. Glavne usmeritve sta dajala Virgil Šček in Engelbert Besednjak, voditelja predvojne Tajne krščanskosocialne organizacije.

Sredinci so bili ves čas pod budnim očesom VOS-a in OZN-e. Cilj pa je bil diferenciacija znotraj gibanja, s katerim so želeli bodisi poriniti sredince med »narodne izdajalce«, bodisi jih podrediti OF. Predstavljena je vloga primorske duhovščine in težke razmere, v kateri je delovala in se zaradi narodnih interesov upirala rimski in posvetni oblasti.

Pri pisanju je avtorica uporabila številne primarne vire iz Arhiva Slovenije, pričevanja, nekatere župnijske kronike, biografska dela in doslej objavljene raziskave o tem dogajanju. Knjiga je izšla pri Slovenski matici v Ljubljani 2011.

Za svoje pedagoško in raziskovalno delo je dr. Mira Cenčič prejela številna strokovna, občinska in društvena priznanja.

Božidar Premrl nam odkriva govorico kamna

Božidar Premrl – Vipavci ga poznamo kot Dorčeta – je Vipavec, ki že od študentskih let dalje živi in dela v Ljubljani, a se stalno vrača na Primorsko in živi z njo. Je tudi dolgoleten sodelavec Vipavskega glasa. V njem nam je pred leti v več nadaljevanjih predstavil bogastvo vipavskih portalov.

Že dobri dve desetletji se z velikim veseljem in vnemo posveča terenskemu in arhivskemu raziskovanju tradicionalnega kamnarstva, kulture kamna in nekaterih vidikov stavbne dediščine na Primorskem pa tudi v drugih slovenskih pokrajinah in v zamejstvu v Italiji. Znotraj tega obširnega področja se sistematično ukvarja z napisi (epigrafiko), kamnoseškimi znaki in klesanimi kamnitimi znamenji, zlasti s kamnitimi križi. Pred leti se je lotil dolgoročne raziskovalne naloge: popisovanja srednjeveških in novoveških napisov na Primorskem, v zadnjih letih pa ga je pritegnila še stavbna zgodovina tukajšnjih cerkva. S teh strokovnih področij je napisal in objavil vrsto strokovnih in poljudnih knjig in člankov.

V prvih dneh aprila je letos na Dobrovem predstavil svojo novo knjigo *Briški teri. Zgodbe cerkva in zvonikov v Brdih*, ki je nadaljevanje njegove knjige *Turni, teri, lajblci, preslice. Zgodbe zvonikov s Krasa in okolice*. Obe je izdalo Kulturno društvo Vilenica v Sežani. V novi knjigi je na dvesto straneh podrobneje opisal enajst od petinštiridesetih briških cerkva s te in one strani nekdanje državne meje, ostale pa so prikazane s po eno značilno sliko. Poudarek je na njihovi stavbni zgodovini in, seveda, na zvonikih in njihovi tipologiji. Posebno pozornost je avtor posvetil tudi domačim zidarjem in kamnosekom, livarjem zvonov pa tudi pritkrvalcem.

V soboto, 1. oktobra, je ob godu vaškega zavetnika sv. nadangela Mihaela v Šmihelu pod Nanosom predstavil še svojo knjižico z naslovom *Cerkvi sv. Mihaela in sv. Jurija in nabožna znamenja v Šmihelu pod Nanosom*. Zanj je dal pobudo domačin Vid Premrl, zdaj župnik v brkinskem Slivju, ki je doslej obogatil domačo vas s kar osmimi nabožnimi znamenji, sklesanimi iz kamna. K lepemu, duhovno in kulturno bogatemu praznovanju so, seveda, dosti prispevali farani z županom Bojanom Jurjevčičem, ki načeljuje tamkajšnji krajevni skupnosti in je poskrbel za tiskanje knjige in za to, da je bila brezplačno razdeljena vaščanom in gostom. Slavje so sklenili z nedeljskim koncertom Akademskega pevskega zbora Univerze na Primorskem pod vodstvom Ambroža Čopija. Koliko kulture v vasici pod Nanosom!

Magda Rodman

Našim sodelavcem iskreno čestitamo za dosežke na kulturnem področju in še naprej upamo na sodelovanje.

Uredniški odbor

Na rob 97 št. Vipavskega glasu

O vlogi Srednje verske šole pri izdelavi poti na Gradiško Turo je bilo dosti povedano. Spominjam se pa, da je takrat devet dijakov Srednje verske šole spremljalo in neslo devet učenčkov takratnega "Zavoda" do vrha Ture. Tudi so večkrat obiskovali otroke, a seveda to ni bilo nikjer objavljeno, in ne vem, kako je uprava zavoda na to gledala. Takrat se je tudi nekaj učencev Zavoda vpisalo v planinsko društvo. Nedeljskega popoldneva sem imela čas in s pomočjo nekaj domačih otrok odpeljala nekaj gojencev na sprehod. Nekdo se je pošalil, da jih peljem k litanijam. To je prišlo na uho ravnateljici zavoda in je začela groziti, da bo vse otroke izbrisala iz društva. No, potem je uvidela, da to ni bilo res. Potem sem večkrat peljala v borovno otroke iz Zavoda, a vedno le s pomočjo dežurne vzgojiteljice.

Kakor so v litanijah vkup različni svetniki, tako bom tudi v ta prispevek dala tudi različne "svetnike".

Moj pokojni mož mi je povedal, da je očetu Petra Bagotovega osebno cesar Karol dal roko, ko je obiskal Vipavo v času prve svetovne vojne. Povedal mi je tudi, da je dekan Lavrič s prižnice oznanjal, da ga je sram, kako malo so Vipavci vpisovali vojno posojilo, ki ga je razpisala takratna avstrijska oblast. Ker pa je nekaj Vipavcev padlo v prvi vojni, so mnogi starši prenehali hoditi v cerkev. Dekan Lavrič je pokopan v Brezovici in sem nekoč, ko sem se peljala mimo Brezovice iz Ljubljane, obiskala tudi njegov grob.

V "Družini" 24. 7. sem brala, da so Budanji obhajali pri podružnici šagro sv. Ahaca. Nekoč me je moj pokojni mož, skupaj s skupino otrok, peljal čez Vrhpolje k sv. Ahacu. Pokazal mi je Petrov pil in rekel, da je po izročilu tam žena s 'špunom' ubila moža in da je tam pokopan. Ko smo pa prišli k sv. Ahaciju, mi je povedal povsem resnično zgodbo: Ko je hodil v zadnji razred osnovne šole, so slovenski učitelji morali oditi in prišli so italijanski učitelji. Ni se spominjal, na kakšen način so slovenske učiteljice pregovorile italijanskega učitelja, da ni šel z njimi. Vse starejše učence, med katerimi je bil tudi moj mož, so popeljale k sv. Ahaciju. Tam so učencem položile na dušo, naj ne pozabijo slovenskega jezika. Rekle so: Sedaj smo sami in lahko zapojemo. Zapeli so: Hej Slovani, kje so vaše meje?

Ta kratki izlet je pa ostal v spominu tudi Janku Rodmanu, ki mu je bilo kakih devet let in je napisal v nalogi, da je bil pri "svetemu Maksu".

Nada Kostanjevic

Legalno odštekanj

Vipava je postala že pravo filmsko mesto. To so izkoristili tudi mladi ustvarjalci, ki prihajajo prav iz Vipave (eden prihaja iz Volčje Drage) in delujejo v okviru produkcijske skupine DD Studio. Med poletnimi počitnicami so posneli 5 epizod, dolgih po 10 minut, za njihovo prihajajočo spletno miniserijo, ki bo prišla na internet

nekje sredi septembra. Prej obljublajo tudi premiero v Vipavi, za vse Vipavce pa tudi Nevipavce. Snemali so zelo intenzivno, na 24 različnih lokacijah po Vipavi, z več kot 15 različnimi igralci. Serija je njihov prvi večji projekt in je tudi brezproračunska. Vabijo tudi, da se jim pridružite v facebook skupini: Legalno odštekanj. Na voljo je tudi že napovednik, ki ga najdete na uradnem kanalu YouTube.

Dominik Vrčon in Kristijan Zorn

Popravek

K članku o Petru Bagu v 97. št. VG objavljam naslednja popravka:

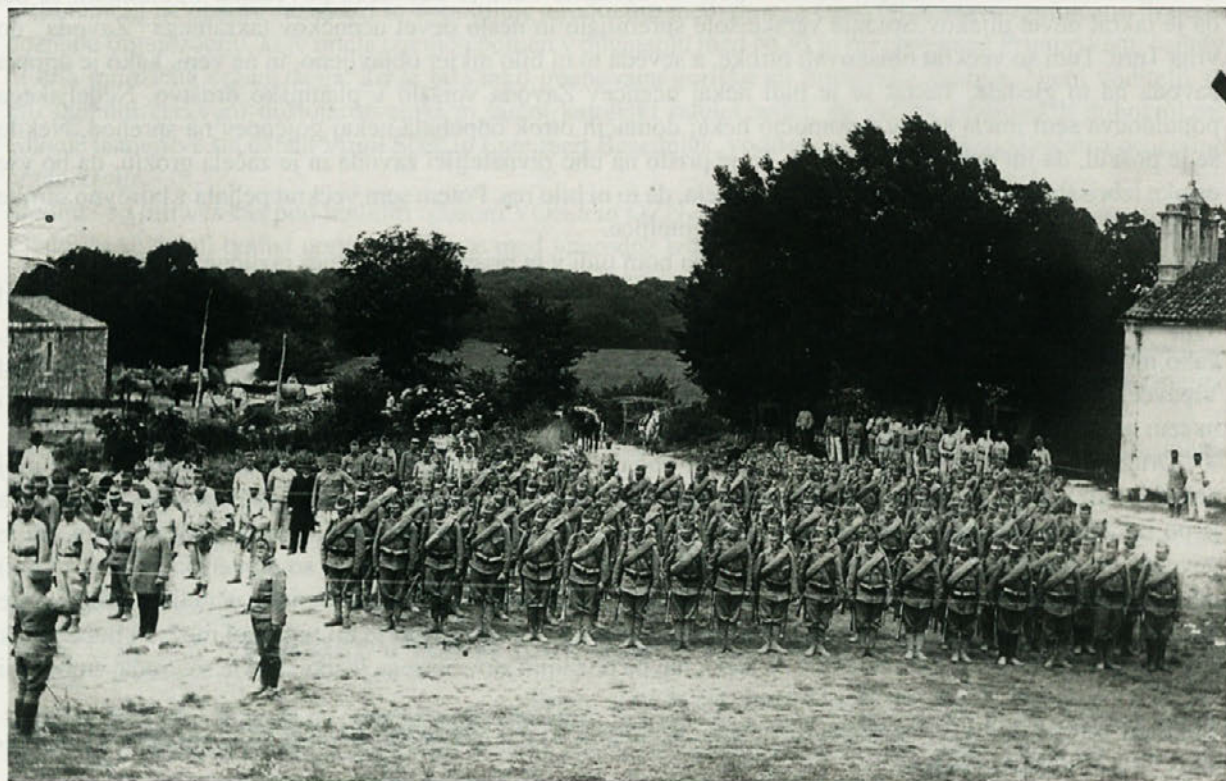
- V tretjem odstavku na str. 31 se drugi in tretji stavek pravilno glasita takole: Petra italijanske oblasti niso mogle poklicati v redno vojsko, ker je bil jugoslovanski državlján. Milan se je pridružil partizanom, Tone in Janko pa sta odslužila redno vojsko po osvoboditvi.

- Pod sliko na isti strani zgoraj desno je pravilno: Pred Stergulčevo mesnico v Bovcu.

Bralcem se opravičujem.

Magda Rodman

Naša preteklost na starih fotografijah

Dragi bralci! Če imate kakšno informacijo o objavljenih fotografijah, nam jo prosim posredujte. Hkrati vas vabimo, da nam pošljete še kakšno staro fotografijo za objavo.

Uredniški odbor

RAZVEDRILO

PRAZNIK TRGATVE 2011

	ZORAN URŠIČ	FRANČOSKI NOGOMETAS, ČLAN CHELSEA, NICOLAS	VIPAVSKA PRIREDITEV OB TRGATVI	OBRAMBNI NASIP	LJUDSTVO ISTE BARVE KOŽE	ANTON TOMAŽIČ		DEL MOLEKULE	KRVOSES	STARO IME ZA ZAH. DEL NOVE GVINEJE	OLGA TROŠT	MITOLOŠKO BIVALIŠČE UMRLIH	ESKIM
MEHANI-ZEM ZA ZAVIRANJE							GLASBENA SKUPINA NA VIPAVS. TRGATVI						
ORIGINAL-ENOINIK							UMET. MASA ZA ATLETSKE STEZE						
							TVOR						
	PRIPOVEDNA PESNITEV						OBLIKA IMENA TOMO				VIDA URBANC		
	GRİČ, HRIB (NAREČNO)						NASTOP NA VIP. TRGAT VLADIMIR - ŽUC				AVT. OZN. NIZOZEMSKJE		
PEVSKI SESTAV NA VIPAVSKI TRGATVI													
ULTRA KARTKI VALOVI					ORANJE		BOMBAŽNA TKANINA						
					POVRŠIN. MERA		GLAS. SKUPINA NA VIPAVSKI TRGATVI						
NAČIN KONJSKEGA TEKA				ANTON ČEHOVIN			ZAPOREDNI ČRKI			FRANC DERGANČ	CHEVRO-LETOV TIP AVTO-MOBILA	GLASBENA SKUPINA NA VIPAVSKI TRGATVI	PISANA PAPIGA Z DOLGIM REPOM
				EFEKT			PAJČOLAN, TANČICA						
	BRANKO LOZAR	MATERIAL ZA KURJAVO							VIPAVSKI MARKET				
		RIBOLOV (NAREČNO)											
JADRANSKI OTOK					SKUPEK ISTO VRSTNIH STVARI				VLADARJEVO BIVALIŠČE				
					SKRAJŠANO IME JONATAN				NAGLAS				
NAJLAŽJA KOVINA						IME KANT-AVTORJA SMOLARJA				IME RUSIANOVH LETAL			
										KRAJŠA SKLADBA			
	GLAVNO MESTO MORAVSKE					POPRAVLJA-LEC BESEDIL							DVOJICA
	IGRA NA SREČO					VZGOJNA USTANOVA ZA NAJMLAJŠE							
SIPI PODOBEN GLAVO-NOŽEC							GLAVNI ŠTEVNIK				IVAN PRINCES		
							PRVA PLAST JURE				KORALNI OTOK		
STAR, ČASTILJIV MOŽ, MOGOČNA GORA					VEZNIK				KAJENJE				
					AVSTRUSKA POROČEVALNA AGENCIJA				KRATICA BANKE V VIPAVI				
SVETO-PISEMSKA OSEBA				KORISTNIK NAKAZNICE, ASIGNACIJE									
DEL VOZA				ZDRUŽBA ORGANIZ-MOV. KI LEBDUJO V MORJU									
SESTAVIL VLADIMIR ANŽEL	ANDREJ VOVK			ZVIŠANA NOTA A				TURISTIČNI INDONEZIJ-SKI OTOK					

Rešitev iz 97. številke VG

Vodoravno: Pt, kislad, romantika, EMA, tapir, **dvajseti, rojstni dan**, sned, kockica, plan, jogi, IT, roj, sad, Jud, ovnač, rjavost, Seat, hem, kor, inje, AV, PE, mi, niz, proteza, Eja, OM, Atenka, Ca, SLO, rektum, vlakno, Ri, Čl, osatnik, lesar, rek, ako, Elan.

Navpično: prosinec, or, **Slovenija vse, naj naj za**, lak, dren, ate, sat, prevod, SČ, polkna, Tomaj, ja, Harmonik, majsko drevo, oko, KA, stog, JM, Tar, intencija, **Peterle**, statik, uv, Ezekiel, lipidi, dok, Ant, SA, aki, Aci, som, **Kučan**, dar, nat, tri, Amir.

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 1.7.2011 DO 30.9.2011

Bago Ivanka	Grabrijanova 9	20 €
Bago Peter	Grabrijanova 11	10 €
Bajc Mira	Beblerjeva 9	10 €
Blažič Marjanca	Švedska	50 €
Božič Mija	Ljubljana	20 €
Cizera Kobal Milena	Trst	20 €
Clemenž Majda	Ljubljana	30 €
Družina Marc	Pod gradom 6	20 €
Družina Sterlekar	Ljubljana	30 €
Kobal Ivan	Škofja Loka	25 €
Kobal Milena	Trst	20 €
Koren Anica	Francija	30 €
Mahnič Štefanija	Brestovica pri Povirju	30 €
Posavec Alda	Ljubljana	10 €
Prelec Marija	Ljubljana	100 €
Rehar Ivan Bernard	Francija	30 €
Skapin Florijana	Na produ 12	50 €
Štrancar Jožko	Ajdovščina	15 €
Torkar Štefka	Francija	30 €
Turk Jelka	C. 18. Aprila 9	20 €
Žagar Josipina	Na hribu 1	20 €

Skupaj		590 €

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na TRR KS Vipava 01336-6450860755 s pripisom ZA VIPAVSKI GLAS.

**VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
OKTOBER 2011
750 izvodov**

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Vladimir Anžel, Milan Poljšak in Polona Puc - lektorica

Naslednja številka bo izšla predvidoma decembra 2011. Vljudno prosimo vse, ki bi radi kaj zapisali za naše glasilo, da svoje prispevke pošljete najkasneje do 10. decembra na elektronski naslov **vipavski.glas@gmail.com**.

Za vse informacije lahko pokličete na tel. št. (05) 366 50 68 (Gizela) ali (05) 366 50 98 (Magda).

Tisk: Papirna galanterija Sedmak Ajdovščina

VSEBINA

Iz naše preteklosti

Slovenica s konca 18. stoletja v župnijskem arhivu Vipava	stran 1
Duhovnik Otmar Črnilogar 3.del	stran 5
Usoda Lanthierijeve grajske kapele	stran 9
Tolovajstvo na Gočah 1.del	stran 14
Poniževa pekarna v Vipavi	stran 18

Predstavljamo vam

Alojzij Repič – 'nestor slovenskih kiparjev' je bil Vrhpoljčan	stran 21
--	----------

Iz naše KS

Iz dela KS	stran 22
------------------	----------

Iz TRG-a

Poletne kulturne prireditve v Vipavi	stran 22
Vipava - Stadtschlaining	stran 23
Kam za martinovo	stran 24
Turistično društvo Lanthieri	stran 25

Iz ustanov in društev

Iz ŠGV	stran 26
--------------	----------

Iz OŠ

Začeli smo novo šolsko leto	stran 30
Aktivno poletje 2011 v Občini Vipava	stran 31
Modri potepuh je šel na potep	stran 32
Srečanje ob tednu otroka	stran 32

Iz otroškega vrtca

'Palačinkijada' v vrtcu Vrhpolje	stran 32
Škratkovе dejavnosti ob tednu otroka	stran 33

Iz društev

Ipavska zlata v Ohridu	stran 34
S tamburico v roki	stran 35
Krvodajalska akcija prvič tudi v Vipavi	stran 35

Iz naše župnije

Štirideseta obletnica Pivkovega župnikovanja v Vipavi	stran 36
Naj ne bo ti škoda časa... ..	stran 37
Maša in koncert Otroškega pevskega zbora 'Gorenjski slavčki'	stran 39

Za dom in družino

Življenje	stran 39
Ob 25-letnici vipavske Vere in Luči	stran 40
Obiskala svoj dom in svoj rod	stran 40
Molji pa še vedno letajo	stran 41
Prenos v Ameriko v živo!	stran 42

Ustvarjalnost naših sodelavcev	stran 43
--------------------------------------	----------

Iskrice	stran 44
---------------	----------

Na rob 97 št. Vipavskega glasu	stran 45
--------------------------------------	----------

Legalno odštekanj	stran 45
-------------------------	----------

Naša preteklost na starih fotografijah	stran 46
--	----------

Za razvedrilo

Križanka	stran 47
----------------	----------

Ajdovščina

SP-dom 908(497.4)

VIPAUSKI

2011

352.9(497.4 Vipava)

0138304,98

COBISS

OTKLOPI KNIŽNICE

